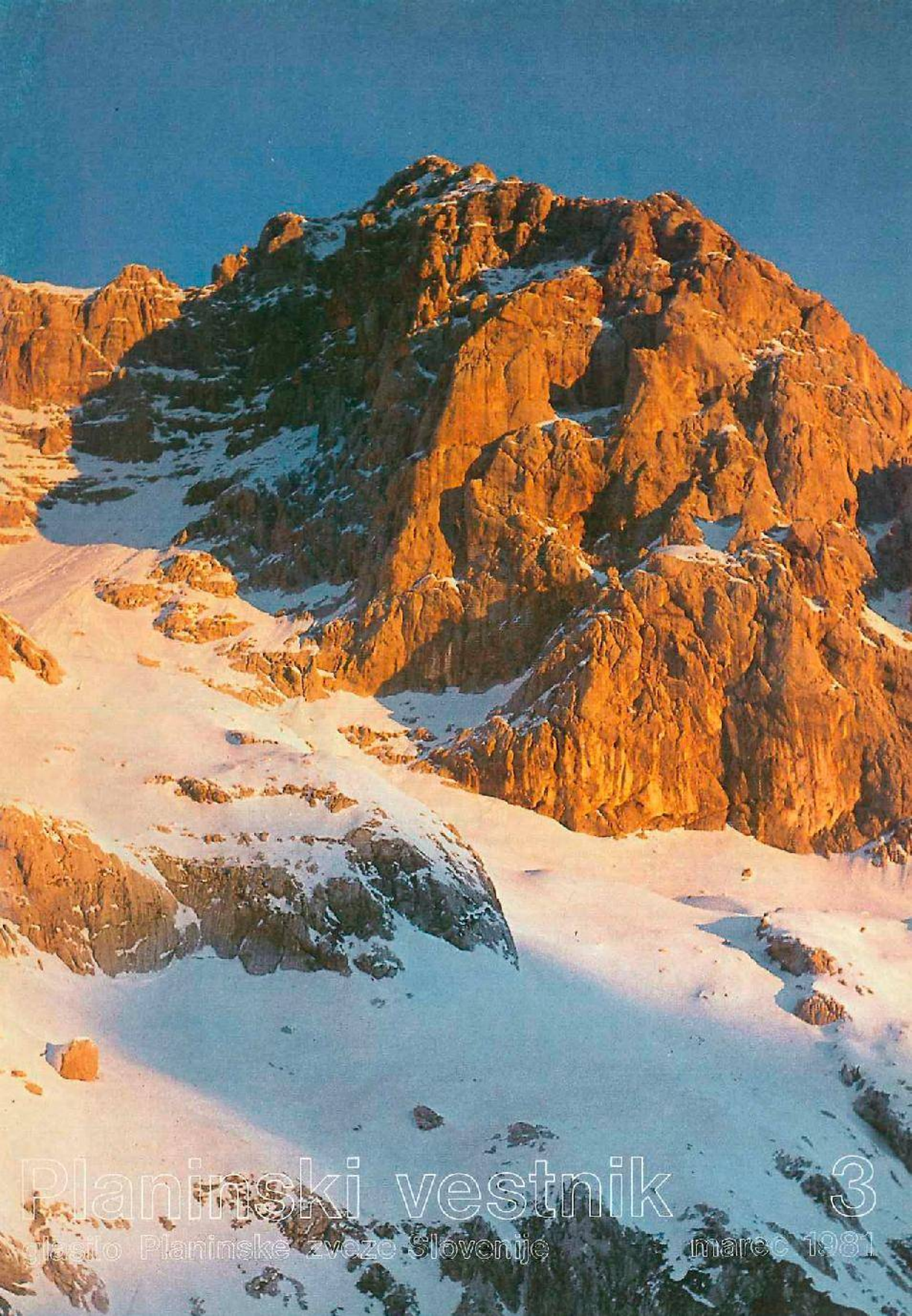

Planinski vestnik

3

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1981

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1981

3

letnik LXXXI izhaja od leta 1895

vsebina

Janez Jeram	Javornik ima svojo zgodovino	109
Dušan Vodeb	Uroševih sedemdeset let	112
Miha Žužek	V tretje gre rado ali Mt. Blanc po turistično	119
Boris Režek	Zabrisana sled	123
Marjan Natek	Tudi takšen je Velebit	126
F. Knez	Les Courtes in Dru	128
Silvo Babič	Skozi Pohorski pragozd*	129
Nada Kostanjevič	Kako smo potovali na planinski dan	130
Stanko Sreš	Na Grintovcu	132
Božidar Lavrič	Nekaj misli ob anketi Planinskega vestnika	133
	Društvene novice	136
	Varstvo narave	144
	Iz planinske literature	146
	Alpinistične novice	149
	Razgled po svetu	152
	Na kratko ...	156

Naslovná stran:

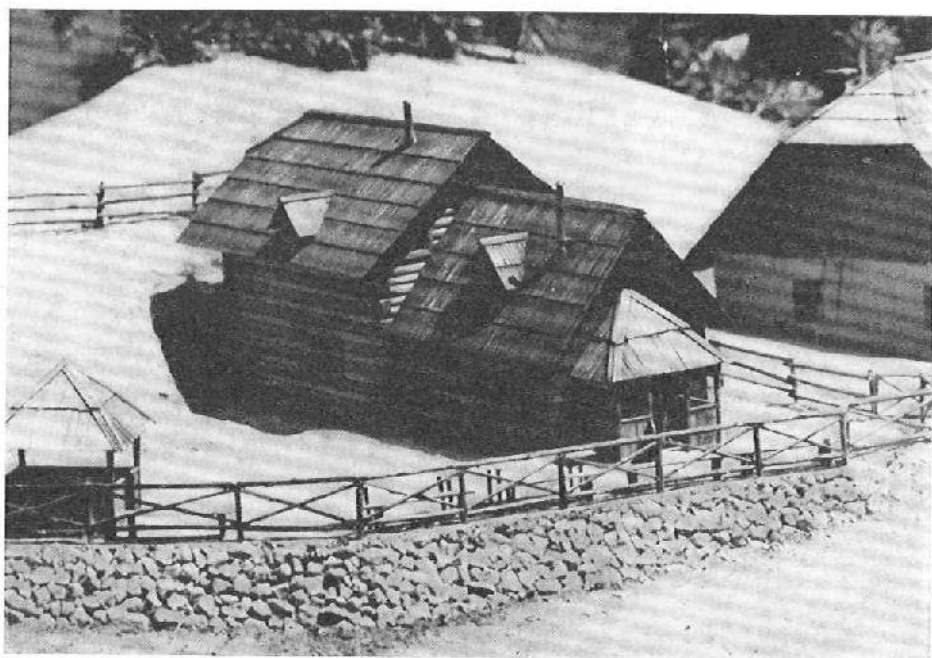
Škrlatica — Foto Drago Bole

Notranja priloga:

- 1 Dolina Voje in Uskovnica z Velikega Stoga — Foto Albert Sušnik
- 2 Senca (odkup) — Foto Davorin Sinigoi
- 3 Skuta (3. nagrada) — Foto Jože Kovačič
- 4 Iz senca (odkup) — Foto Marjan Poljanšek

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marjan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tino Oreš (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelcnik, dr. Tone Wreber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50105-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 S). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišaje izdelujejo Tiskarna »Jože Moškrčič« v Ljubljani.

Maketa Skalaške koče na Rožci

40 let TK Skale
20 let vstaje
Rožca 1352 m
PD Jesenice

JAVORNIK IMA SVOJO ZGODOVINO

JANEZ JERAM

Tista planinska društva, ki imajo na svojem območju gorsko naravo, najbrž podcenjujejo tiste, ki te nimajo. Vsakdo pa je ponosen na svoj kraj in tako ima tudi vsako planinsko društvo svoj vrh, ki se z njim ponaša. PD Idrija ima na primer za svoj ponos — Javornik nad Črnim vrhom, 1242 m. To ni najvišji vrh na območju PD Idrija, s PD Ajdovščina si deli tudi Goljake, 1495 m. Vendar zanj bolj skrbijo planinci iz Ajdovščine, saj so kmalu po osvoboditvi zgradili Iztokovo kočo na južni strani Goljakov. Za Idrijo je namreč ta vrh od rok in težje dostopen. Prav po vrhu Goljakov namreč poteka naravna in uradna meja med idrijsko in ajdovsko občino, torej tudi meja območij PD Idrija in PD Ajdovščina. Javornik ima zanimivo zgodovino. Prvi podatki o tem vrhu so iz leta 1976. V juliju tega leta sta pionirja planinstva, Kadilnik in Globočnik, pri kmetu Medvedu na Javorniku

odprla prvo slovensko planinsko vpisno knjigo. Vanjo pa sta prilepila tudi svoji fotografiji. To za tedanje dobo ni bil kdo ve kako pomemben dogodek, za Javornik pa je veliko pomenil. Če je pred tem kdo zahajal na ta vrh, ni znano. Tudi s samotnih domačij s pobočja Javornika so sem prihajali le najbližji, se pravi s Črnega vrha, pa še to le ob nedeljah, ko so hodili sem k maši, obenem pa so si nakupili najnujnejše za življenje. Po vpisih v knjigi pa lahko ugotovljamo, da so na Javornik po tem dogodku prihajali številni ljubitelji narave. Javornik je postal znan. Nekateri vpisi so tudi v nemščini in italijanščini. Take vpise so pozneje grajali, češ, ta vrh je vendar slovenski. Prva knjiga je rabila za vpis do leta 1900, ko so odprli že drugo vpisno knjigo. Zdi se pa, da je prva še vedno ostala na Javorniku, ker so v njej še nekateri vpisi z datumi po letu 1900.

Ta knjiga je potem romala iz roke v roko in je preživela obe vojni in je ohranjena do danes. Precejšnjo zaslugo za to ima pokojni Lado Božič, zadnji tajnik PD Idrija, ko so potem italijanske oblasti društvo ukinile. Po vojni je knjigo izročil planinskemu društvu Idrija, zdaj je v idrijskem arhivu.

Leta 1904 so v Idriji ustanovili podružnico KP; njen ustanovitelj je bil Makso Pirnat, takratni profesor na idrijski realki. Takoj po ustanovitvi se je ogrel za gradnjo planinske koče na Javorniku. 4. avgusta 1907 so kočo že slavnostno odprli. Imenovali so jo Pirnatova koča. Po vpisih sodeč so Javornik poslej še raje obiskovali.

Prva svetovna vojna je planinsko dejavnost prekinila. Po končani vojni je sicer planinstvo na Primorskem za kratek čas oživel. Javornik so spet obiskovali tudi še po tistem, ko ni bilo več organiziranega planinstva. V tej koči je minil prenekateri ilegalni sestanek slovenskih rodoljubov.

Na Javorniku Italijani niso gradili utrdb, kot je to mogoče videti na vseh drugih vrhovih ob meji. Tu tudi ni bilo vojaške postojanke, čeprav so speljali vojaško cesto prav mimo prejšnje planinske koče.

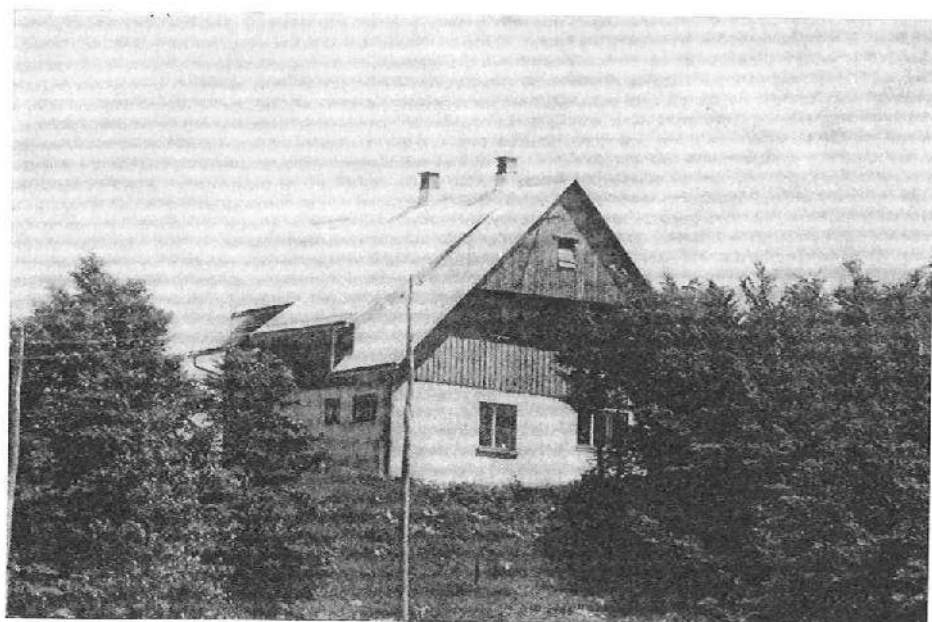
Javornik pa se je tudi vpisal v zgodovino med NOB. Samotne kmetije po pobočju Javornika so nudile varno zavetje borcem NOV, če ne bi bilo izdajalca, ki ni bil domačin. Tako se je vendarle zgodilo, da je po zaslugi takega izdajalca na Javorniku zgubilo življenje 47 borcev NOV.

Dne 23. decembra so Nemci in domobranci napadli 3. bataljon Gradnikove brigade; dan poprej se je nastanil na domačiji pri Skvarču. V neenakem boju je padlo 47 borcev, med njimi tudi štirje člani Skvarčeve družine. Nemci so potem domačijo požgali. Tem padlim so odkrili spomenik ob planinski koči, na domačiji pri Skvarču pa so odkrili spominsko ploščo. Te slovesnosti se je udeležilo tudi več borcev 3. bataljona Gradnikove brigade. Vrnimo se spet v leta po osvoboditvi, ko je bilo obnovljeno planinsko društvo Idrija. Pravijo, da se zgodovina ponavlja. Takoj po ustanovitvi so se planinci spet ogreli za

Ob zimskem spominskem pohodu na Javorniku

Foto J. Jeram

Planinska koča na Javorniku

Foto J. Jeram

gradnjo nove planinske koče na Javorniku. Stara, lesena Pirnatova koča, preživela je pač obe vojni, je že razpadala. Kočo so začeli graditi 1949. leta, odprli pa so jo 20. julija 1952. Dotlej Javornik še ni videl toliko ljudi na svojem temenu. S tem dogodkom so združili tudi odkritje spominske plošče padlim borcem Gradnikove brigade, ploščo so lani ob odkritju spomenika odstranili.

Pred nekaj leti so planinci in lovci postavili na vrh Javornika razgledni stolp (predvojni zadnje vojne ni preživel). Pred nekaj leti je, skupaj z domačijami po pobočju Javornika, koča dobila tudi elektriko. Javornik se tako iz leta v leto bolj uveljavlja. Zdaj gradi v bližini planinske koče Astronomsko društvo iz Ljubljane svoj observatorij.

V spomin na padle med NOB sta v letu 1979 planinsko društvo in občinski odbor ZZB NOV v Idriji prvič organizirala spominski pohod na Javornik, pohod je na tisto nedeljo v decembru, ki je najbližja datumu tega tragičnega dogodka.

In kakšen je »naš« Javornik, ki ima tako pisano zgodovino? Dostopen je z vseh strani. S Črnega vrha, Hotedršice, Cola in Podkraja. Po severni strani je bolj strm in obraščen z grmovjem in gozdom, ki ga je pred leti »žled« močno razredčil. Na severni strani je le nekaj domačij. Ves drug je na južni strani, kjer so do višine nad 1000 metrov raztresene domačije. Najvišja je Medvedova domačija in je tudi najbližje planinski koči. Življenje na teh domačijah le težko uspeva; ukvarjajo se z živinorejo in pridelujejo krompir. Zima traja tu več kot pol leta. Tudi za ta kraj je znano, da se zadnja leta mladi vsebolj izseljujejo.

Na temeljih nekdanje planinske koče je Ivan Čuk iz Idrije zgradil lično počitniško hišico. Med NOB je bil komandir kurirske postaje P4 na Javorniku, zato je svojo kočico poimenoval po P4.

Ko boste obiskali Javornik, je treba prav na vrh; tam je izredno lep razgled na Julijce, Kamniške planine, Ljubljansko kotlino, tja do morja.

UROŠEVIH SEDEMDESET LET

DUŠAN VODEB

Vedno znova udarjajo strele po gorah, gorijo vrhovi smrek in macesnov, gorijo na Ovčji strani pod Poncami, gorijo pod Mlinarico, gorijo povsod po odmaknjeni poti PP. Znana in večna melodija divje gorske narave.

Toda ni več Okna na Tomiškovi poti, podrl se je »Kačji jezik« na grebenu Oltarja in ni več prehoda skozi luknjo v Steni, skozi katero je Pavla ubrala svojo pot v skalaški smeri.

Marsikaj se je spremenilo v steni Kukove špice, v Rušici, na Triglavskem ledeniku in še mnogokje. Spremenilo se je v dolinah Doline, najbolj pa prav v Planici, kjer sta mir in tišino zamenjala hrup in ropot.

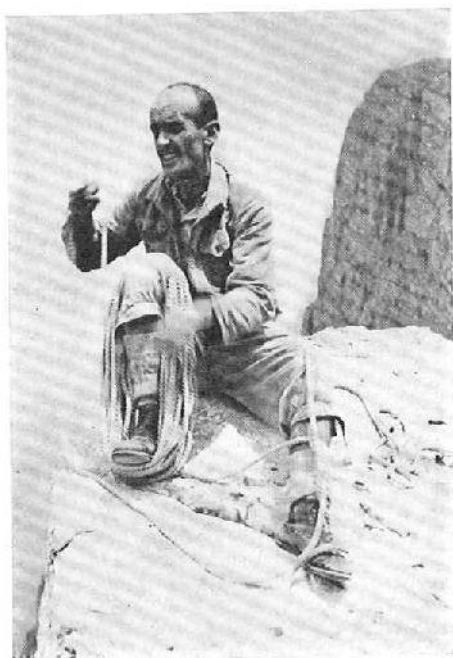
V vsem tem se prepletajo čas in doba, pota in smeri, stene, snegovi, z vsem tem je zvezano življenje gornika Uroša Župančiča. Sedemdeset Uroševih let, ki so vsa v svetu gora, v svetu, ki se mu je zaupal in predajal od mladosti do današnjih dni.

Deset let mu je bilo, ko je zapustil rojstno vas Rateče. Otroška leta je zaznamovala prva svetovna vojna, ko se je vojaštvo nastanilo v vasi, predvsem v šoli, ko je bila frontna črta že na bližnjih Višarjih. Bila so to tudi leta pomanjkanja za šestčlansko družino učitelja Župančiča.

Uroš se je veliko družil z mladimi pastirji, bil je z njimi po ves dan, pri njih se je tudi hranil, ker so imeli kruh in skuto, z njimi je prenočeval in nabiral jagode. Pasel je po Planici, po obronkih Karavank, iskal ovce po Slemenu, pod Poncami, pod Jalovcem in Travnikom.

V Urošu je bil sanjski svet, na zunaj komaj zaznaven, na mladega človeka pa je odločno vplival. Nastal je tisti začetni nagib, ki je napovedoval bodoče stike z gorskim svetom in alpinizmom. Ostali so pogledi, ki jih je kot otrok občudoval v družbi ovac in koz, ko je planiško dolino doživljal obsijano v soncu, ko so se podile megle in hrumeli plazovi.

V družini so bili štirje otroci, brat Savo ter sestri Vida in Nataša. Uroš je bil najmlajši. V letu 1921 se je družina preselila. Očetu so ponudili novo službeno mesto v Preserju pri Ljubljani in čeprav je učiteljeval v Ratečah nad dvajset let, sodeloval pri gradnji rateške šole in bil v njej tudi prvi slovenski učitelj, je vendar bližina Ljubljane in možnost nadaljnega šolanja otrok prevladala pred odmaknjenimi Ratečami. V Urošu pa je ostal pogled na planiško dolino, ostali so otroški vtisi in doživetja, ostale so

Uroš Župančič na Travnikovem razu
Foto D. Vodeb

Prvič v skupni navezi: M. Cizelj, D. Vodeb, Uroš Župančič in S. Domicelj

mogočne gore in predvsem Ponce, ki so napravile nanj s svojo veličino in razsežnostjo najgloblji vtis.

V Ljubljani je Uroš dokončal najprej štiri razrede srednje šole, nato pa še srednjo tehniško šolo. Ta dijaška leta pa so bila tista, ko ga je sestra Nataša začela voditi v hribe in ga prvič pripeljala na Kamniško sedlo. To je bila prva tura, tisti začetek, ki ga najbrž noben hribovec ne pozabi. Potem je šlo naglo naprej, ni bilo sobote in nedelje, da Uroš ni bil kje v Kamniških, v šolskih počitnicah je bil več v gorah kot doma. Hodil je s sošolci in drugimi znanci, če pa teh ni bilo, se je kar sam odpeljal s kolesom v Kamniško Bistrico ali kam drugam. Letni časi zanj niso bili pomembni, enako je užival v poletju in suhi skali kot v zimskih razmerah. Takrat je bilo tudi že očitno, da Uroš brez hribov ne bo mogel živeti. Spricho nemirne narave mu nikjer ni bilo pravega obstanka, ne doma pri starših, kaj šele v šoli ali pri učenju. Potepanje po hribih mu je bilo največji užitek. S športil se ni pečal, gojil je smučanje le zato, da je lahko pozimi zahajal v gore. Takšnega življenja, kot ga živi večina dijakov, ni poznal. Zahajal ni ne v gledališče ne v kino in kadar se je z znanci pogovarjal pred Pošto v Ljubljani, je pogovor spat in spet teklo o hribih.

Manjkal mu je pa denar, ki ga ni imel, dokler ni nastopil službe v železarni na Jese-nicah. Za hribe je bil slabo opremljen. Ko sem ga spoznal in ko sva bila prvič skupaj v Steni, je bil obut v obrabljene gozdarje, brez žebeljev, oblečen je bil v ponošen jopič in kratke irhaste hlače, plezalnikov ni imel, le na glavi je imel zamazan klobuk, ker je to takrat bilo bolj hribovsko, približno tako, kot je danes nošnja čelade. Bil je brez nahrbtnika, kos starega kruha je imel kar v rdeči ruti, kar je bilo takrat dogovorjeno znamenje »hostarjev«, najbolj udarnega kroga plezalcev jeseniške »Skale«. Precej tur je preplezal v gumijastih copatah, prve plezalnike iz klobučevine je dobil v dar ali pravzaprav najprej na posodo. Imel tudi ni plezalne vrvi in je bil v tem pogledu odvisen od soplezalca. Bal se je, da si bo zlomil smuči, ker bi si ne mogel kupiti novih. Pre-nočevanje in hrano po kočah je le redko plačeval. Oboje je kar odslužil. Sekal in nosil je drva, hodil po vodo in sploh pomagal, kjer je bilo potrebno.

Kmalu potem ko je začel plezati, se je seznanil s Sandijem Wisiakom, svojim prvim soplezalcem in spremljevalcem pri številnih letnih in zimskih vzponih. Z njim je opravil tudi svoj prvi prvenstveni vzpon čez severni raz na Malo Rinko. Sandi je Urošu veliko pomenil. Veliko tudi zato, ker so mu bili hribi z njegovo pomočjo lažje dosegljivi. Sandi je bil iz premožne družine, imel je avto in sta se tako skupaj vozila iz Ljubljane. Hribi so bili Urošu odslej lažje dosegljivi, Julijce pa je zamenjal s Savinjskimi Alpami.

V juniju 1931, ko sta se s Sandijem vrnila po uspešnem grebenskem prečanju od Oltarja prek Rokavov na Škratico, pa Uroš doma ni več našel žive svoje matere. To je bil zanj hud udarec, saj je bil nanjo zelo navezan, mnogo bolj kot na očeta. Bil je še bolj sam.

Ni imel več pravega doma, v srednji tehniški šoli, ki jo je le stožka izdeloval, je stal pred maturo, povrh je bil pa še brez denarja.

Prav v tem kritičnem trenutku se mu je nasmehnila sreča. Na poti s Planjave je srečal Marinkovo Pavlo, ki smo jo vsi kot lepo slovensko dekle občudovali v prvem igranem slovenskem filmu »Triglavske strmine«. Pavlo je kmalu krstil za Murko in ko je odslužil vojake ter dobil službo na Jesenicah, se je z njo poročil. Pavla je bila Urošu v tistih časih, ko je kot izgubljen taval po Ljubljani in po hribih, v veliko oporo in pomoč. Hribovske ljubezen sta izpolnila hribovski zakon in hribovsko življenje.

Sredi Uroševega velikega alpinističnega zagona se je ubil njegov plezalni tovariš Sandi Wisiak. Zasul ga je snežni plaz v zahodni grapi Planjave in Uroš ga je lahko reševal le še mrtvega. Potem je pričel plezati z Dušanom Klepcem. Toda tudi za Dušana so bile gore usodne. Smrtno se je ponesrečil v steni Jalovca.

V svoji alpinistični poti se Uroš ni nikdar tako navezal na soplezalca, da ne bi bil sam in v celoti zmogel vzpona. Uravnaval je izbiro smeri, čas in način plezanja, v čemer se je bilo treba ravnati po njem, določal je čas počitka, ki ga navadno ni bilo, dokler v steni ni bilo konec vseh negotovosti, odločal je glede hrane, glede spanja in vstajanja. Skratka, hotel je imeti svobodo odločanja, pa četudi je imel v navezi najboljšega prijatelja in tovariša. V tem je bil prav trmasto odločen. Plezalni tovariš mu je bil predvsem v moralno oporo, da ga je čutil ob sebi, na vrvi in v pogovoru.

Vačino zimskih vzponov je Uroš opravil sam. Sam, brez spremljevalca je zaoral ledino v tedaj še deviški, nepoznani in neprehojeni zimski svet Julijskih Alp. Bil je prvi, ki je začel sistematično osvajati naše gore pozimi. Ni se zadovoljil le s posameznimi poskusi. S petdesetimi prvenstvenimi pristopi velja Uroš za pionirja zimskega alpinizma pri nas. Prisojnik po Hanzovi poti, Jalovec po severozahodnem grebenu, Prisojnik po vzhodni grapi iz Skednja, Mojstrovka po severni Hanzovi poti in potem dalje s smučmi čez Travnik in Šita v Tamar, srednja in zadnja Rateška Ponca, drugi vzpon čez Triglavsko steno v Zimmer-Jahnovi varianti, Travnikova grapa, Kriška stena, Cmir, iz Vrat, glava Šit, Velika Golčica v Prisojniku, Razor čez severno steno, Hudičev žleb v Prisojniku so najmarkantnejši prvi zimski pristopi.

Urošev soplezalec je bil nekaj časa France Ogrin, izrazit plezalec v Savinjskih Alpah. Z Ogrinom je preplezal nekaj prvenstvenih vzponov, med njimi severovzhodni raz v Široki peči in smer v zahodnem delu Triglavске stene, ki jo je Uroš imenoval po Wislaku.

Tisto poletje, ko je v šoli uspešno opravil zaključni izpit, je bilo zadnje, ki ga je Uroš v celoti posvetil goram in alpinizmu. Potem se je končalo tisto brezskrbno hribovsko življenje, ki je mogoče le v dijaških in študentovskih letih. Konec je bilo potepanja po gorah, bivanja po planinskih kočah in prenočevanja po senikih. Najprej je prišla vojaška obveznost, ki jo je Uroš odslužil v Sarajevu, in po vrnitvi je leta 1934 nastopil službo v jeseniški železarni. Kmalu potem, ko je dobil stanovanje, se je poročil s Pavlo in po dveh letih dobil sina Klemena. Ustvaril si je dom in videti je bilo, da se bo ustalil in zaživel mirno, družinsko življenje. Toda Uroš bi ne bil Uroš, ko bi bilo do tega res prišlo. Njegov odnos do gora se ni spremenil, tega kratko malo ni zmogel. Goram je podrejal še naprej prav vsa. Zdaj tudi dom in službo. Vse misli in vsa njihova dejavnost so bile posvečene samo goram, gorniškemu življenju, alpinizmu. Pozneje se je temu pridružilo še delovanje v raznih planinskih organizacijah, gorski reševalni službi itd. Če se marsikomu izmed nas to zdi enostransko, večkrat celo težko razumljivo, pa za Uroša to ne drži. Vse življenje je bil takšen in tudi danes, ko mu pišem te besede za njegovo sedemdesetletnico, ni prav nič drugačen. Vse življenje je bil zagledan v veličastni svet gora, v njem je podzavestno slutil možnosti, ki so se mu ponujale. To je tisto samoljubje alpinista, ki prav v alpinizmu vidi izvirni izraz svoje osebnosti.

Ves prosti čas je preživel v gorah, nedelje, prazniki in počitnice so bile posvečene le njim. V stenah mu je bil plezalni tovariš Lev Bobler, odličen športnik, ki ga je prav Uroš uvedel v plezanje. Z Levom je preplezal svoje najvidnejše letne smeri, kot so Travnikov raz, kamini v Veliki Mojstrovki in Hudičev steber v Prisojniku. Petdeset letnih in enako število zimskih, torej sto prvenstvenih smeri, je Uroševa bera, ki jo je zapisal v zgodovino našega alpinizma. V tridesetih letih je prav gotovo prednjačil v alpinističnem prostoru naših Julijskih Alp. To tem bolj, ker sta Pavla Jesih in Mira Marko Debelakova prenehali plezati, »zlata naveza« pa je tudi že dosegla svoj alpinistični vrh. Preplezane so bile glavne smeri v Špiku, Triglavu, Široki peči, Skrlatici itd.

Uroševa alpinistična dejavnost je vsestranska in izredno bogata. Ta ugotovitev se ne nanaša le na prvenstvene vzpone in na omenjeno število, gro za alpinistično pot, ki jo je prehodil kot samohodec ali s spremljevalcem. Prav gotovo ni med nami gornika, ki bi tako poznal Julijske Alpe, kot jih pozna Uroš.

Poznan pa Urošu ni le naš slovenski gorski svet. Že leta 1934 je sam preplezal Solunsko glavo v Makedoniji in bil udeleženec prve slovenske planinske smučarske odprave na 140 km dolgem smuku od Ljubotena čez Šar planino do Koraba, hodil in plezal je v Prokletijah, še več v Durmitorju. Plezal je v zahodnih Julijcih in v Dolomitih ter bil v Centralnih Alpah in Tatrah. Alpinističnih odprav v tuja gorstva se ni udeleževal in to

je najbrž tudi prav, saj ne vem, kako bi se bil Uroš kot izrazit individualist vključil v vse skupne dolžnosti in naloge.

V Uroševem alpinizmu pa ne tičijo le potrebne plezalske veščine, zlasti v zimskih razmerah; ne moremo spregledati tudi velike volje, poguma in drznosti pa tudi potrebne ambicioznosti in svojeglavosti. Torej vse tisto, kar mora imeti alpinist in kar je nujno v tej izredni dejavnosti. Značilni pri njem pa sta velika vzdržljivost in hitrost.

Z oskrbnico Lenko v Tamarju sta se nekoč dogovorila, da bo pogledala na uro, ko se bo vrnil. Potem je Uroš odhitel po plazu na Kotovo sedlo in dalje po severozahodnem grebenu na vrh Jalovca. Brez zadrževanja je potem odhitel navzdol skozi ozebnik in nazaj h koči v Tamarju. Za vse to je potreboval tri ure. In spet je bil sam, ko je nekega jutra iz bivaka III Za Akom odšel v Amfiteater in čez Dovški Križ navzdol k bivaku II. Tu se ni zadrževal, odhitel je spet navzgor na Oltar in mimo »Kačjega jezika« k bivaku I. Tu se je takrat ravno pripravil za odhod prijatelj More. Uroš se mu je pridružil in zaplezala sta po policah Škrlatice na vrh Rakove špice, od tod na bivač IV pod Dolkovo špico in v Vrata. Uroš se je takrat v enem dnevu povzpел na tri vrhove in obiskal vse štiri bivake. Tega pa ni zmogel le zaradi svoje vzdržljivosti in hitrosti, ampak tudi zato, ker je vse območje dobro poznal, predvsem pa je poznal vse odločilne prehode.

Podobnih primerov bi lahko navedel še več in ni čudno, če so Urošu rekli kar »gorska lokomotiva«. Čopov Joža mu je ob vrnitvi iz Centralnih Alp dal kar na jeseniškem kolodvoru svoj znak »Skale« in zelo značilno povedal: »Ti si ga od vseh najbolj zaslužiš.« Skoraj pol stoletja pozneje, v januarju 1979, pa je Pavle Šegula zapisal, ko je poročal o pohodu po poteh Cankarjevega bataljona na Dražgoše: »Šlo je v peklenskem tempu in marsikdo je zmagal samega sebe le zategadelj, ker si je mislil, pa me vendar ne bo užugal mož, ki je trikrat starejši od mene. Tempo je namreč diktiral takrat že skoraj 70-letni Uroš Župančič.«

Od vseh gora v naših Julijcih mu je najbolj pri srcu Prisojnik. Mogočen gorski masiv, ki ga v svoji veličini in razsežnosti prekaša le Triglav. Iskal je v Prisojniku pristope in smeri, iskal jih je poleti, pozimi in kar osemkrat se mu je to posrečilo v prvenstvenih smereh. Tudi v stebru, ki izpostavljeno stoji nad Vršičskimi prehodi in ki mu je dal Uroš že udomačeno ime »Hudičev stolp«. Koliko izrednih doživetij samo v Prisojniku!

Mariiborski plezalci smo se seznanili z Urošem, preden je odslužil vojaški rok. Do srečanja je prišlo kar v Triglavski steni. Pri vstopu, ko smo se navezovali, je prihitel do nas. Spremenili smo načrtovano smer in tako bili prvič z Urošem v navezi. V tem poletju potem še dvakrat. Vendar bi bilo najbrž ostalo pri teh nekaj plezarjih, če se tri leta pozneje ne bi bila zgodila nesreča in to spet v Triglavski steni. Takrat smo štirje mariiborski gozdovniki plezali skalaško smer v dveh navezah. Po dveh urah plezanja je v težavnem spodnjem delu omahnila druga naveza, v kateri sta bila Savo Domicelj in Egon Lettner. Uroš, ki je bil prav v tem času na orožnih vajah v Kalinoviku, je obema

Zvezni tečaj za alp. instruktore v Vratih 16. do 29. 9. 1947, slikano na Kredarici: V. Kopač — D. Dolar — R. Kočevar — R. Župančič — M. Medja — tečajnik iz Makedonije

Foto D. Vodeb

z Miranom pisal obširno pismo. Za naju je takrat in v poznejših pismih našel besede, ki sva jih takrat najbolj potrebovala in si jih najbolj želela. Besede razgledanega in upoštevane alpinista so napravile na naju izreden vtis in so odločilno vplivale, da v najinih odnosih do gora ni prišlo do sprememb in do odtujitve. Treba je vedeti, da se je nesreča zgodila prav pred najinimi očmi in tako rekoč na dosegu roke. Strah, ki je različno prisoten pri alpinistu, pa ne more biti prevladujoč. Na tak način se nam je takrat Uroš približal in ko smo ustanovili alpinistični odsek, nam je bil prvi svetovalec, pomagal je z nasveti, pri načrtih in s predavanji. Med menoj in Urošem so se utrdele prijateljske vezi, ene izmed najpomembnejših v mojem in njegovem življenju, v življenju, ki si ga brez gora ne moreva misliti. Našla sva se na skupni poti spoznanj in doživetij in vse je tako resnično bogato in lepo.

Z Urošem smo potem večkrat skupaj plezali, zadnjič tisto poletje pred minulo vojno, ko smo preplezali čudovite »Uroševe police« v ostenju Velike Mojstrovke in Travnika, in potem pozimi, ko sva prišla na Veliko Goličico v Prisojniku.

Uroša je vojna zatekla, ko si je ravno ustvarjal dom in družino. In ni se mu dobro obetalo. Nagel in prenegel kot je bil povsod, je bil tudi v besedi. Marsikatero je povedal na račun jeseniških kulturbundovcev, od katerih so se nekateri vrinili tudi v tamkajšnjo »Skalo«. Vse to ni moglo ostati prikrito. 1. maja 1941 se je znašla vsa družina v Ljubljani, v Prisojni 7. V kuhinji na Jesenicah pa je ostalo še kosilo na mizi, tako zelo se je mudilo. Bil pa je to edini način, da se je Uroš ognil nemški aretaciji.

Že v prvih dneh begunstva se je pričela Uroševa pot upornika in njegov organizirani odpor. V povezavi z gorenjsko emigrantsko skupino Osvobodilne fronte je odhajal kot vojaški referent ilegalno na Gorenjsko. Vozil se je z vlakom do Brezji, naprej pa z avtobusom. Vzpostavljaj je zvezo z Bledom, Bohinjem in Jesenicami, izmenjaval je različno pošto, nosil pa je celo najbolj iskano — orožje. To je opravljal s pomočjo strojevodje do zadnje postaje, naprej pa na svojo pobudo in odgovornost.

Njegova povezava z OF v Ljubljani je bila tudi na terenu Friškovec na Taboru. A kakor mu je sreča dotlej stala ob strani, ga je tokrat zapustila. Bilo je preveč neprevidnosti in nepremišljenosti. V zapor je pošiljal znanim zapornikom iz Gorenjske različne pribojške v hrani in pijači, skrito pa še razna obvestila in pomembne novice. Nekaj časa teh obvestil res niso odkrili, pri zadnjem paketu pa je italijanski paznik odprl steklenico malinovca. Pod originalnim zamaškom je bil listek s prepovedanimi obvestili in Uroš se je znašel junija 1942 v zaporu. Pomagati niso mogle intervencije, ker je bila krivda preveč očitna. Sodba na procesu se je glasila: pet let zavora. Poslali so ga v zapore v Spoleto v srednji Italiji in v Florence. Kapitulacija Italije ga je zatekla v zaporu Castel Franco pri Padovi.

V izjemnem času vojne je bilo pri vsakem odporu proti okupatorju računati z aretacijo, zaporom in internacijo. Vse to je bilo neizbežno, kajti bil je čas usodnih preizkušenj in odločitev. V italijanskih zaporih in taboriščih so se drug za drugim znašli zavedni Slovenci, katerih edina krivda je bila, da so se postavili po robu uničenju svojega ljudstva in zemlje. Nekje med mračnimi zidovi pa so v duhu vstajali Julijci, nedosegljivi, odmaknjeni, boleči že v sami misli.

Razpad italijanske vojske je odpiral možnost pobega in rešitve. Tokrat je bila sreča na Uroševi strani. Sreča, ki jo alpinisti tako dobro poznajo, ko je treba tvegati za uspeh. Prišel je spet v Ljubljano, med svoje ljudi, in tukaj dočakal konec vojne. Dočakal je mir in svobodo, ki bi ju vsa ljudstva sveta morala pisati z veliko začetnico.

Na obzorju so se spet pojavili hribi, gore, stene. Pojavili so se dosegljivi z vsem, kar ponujajo hrepenečemu gorniku. Žal, zaman smo čakali na Mirana, ki je bil vedno zraven, ko smo kovali skupne načrte. Pod Storžičem je ugasnilo življenje partizana, alpinista in prijatelja. Uroš pa si je spet ustvarjal dom, spet na Jesenicah in v železarni.

Uroša sem do takrat poznal kot drznega in zagnanega alpinista, poznal sem njegov odnos do gorskega sveta, kako je ta svet sprejemal in se vanj vključeval. To spoznanje sem dobival iz osebnih stikov in številnih pisem, ki sva si jih izmenjavala in ki jih hranim prav vse še danes. Prebiral sem njegove članke v Planinskem Vestniku in ga poslušal na planinskih predavanjih, saj je svoje prvo predavanje imel prav v Mariboru leta 1938.

Že prvi meseci v novi Jugoslaviji pa so pričali o Uroševem nadaljnjem delovanju in usmeritvi. Pristopil je k ustvarjalnemu delu v planinskih organizacijah. Izvoljen je bil za predsednika planinskega društva na Jesenicah, poleg tega za načelnika naše Gorske reševalne službe in nato še za načelnika alpinističnega odseka na Jesenicah. Točavnih nalog se je lotil s prav neverjetnim žarom, kot da bi bila sedaj tu tista neznana mesta, ki jih je treba premagati v težavnem vzponu. Na dan je prišlo tudi vse tisto, kar je bilo nasilno zadržanega v okupirani Ljubljani in v italijanskih zaporih. Za novinca je bilo v tem društvenem delu res mnogo neznanega, vse kaj drugega od tistega, ko se je zjutraj zapodil v hribe in popoldne spet prišel domov. Sprejemal je planinske dolžnosti širšega družbenega pomena, odgovorno, večkrat neučakano, kot je storil v hribih, z veliko volje in z vedno navzočo mislijo, da mora biti povsod zraven. Pri tem delu so mu pomagali njegovi planinski prijatelji, največ z Jesenic.

Po nekaj mesecih je že organiziral triglavski udarniški dan, ko so čistili in popravljali opustošene planinske koče. Organiziral je knjižni dan in nosil slovenske knjige čez Luknjo v Trento. Sodeloval je pri rušnji mejnikov med Italijo in staro Jugoslavijo. Polskal je denar, izvajalce in še prostor za spomenik Miranu Cizlju v Martuljku, odkril je spomenik padlim partizanom planincem v Vratih in plaketo na vrhu Škrlatice. Organiziral je prvo Titovo štafeto in štafeto AVNOJ za deseto obletnico, oboje z vrha Triglava. Bilo mu ni dovolj, da je bil glavni organizator prvega planinskega srečanja v Vratih, »Triglav v svobodi«, prinesel je že skoraj v temi suhljad v severno steno, in ko kres še ni zagorel, se je ulil dež in taka je potem bila noč na Gorenjskem stolpu.

Še posebno in z vso vnemo se je posvetil organiziranju Gorske reševalne službe. Leta 1946 je bil izvoljen za prvega načelnika po osvoboditvi s centrom te službe na Jesenicah. Organizirati pa je bilo treba prav iz nič. Začel je vzpostavljati baze in postaje, od Bovca in Tolmina do Celja in Maribora, organiziral je meteorološko in lavinsko obveščevalno službo, vzporedno s tem službo lavinskih psov in njihovih vodnikov. Gorski reševalci so pričeli uporabljati Gramingerjev sedež, Marinerjeva nosila in drugo opremo. Ustvarjena je bila solidna osnova, ki jo je Uroš zapustil po letu 1952, ko je prišlo v GRS do reorganizacije in do novega, še obsežnejšega razmaha.

Prav v Gorski reševalni službi so se sprostila vsa Uroševa hotenja prekaljenega alpinista. Poznal je značaj in vlogo te službe iz mnogih reševalnih akcij v gorah, v GRS je videl del svojega gorniškega življenja in pojmovanja. Soočil pa se je tudi z izjemnim povojnim časom, ki je takrat narekoval še dodatno dejavnost.

Uroš se je zavedal, da je človeški faktor odločilen pri vsaki reševalni akciji. Gorski reševalci so tisti krog predanih alpinistov, ki so vsak čas, ob vsakem vremenu in na vsakem terenu pripravljeni pomagati v gorski nesreči. Ne poznam dejavnosti, v kateri bi bilo združenih toliko moralnih vrednot, toliko naporov in žrtvovanja za nemočnega človeka, kot je to v gorski reševalni službi.

Med temi izrednimi tovariši je tudi Uroš. Reševal je, še preden je začel plezati in se mu je ubil soplezalec Sandi Wisiak. S tem človekoljubnim delom se ukvarja že več kot petdeset let. V eni od zadnjih večjih reševalnih akcij je pomagal iskati ponesrečenca v bavorski smeri Triglavske stene. Tu je tvegaj spust nad 300 metrov, da je prišel do plezalcev, ki sta bila že mrtva. To je že pravo junaštvo, spustiti se v neznano v tako globino, ko ni jeklenega vitla, ampak le zvezane plezalne vrvi, ko ne veš, ali bodo segle dovolj daleč, ko te na tako razdaljo v spustu začne sukati in ko tvoj glas ne seže več navzgor, ko hočeš povedati, da se je vrv, na kateri te spuščajo do ponesrečenca, zataknila. V življenju gornika in gorskega reševalca Uroša Župančiča je blizu šeststo reševalnih akcij in poizvedovanj, od tega kar osemdeset takih, ko pomoči ni bilo več in ko je bilo treba v dolino prenesti le še mrtvega ponesrečenca. Koliko truda in naporov povedo te številke, koliko samopremagovanja, nesebičnosti in koliko tveganja lastnega življenja!

Vse do svojega šestdesetega leta je bil načelnik alpinističnega odseka na Jesenicah. Vodil je številne tečaje: mladinske, planinske, alpinistične in tečaje Gorske reševalne službe. Nastopal je kot planinski predavatelj po vseh večjih slovenskih mestih, predaval je v Zagrebu in celo v Švici. Bil je smučarski učitelj, gorski vodnik, gorskoreševalni instruktor in instruktor za planinstvo in alpinizem na beograjskem DIF. Bil je načrtovalec planinskih poti, najbolj znane pa so: jubilejna pot čez ves Prisojnik: smer Mirc M. Debelakove po polcih severne stene Kanjavca in pot iz Luknje čez Bovški Gamsovec na Kriške pode.

Doma na Jesenicah si je ustvaril bogato knjižnico bibliofilskih izdaj naših pesnikov in pisateljev. Izredno bogastvo, katero bi mu zavidal marsikateri naš muzej ali knjižnica. Tu so prve izdaje Jurčiča, Levstika, Trdine, Stritarja, Tavčarja, Prešerna, Cankarja, Gregorčiča itd. Med njimi sta prvi izdaji Finžgarjevega »Pod svobodnim soncem« z avtorjevim podpisom in prve izdaje Župančičevih del z daljšim avtorjevim posvetilom v vezani besedi.

V njegovi knjižnici je bogata zbirka planinskih knjig. Med njimi so »Planine« Petra Zoraniča iz leta 1569, kompletan Planinski Vestnik od leta 1895 v originalni vezavi, trinajst različnih izdaj Baumbachovega Zlatoroga itd. Pri njem sta ohranjena dnevnika dr. Klementa Juga in Vladimira Topolovca, nekateri spominski zapisi prvih skalašev: Franceta Borštnarja, Janka Skerlapa, Alojza Volkarja, dr. Mirka Kajzelja, Nevine Prevčeve, Fanl Copelandove in drugih. Leta in leta je Uroš zbiral in kupoval te dragocenosti in le komu jih bo zapustil?

V tem domačem muzeju je njegov osebni planinski dnevnik, vse od leta 1929 naprej, opremljen z žigi planinskih postojank ter kratkimi zapisi doživetij. Tu je obsežna zbirka planinskih razglednic, nekatere še iz prejšnjega stoletja, vse v dveh starinskih albumih. Tu so številni stari znaki raznih planinskih organizacij, GRS, Skale, stari klini in vponke in še marsikaj.

Posebno je Uroš ponosen na svojo planinsko knjigo. Štirideset let je zbiral podpise in besede prijateljev z gora, alpinistov in planincev. Enajdesetdeset izbranih imen vseh generacij, s katerimi je imel Uroš stik, je obogatilo ta prečudoviti spominski album.

Enainpetdeset najimenitnejših imen slovenskega alpinističnega sveta vse od drenovcev do današnje generacije himalajcev. V bodočem planinskem muzeju bo ta album prav gotovo na vidnem mestu.

Nobenih sklepov ne želim delati, ker Uroševa goriška pot še ni zaključena. A vse njegovo življenje je doslej teklo v enem samem znamenju. Misel, ki je vzniknila v otroškem planinskem okolju, se je razrasla v ustvarjalno planinsko in alpinistično osebnost. Gore so mu bile smisel in vsebina življenja. Živel je v gorah in zanje. V alpinizmu je videl najvišjo stopnjo svojega goriškega delovanja, v njem je zaznal tudi najpopolnejšo uresničitev svojih notranjih hotenj in stremeljenj. Ustvarjal je v planinskih in alpinističnih organizacijah, v Gorskem reševalni službi, predaval in pisal je o gorskem svetu, vse pa je imelo en sam namen in smisel. Nad 600 je planinskih prispevkov v raznih slovenskih in hrvaških časnikih, revijah in zbornikih, 70 člankov je samo v Planinskem Vestniku. Vse to pa je raztreseno v dolgem razdobju vse od leta 1934, ko je izšel prvi v Planinskem Vestniku. V tej množici napisanih besed prav gotovo manjkajo še tiste, ki bi vse to strnile in ki bi znale prikazati veličino osebnosti in doživetij.

Kot človek je bil Uroš zelo enostranski, celo preveč. Družabnega življenja ni poznal, ni maral alkohola in cigaret, pravi samotar je bil tudi v hribih. V mnogih pogovorih mi je pripovedoval, kako je že od mladih let naprej čutil, da se bo lažje družil z naravo kot z ljudmi. Vse v naravi mu je bilo lepo, kljub večkrat okrutnim zakonitostim, ki vladajo v gorah, z njo je našel tisti stik, da je lahko oblikoval in plemenitil svojo osebnost, da je bil srečen in zadovoljen. Drugače je bilo pri ljudeh, pri katerih že od mladega ni našel prave topline in razumevanja. Ni bilo človeka, ki bi bil znal vplivati na oblikovanje tako nemirne osebnosti. Vedno je bil pravzaprav sam, tudi v mislih in načrtih, in tako se je tudi počutil. Ko je prišel z ljudmi še bolj v stik, se je prepadal še poglobljal. Prišlo je do najrazličnejših oblik nerazumevanja, odklanjanja in vse preveč je bilo primerov, ko so alpinisti pačili resnico o njem. V Urošu je veliko odločnosti, upornosti, pa tudi trmoglavosti in so morda zato ostale mnoge resnice nedorečene. Razmerja in nasprotja med tistimi, ki jih je zaznaval na eni strani v svetu narave, in onimi, ki jim ni bil kos med ljudmi, pa so le še bolj vodila njegovo pot v gorski svet in v odmaknjenost. Vedno pa bo veljalo, da nič ni moglo mimo njega, kar se je v zadnjih desetletjih dogajalo v našem gorskem svetu.

V letih po zadnji vojni je Uroš preplezal še vse tiste markantne smeri v Julijcih, ki so še ostale nepreplezane. Špik, Frdamane police, Široka peč, Jalovec. Preplezal je vse do takrat opravljene smeri v Triglavski steni, s Čopovim stebrom vred. Plezal je z Mirom Dermeljem, Janezom Krušicem in največ z Maksom Medjom.

Prva leta po vojni so bila sploh najlepša. Nič ni bilo težavno, ničesar nam ni manjkalo, in vsi smo si bili dobri med seboj, prijatelji in tovariši. V hribih ni bilo nič pozabljenega, nobena smer, noben pogled. Še prijemi in stopi so bili kot nekoč. A bilo je le drugače, spremenjeno in še lepše. Vsak izmed nas, ki smo preživeli, je po svoje doživljal in pretolkel to okrutno vojno. V hribovcu je bilo stalno navzoče še nekaj. Bila in ostajala je misel, tista še vedno neizrečena in brez pravega dokončnega odziva, ki bi veljal za vsakogar. Tista misel, ki jo iščemo tudi v odgovorih na vprašanja, zakaj hodimo v gore in zakaj alpinizem. Toda misel je takrat obstajala, misel, občutek, hrepenenje. Bila je za žico okupirane Ljubljane, v partizanih, taboriščih, v zaporih med štirimi zidovi. V takem ozračju sva prišla v hribe midva z Urošem. Po štirih letih. Prišla sva plezat in uživati. In bila je nepopisna sreča, ki jo je pripravil tedanji čas, zopet v miru in svobodi. Zato pravim, da je bilo v gorah spet vse novo, na novo doživeto. Planica, Krnica, Martuljek, Trenta — kakšni izredni spomini. Plezala sva v Vratih in največ v Triglavu, v njegovi edinstveni severni steni.

Prav na koncu sva šla še po Zlatorogovih policah. Bila sva v najlepši smeri, kar jih premorejo naše gore, v policah spominov, pogledov, načrtov in želja. Čestitam in zahvaljujem se »zlato navezi«. V Zlatorogovih pa se je tudi iztekla moja pot v zahtevnih stenah. Ko sva z Urošem prišla na Jugov stebel, na tisto srednjo od treh polic pred prehodom na pot s Plemenic, sem začutil neznano utrujenost. Štiri leta vojne so zahtevala še novo spoznanje, moje telo je moralo priznati nemoč in se ukloniti zdravljenju. Prišla so leta, ki so bila drugačna od prejšnjih. Plezanje in stene niso več prevladovali pred vsem drugim. Spočetka sem bil sam, spoznaval sem Martuljek, Beli potok, Krnico, spoznal skrite poti in stečine. Kmalu pa sva bila z Urošem spet skupaj. Skupaj sva iskala znano v neznani in neznano v znanem. Opustila sva kline, obdržala pa vrh. Le redko in na mojo željo sva se navezovala. Pa ne zaradi skale in težavnosti, bolj zaradi občutka, da čutiva spet vrh v rokah in zaznava tisti značilni duh po konoplji. V svetu naših Julijcev sva še zadnjič stopila v neznano. Med skalovjem in borovci, kjer so pod stenami stečine gamsov, sva začrtala svojo smer iz Planice na Pokljuko, obudovanja vredno gorsko pot PP. Če sem za Zlatorogove police napisal, da so več kot navadna smer v steni, potem velja vse to za PP, le da ta poteka v mnogo širšem prostoru nad vsemi dolinami naših Julijcev. V PP bo našel zadovoljstvo še marsikateri »odsluženi« alpinist, ko bo na številnih razglediščih v njej upočasnil korak in se predajal svojim najdražjim spominom. Za naju z Urošem je PP še mnogo več, je nepre-

cenljivo darilo. Kot da bi se nama hoteli hrbti oddolžiti, ker sva jih imela tako rada. V gorniku in alpinistu je večno iskanje nečesa novega, večna avantura, iskanje lepote v edinstveni gorski naravi. PP je tako prevzela nov smisel gorniških pogledov in vsaj za deset let obogatila najino skupno gorniško pot. Ne vem, kaj bi bilo, ko je ne bi bila odkrila.

V zadnjih letih so mi je Uroš tudi zaupal: »V hribe moram hoditi, to je moje življenje, brez katerega ne morem. Sem hodim iz navade, iskat zdravje in spomine. Imel sem veliko sreče, da sem vse to doživel in preživel. Večkrat mi je šlo za nohte in sem se že čutil izgubljen, v alpinizmu ne gre brez tveganja. A le dvakrat sem doživel padec v steni. Prvi je bil v Veliki Mojstrovki, ko so odleteli štirje zabiti klini in je potem peti vzdržal. Drugi padec je bil zrežiran v filmu 'Zlatorogove strmine'. Dvakrat me je spodnesel snežni plaz, a vse se je dobro izteklo. Življenje mi je bilo lepo in me je povsem zadovoljilo. Nekateri mi pravijo, da sem znal živeti. Vedno pa bom trdil, da so gore ena od najbolj zanesljivih šol človekove osebnosti. V gorah namreč ni samo lepo in vse po tvojem, v njih vladajo tudi stroge zakonitosti, večkrat nepredvidene. Navaditi se moraš trpeti in potrpeti. Zdaj, ko se vse izteka, se mi zdi, da je res mnogo za mano. Kamorkoli pogledam, se vidim, v tej ali oni obliki, veselega ali utrujenega, samega ali s prijateljem, v poletju ali pozimi. Vse mi je znano, kot bi se sprehajal po Jesenicah. Znano mi je vse, kar se je dogajalo v naših gorah, vsa zgodovina od prvih osvajalcev do današnjih mačkov in veveric, vse poti in smeri. Vse mi je tako domače, rekel bi, kar moje, ker sem vse tako ali drugače sodoživiljal. Moja pot gre sedaj navzdol, moči in pogum upadajo, a kdor je toliko doživel, mu ob tem priznanju ni hudo pri srcu. Srečen bom, če bom lahko še hodil v Planico, pa čeprav le na tiste skrite poti, v katere sem zahajal še kot otrok, da bom užival na samotnih, odročnih krajih, med rožami, skrivaj čenimi macesni in divjadjo.«

V TRETJE GRE RADO ALI MT. BLANC PO TURISTIČNO

MIHA ŽUŽEK

Tega ne pišem za zmagovalce stene v Druju ali Mrtvaškega prta ali kakšne drugo podobne strahote, ob kateri nam ledeni kri v žilah. A Planinskega Vestnika ne berejo le vrhunski alpinisti in po šamoniški dolini se sprehajajo tudi navadni smrtniki, ki ne presegajo »turističnega razreda« in so jim v tem pogorju odprte razne možnosti, pa jim bodo morda prav prišle tudi izkušnje tistih, ki so v tem svetu že bili — kot planinci.

1975 — Aiguille du Tour (3544 m)

Pozno sem začel poskušati. Pri 52 letih človek kvečjemu le še sanjari o visokih Alpah. Razveselilo me je povabilo brata Ivana, ki je počitnikoval ob Ženčevskem jezeru, naj ga obiščem, da bi poskusila še na Mt. Blanc. Vreme je bilo ugodno, bil sem zdrav in vsc je kazalo, da bo šlo. Tistega jutra pa je Ivan zbolel, z njim pa tudi moj Mt. Blanc. Ni me hotel pustiti na cedilu. Odpeljala sva se na konec šamoniške doline, v Le Tour, se z vzpenjačo vzdignila na višino približno 2200 m, od tam pa sva se zložno povzpela do Refuge Albert Premier (2702 m), ki leži tik nad divje razbrazdanim ledenikom. Po čudovitem sončnem zahodu sva udobno prenočila: ob 8.00 je bila v koči vzorna tišina, a vseeno ni šlo povsem brez zapletov. Neka francoska družina je s seboj pripeljala štirinožnega prijatelja... Človek razume, da ga je težko pustiti samega doma, manj pa smo razumeli dejstvo, da so napis Skupna ležišča razlagali po svoje... Kuža je bil spodoben volčjak, lepih navad, vendar mu je bila pasja duša očitno vsa raznežena, od velikih pričekanj, ki naj bi jih bil deležen naslednji dan; zavoljo tega je pihal, sopel, praskal in tolkel z repom po tleh, se otresal in cvillil in sploh, počel vse, kar je pomagalo, da je pritegnil nase našo pozornost. Zatiskali smo ušesa in kot da smo slišali drug drugega — nas bo mrcina takole zabavala vso noč? Prav zanimivo je bilo zaznavati, kako v popolni temi narašča napetost na obeh straneh. Kdo bo odnehal? Družinski poglavar ni zdržal tega »merjenja moči«, stopil je k oskrbniku, se vrnil in zgrabil psa — malo cvileža, malo laježa in že smo bili onstran pasjih in vseh drugih težav. Pa ne za dolgo. Ob dveh je oskrbnik vzdignil tiste, ki so se odpravljali na drznejšo Aiguille

du Chardonnet, 3824 m, ob štirih je zbudil še nas. V petnajstih minutah smo bili na ledu, navezali smo si dereze in sestavili naveze. Dobro uro smo gazili po široki ledeni reki, se na daleč izogibali razpok, katero tudi preskočili ali jo preprosto prelezli po več ali manj tveganem ledenem mostiču. Nato smo zavili v strm leden žleb, se prebili skozi fantastične iglaste stolpe na planoto, spet vso v ledu in snegu. Brez težav smo prišli do obrobne gornje poči, ki je široko zevala; na srečo je bila prav tu polna naphanega snega, tako da ni bil nevaren niti dvajsetmetrski gladki ledeni prag nad njo. Pod ojstrico smo sneli dereze in po strmih, toda odlično razčlenjenih granitnih kvadrilih zlahka preplezali razdaljo kakšnih 150 metrov — do vrha. Bilo je precej megleno, od časa do časa se je odgrnila bližnja nekaj metrov nižja Aiguille de Purtscholler, enkrat samkrat se je pokazal tudi Mt. Blanc. Vse skupaj — 3 ure od koč.

Nazaj nismo šli do žičnice, ampak kar naravnost v dolžino — po obrobni ledeniški moreni; njeno značilno obliko si bo vsakdo zlahka zapomnil.

Tura za izkušene in previdne ni nevarna. Je zelo slikovita in pisana. Nujno je potrebna vrv, dereze, sončna očala itd. Držati se je treba uhojene steze. Neka naveza naju je hotela prehiteti, samo meter desno od nas so šli, pa se je prvi pogreznil v skrito razpoko. Vrv ga je seveda zadržala, a potlej so se tudi oni lepo držali steze.

V zanesljivem vremenu, ko se ni bati opoldanskih neviht, je mogoče turo opraviti v istem dnevu.

1976 — Mt. Blanc du Tacul 4248 m

To goro poznamo bolj kot stranski cilj naših alpinistov, ki prečenju Centralnih Alp radi mimogrede dodajo še ta okrasek. A je tudi lep samostojni cilj.

Kako smo zašli gor? Franci je že bil na Mt. Blancu s planinskim društvom. Njegovo pripovedovanje je vzbudilo zanimanje pri prijateljih, dogovorili so se in še mene poprosili, naj grem z njimi, češ da znam francosko, da že poznam tiste kraje, (kako malo je treba, da si v nečem »pred drugimi«), da bodo tudi starši rajši privolili, če grem še jaz z njimi. Ta razlog me je ganil — kako rad sem se pustil zmehčati! Toda postavil sem jima dva pogoja: Prvič — Franci naj prevzame alpinistično vodstvo, Instrukcije in tako naprej; drugič, zadnji kot odgovorni pred starši si pridržujem pravico, da ob nevarnosti lahko odločno zahtevam umik in da na to vsi brez ugovora pristanejo. Pogoje so radi sprejeli.

Kmalu smo bili v Chamonixu. Znana vremenska hišica pri Domu vodnikov nam je napovedala ugodno vreme.

Odpeljali smo se v St. Gervais. Bilo nas je pet, bolj točno, bili smo štirje. Sam sem nekaj dni pred odhodom staknil močno gripo, pa sem kljub temu odšel na pot, a sem moral odnehati na višini 3000 m. Nič ni pomagalo, preležati sem moral vročico z upanjem, da bo naslednjega dne boljše. In res je bilo. Odpeljal sem se na Aiguille du Midi in sem se kar dobro počutil, ves dopoldan sem ostal tam, seveda dobro zavarovan pred mrazom. Užival sem v razgledu, ki mu, tako sodim, ni para; tudi z Mt. Blanca ni takega razgleda. Videl sem že tudi Ande in iz letala ogledoval Aconcagua z okolico. Vse je mnogo večje, višje, gorska veriga je široka nekaj sto kilometrov, dolga pa na tisoče kilometrov. Zdi pa se mi, da je ta »naša« amfiteater lepši. Dobivam občutek za nelzrekljivo, nedopovedljivo, neumljivo, za vso to presežno močnost, lepoto, skladnost, proti kateri je tisti živčav v sivih dolinah tako droben, nepomemben. Le kaj bi moglo biti pomembnejše kot takale ostrica, ki boče v nebesno sinjino, v njej nekako visi in plava in zbuja vprašanja, ob katerih zdrhti srce.

Kmalu sem spoznal, da virusi gripe v teh lepotah ne uživajo enako kot jaz. Moglo bi se celo reči, da so jim škodile, ko sem se vrnil, sem bil zdrav. Virusom v tolažbo bi dodal, da je višina škodila tudi prenekateremu turistu, ki je moral bled in zelen čimprej v dolino. Prihajali so sem pač le v lahni obleki, sandalah z visokimi petami in celo — v minimalkah.

Zalotil sem se, da mi je pogled uhajal ves čas proti Mt. Blancu. Za frank lahko z dobrim daljnogledom opazuješ črne, rdeče in zelene pike, ki lezejo po snežnem robu, in nekje so zdaj moji prijatelji; tam naj bi bil tudi jaz. Zanimal me je tudi du Tacul, 4248 m, ki je zavzemal velik del obzorja in v neopisni snežni bleščavi ponujal svoje široke boke, po katerih je lezlo nekaj pik. Vedno bolj se mi je dozdevalo — tole bi pa zmogli!

Zvečer so se naši štirje vrnili — Franci, Tone, Rudi — vsi s precejšnjimi težavami; vsi »cunjasti«, kot so rekli, so dosegli vrh; Anči pa jih je počakala na Refuge Vallot (4362 m).

V sredo se je vreme poslabšalo. Za naslednje dni pa je napoved obetala lepo, toda mladina je bila brez volje. Dopovedoval sem jim, kako lep je Tacul in kako preprosta pot je na njegov vrh. Franci je naposled pristal, pridružil se mu je še Rudi; tudi Roman, Marta in Marija se niso obotavljali. Z Aiguille du Midi smo se najprej spustili po srhljivem grebenu, vsaj iz zavetišča je tako videti — ozka steza na robu, takoj levo in desno

Pod vrhom Mt. Blanca

Foto M. Culiberg

gladka strmina. A ko hodiš, je mnogo manj »srhljivo«. Steza je dovolj široka, dereze dobro prijemljejo in tako smo kmalu bili v Beli dolini (Vallée Blanche), kjer smo občudovali plezalce, kako so nad nami prečili nekako deset metrov širok povsem raven balkon in kot pajki viseli pod njim. V dobri uri smo prišli pod Tacul in se začeli vzpenjati po njegovih strmih snežiščih. Približno na polovici zavije pot med serake, kjer smo morali pokazati tudi nekaj sposobnosti za plezanje v ledu. Strmina je postala še bolj ostra, začel je pihati veter, ki je vršni greben zavijal v snežne zastave. Rudi je odnehal. Pridružil se je nemški navezi, ki se je vračala. Mt. Blanca še ni spravlil iz nog. Mi pa smo doživeli vršni veter, brez katerega, pravi Kugy, nisi prav doživel Mt. Blanca. Dokler smo stali na obeh nogah in se opirali še na cepin, je šlo; ko pa smo se prestopili, nas je spodnašalo. Kljub temu pa smo brez težav dosegli skalnati kucelj na vrhu; nad njim se je prikazovala glorijska mavrica v oblaku snežnih kristalov. Naglo smo poslikali to glorijsko in še sebe, potem pa smo poskrbeli, da smo čimprej izginiti z vrha. Ko smo prišli pod greben, je bilo težav konec.

V Beli dolini nas je začudil napis na snegu: Pridite na čaj! Prav tako, dobesedno, slovensko! Torej nismo bili edini Slovenci tam gori.

V lepem vremenu je to zanimiva tura za vsakogar, ki se čudi sposobnega za take gorske zahteve. V slabem vremenu pa ne gre niti poskusiti — izgubili bi se v belih prostranstvih.

Vzpon poteka takole — Najprej 300 m spusta, nato 700 m vzpona; spust: najprej 700 m spusta, nato 300 m vzpona — vse je tam okrog 4000 m. Potrebno pa je približno 7 ur. Za en sam dan — ne preveč ne premalo.

1980 — Mont Blanc, 4810 m

Na Mt. Blanc nisem več mislil. Pa me je nekega dne študent Ivo vprašal, če bi bila vendarle še kakšna možnost za to. Vsi razlogi, s katerimi sem se prepričeval, da je Tacul lepši, Alguille du Tour slikovitejša, da sem prestar — so se mahoma razkadili. Izpod pepela je zatrepla nikoli povsem pozabljen želja — biti na strehi Evrope.

Ivo je zlahka našel sopotnike. Februarja smo se začeli resneje pogovarjati, vsak je položil nekaj dinarjev kavcije, da stvar ne bi bila premalo resna. Janez je bil od vseh najbolj trden, obljubil je svojo »Škodo«. Tudi nekaj deklet se je začelo zanimati, pa sem imel vtis, da se bodo prav gotovo premislile — In so se res. Premislil se je celo Ivo (šele pozneje sem zvedel, zakaj: »Opčka mu je padla na glavo« in namesto v Visoko Savojo, se je odpeljal — v zakon). Franci (tokrat je bil z Dolenjskega), Viktor in Srečo pa so vztrajali. Pridobivali smo kondicijo po naših hribih. Posebno si bom zapomnil celodnevni tek (res je bil bolj to tek kot hoja) iz Kamniške Bistrice na Sedlo, Tursko goro,

vse tri Rinke, čez Kokrsko sedlo nazaj do avta. Kondicije nam res ni manjkalo, volje tudi ne, tudi z opremo ni bilo težav. Osem leta stara škoda, vsa zarjavela, a dobro pripravljena, natlačena do zadnjega centimetra, nas je potegnila čez Lombardijo do predora pod Mt. Blanc in nazadnje — »crknila«. Na srečo prvič — in zadnjič. Janez jo je obudil k življenju in spet nam je bila zvesta kot Krpanova kobila. Ko sem jo gledal tako obloženo, mi je ves čas hodila na misel Smrekarjeva risba, kako se Krpanu noge vlečejo po tleh z uboge »kozice« — taka je bila naša »Škoda« s svojim težkim tovorom.

Zanimalo me je, kakšen vtis bo na fante napravilo prvo srečanje s štiritisočaki. Na moje veselje — nobenega. Kakor, da je to — dolenjsko gričevje. Ti se ne bodo ustrašili! V nedeljo smo se našli pred vremensko hišico in nisem mogel verjeti — dva dni bo jasno in vroče, v nižinah do 34°, ničla pa bo na višini — 4600 m! V višini 3500 m zahodnik s 30 km/h, na 5000 m pa 40 km/h. To je bilo več ko fantastično!

V ponedeljek spet St. Gervais, Nid d'Aigle, kjer smo letos takoj zagazili v sneg, kosilo na Tête Rousse, 3167 m, nato zloglasni žleb, ki je bil letos debelo zasnežen. Kamenje je zato bolj počasi letelo po njem, ves čas je pa grozilo, da se utrga snežni plaz. Vse se je cedilo od vročine.

Presenetilo pa nas je, kako malo so tam gorniki obzirni drug do drugega; večkrat smo čakali, da gre skupina mimo nas, in seveda pričakovali, da se bo kdo tudi nam umaknil — pa smo to prav redko doživeli. Dosledno smo tudi pozdravljali, po naši lepi gorniški navadi. Redko pa so nam odzravljali. Navadno so nas debelo gledali, češ, kaj vam je, od kod se pa poznamo?

V vročem vetru smo v samih srajcah, po izvrstnih granitnih stopih sredi popoldneva, priplezali do Refuge du Gouter (3817). Koča je bila vkopana v sneg, okrog nje pa je bil vsekane le meter širok hodnik, a je vse žuborelo v toplen soncu. Pred kočo so se ljudje sončili. Najedli smo se, napili raztopljene snežnice z različni sokovi. Dali so nam tudi dobra ležišča. Lepo smo počivali. Fantje so se dobro počutili, mene pa je bolela glava. Sonce in višina. Ob devetih je bilo v koči tiho, razen v naši spalnici. V njej je bilo 35 »tujcev« in pet »domačih«, nas, Jugoslovancev. Od tujcev ni smrčal nihče, od »domačih« pa kar štirje in to v vseh odtenkih. Tu in tam sem katerega umrlil s sunkom, pa ne za dolgo. Mene sicer taka muzika ne moti, bal pa sem se, da ne napravimo slabega vtisa na »tujce«. Ko niso z ničimr pokazali negodovanja, sem tudi sam končno zaspal, morda celo zasmrčal, kdo bi vedel...

Ob enih so prvi začeli vstajati, do dveh smo se delali, kot da spimo, potem smo zajtrkovali — vsem napovedim, da ne bomo mogli zaradi višine ne jesti ne piti, navkljub. Bolj nas je oviralo, da je liter tople vode veljal šest jurjev.

Dereze so zaškrtaile v nočno tišino. Še nikoli nismo bili tako blizu zvezdam, ki so žarele na temnem nebu. Tik nad goro je pred nami, kot srebrna vaba, visel zadnji krajec; vabil nas je k sebi. Zrak je bil tako čist, da ga tudi luna ni posebrila.

Procesija se je z lučkami vila navzgor, kot da gre k zvezdam. Pravilno smo ravnali, da smo bili bolj na koncu kolone — tako smo imeli vse pred seboj. Prehiteli smo prvo navezo, potem še eno; pozneje smo ugotovili tisto, kar smo prehiteli, tisto potem ni prišlo na vrh. Tik pod Dôme du Gouter je na vzhodu zažarel prvi trak svetlobe, iz teme so vstajale vedno nove gmote štiritisočakov, a vse je že bilo globoko pod nami. V Refuge Vallot nas je sprejela precejšnja gneča. Pojedli smo in popili, kar smo imeli in obžalovali, da smo verjeli zatrdjevanjem, češ — ničesar ne nosite s seboj, »je brez zveze«, saj tako ne boste mogli nič spraviti vase. Mi bi jim že pokazali, da so to prerokbe krive, če bi le imeli s čim... Kmalu smo prešli 4400, 4500 m; tu nas je čakalo presenečenje. Prišli smo točno na rob, sonce je vstajalo na naši levi, toda nižje od nas! Zato je na desni rasla mogočna senca gore, veličasten trikotnik, ki pa ni legal na zemljo, kakor se spodobi, temveč je hitel naprej in naprej — kot temen stožec v svetlem ozračju, naravnost naprej, nekam v neskončnost. Stali smo torej na videz na robu sveta, na robu planeta — in naše sence so divjale s hitrostjo svetlobe skozi vesolje.

Približno na 4600 m me je nepričakovano stisnilo. Stemnilo se mi je pred očmi. Komaj sem še započil cepin v sneg in sedel nanj. Postalo mi je slabo. Res žalostno, z roko bi dosegel vrh, pa bom moral nazaj... Čez nekaj minut poskušam vstati, pa ne gre. Fantje nemo stojijo ob meni. Janez je rekel: »Da bi tukajle odnehali? Če je treba, vas bomo vzeli s seboj gor.« Čez deset minut sem res prišel »k sebi«; navezal sem se. Poskusim. Gre. Sprva deset, potem dvajset korakov, kmalu pa se strmina poleže in na grebenu gre lažje. Kmalu smo bili na vrhu!

»Kakšen razgled!« je sopesl Srečko. Tudi sam sem bil deležen tega doživetja. Čutim, da sem na vrhu sveta in zdaj vem, zakaj so v starih časih Zemljo primerjali z veliko želvo, ki se je nad nečim razkoračila. Nad čem?

Vetra skoraj ni bilo. Temperatura je malo pod ničlo. Res, lep dan. Slikamo in se slikamo. Veselo si čestitamo. Trije Francozi privlečejo s seboj smučl; nemudoma jih nataknejo, zakadi se za njimi in že izginejo za zaobljeno ramo. Kam, kako po ledenikih? Res so letos zaradi obilnega snega razpoke zadelanc, tudi naša pot je bila zato nad 4000 m lažja, pa vendar... Tu gori ni gneče. Višina je temeljito razredčila procesijo. Mi pa kar

vsi na vrhu — popoln uspeh. Celo jedli bi, če bi le kaj imeli. Izpraznimo zadnjo termovko čaja in fantom se razvežejo jeziki. Veselo so razčlenjevali podrobnosti, ki so se dogajale ob vzponu.

Hitro smo se začeli spuščati. Nad Refuge Vallot se sneg zmehta; strmina do Dôme du Gouter nam zavoljo pripcke jemlje sapo. Skozi domača varilska očala, ki so nekajkrat cenejša in boljša od najbolj specialnih ledeniških očal, kar jih prodajajo po trgovinah, sneg postaja iz modrosivega nekam sumljivo zelenorumen. Glava mi je vedno težja. Tudi drugi se pritožujejo. »Le zakaj sem se povzpel sem gor, ko še dol ni konca...« vzdihuje Franci. Pri 4000 metrih je bilo pa težav konec. V koči smo se še enkrat najedli (jajce na oko je šest »jurjev«), in se spet lotili granitne stene. Navzdol je šlo težje! In kdo je torej sposoben za Mt. Blanc? Tisti, ki se počuti zdrav in ima dobro kondicijo. Vodič ob lepem vremenu ni nujno potreben, v slabem vremenu pa bodo šli na pot le vrhunski alpinisti. Treba pa je imeti srečo z vremenom: vsaj dva dni mora biti zanesljivo. Še zmeraj pa pravim — Aiguille du Tour je najbolj slikovita. Tacul je alpinistično zanimiv, najbolj zanimiv — najbolj vesel pa sem bil — Mt. Blanca.

ZABRISANA SLED

BORIS REŽEK

Sneg po Sedlu se je z rastočim dnem vedno bolj posedal in proti vrhu so se mi stopinje že pogrezale v odžuzeno plast. Ostenja okrog so bila že močno okopnela, plazovi so se obleteli in snežišča so ostala le po znožjih ter grapah. Z roba sedla so nad strmal pod njimi viselo okrhnjene opasti. Bila je že pozna pomlad in iz dolin vkreber so zelenele bukke vedno više po bregovih. Po vrhovih pa so se še lesketale osrenjene zaplate snežišč.

Z vrha Sedla se mi je odprl drugačen razgled, kot sem ga imel med potjo. Medtem se je nebo pomrenilo, lesk na snežiščih je ugašal in nad vsem gorskim svetom se je pričela razliviati odjuga. Z zasnežene strehe na koči je curljala voda in se zlivala v luknje, ki so jih napravili odpadni ledeni ocurki. Šumljanje in klokanje vode v strešnem žlebu so je raznašalo v brezvetrno tišino, ki je zagostena z zatoхло odjugo zajemala ves gorski svet.

Dan je bil še visok, ko sem odpahnil vrata v zimsko sobo. V obraz mi je udaril vlažen kletni zadah, na stenah pa se je še lesketalo ivje. Najprej sem pogledal za drvmi; bilo jih je dovolj, ker najbrž vso zimo ni bilo nikogar gor. Zakuril pa sem le prav s težavo, dimnik nikakor ni hotel vleči in dim se je razlozoval po prostoru in niti ni hotel skozi odprta vrata na plano. Ivje po stenah pa se je vendarle tajalo in zidovi so postajali mokri. Vse to me je navdajalo s puščobnostjo, ker je kazalo na spremembo vremena. Dim se je še vedno razvlekoval po prostoru in najbolje bi bilo, ko bi sploh prenehal kuriti. Skoraj sem se že hotel podrsati nazaj v dolino, ker v takšnem prostoru nisem mogel voč držati. Dimnik pa je naposled le pričel vleči in lahko sem zaprl vrata. Prostor se je počasi ogreval in mokrotne lise po stenah so se posušile.

Čemel sem na pogradu in sem se šele čez čas spomnil na kako okrepčilo. Skuhal sem si čaj in ob vroči pijači se mi je počasi pričela ogrevati otopela misel. Vpraševal sem se, čemu neki sem sploh prišel v to še vedno rahlo zakajeno klet, ko je že v dnu vse kazalo na spremembo vremena. Sonce je preveč toplo sijalo in pritajeno šumljanje vode pod snegom me je opominjalo, da že nastopa odjuga. Po dolgem času sem bil spet sam, vendar me ta sicer prijetni občutek ni mogel pomiriti.

Polaščala se me je neka nedoločna slutnja in z njo tudi nemir, ki ga doslej v svojih samotah nisem poznal. Pod noč sem pogledal na vreme; zunaj se je skoraj že mračilo a ni bilo nobene svežine. Vrhovi so topo ždeli pod sivkastim nebom in v strešnem žlebu je še vedno klokala voda.

V prostoru je postalo toplo, ker se je ogenj dodobra razgorel in prejšnji dim se je povsem razpuhtel. Toda posteljaki na pogradu so bili še vedno vlažni, zato sem prineseno odejo zložil podse; za gljavje sem si podložil oprtnik in legel kar oblečen, le čevlje sem dal sušiti.

Ves zbit sem kmalu usnul ob prasketanju ognja v štedilniku in klokanju vode v strešnem žlebu. Sredi noči me je prebudila popolna tišina, v kateri sem začutil tiktakanje svoje ure. Ogenj je že zdavnaj pojenjal in tudi klokanja vode ni bilo več čuti. Ta tišina mi je zoprnó zvenela v ušesih in skoraj preplašen sem planil kvišku. Prižgal sem ostanek sveče, ki je bila prilepljena na robu pograda in stopil k vratom. Brž ko sem jih odprl,

se je predme osula plast nanje pridelanega snega in v medlem soju sveče sem videl, kako na planem na vso moč sneži. Zapadlo je že nad koleno visoko snega in vedel sem, da pred jutrom ne bo nehal padati.

Ura je bila šele dve čez polnoč in do svita bi lahko zapadlo še enkrat toliko snega. To pa bi pomenilo, da vsaj tri dni ne bom mogel v dolino. Hrane sem imel še za dan ali dva; če pa bi štedil, bi z njo shajal tudi še kakšen dan. Čeprav sem bil na varnem in na toplem, se me je polaščal vedno večji nemir, kaj bo, če še naslednji dan ne bo prenehalo snežiti. Tedaj bi še dlje ostal ujet v metežu in med plazovi.

Sveča je dogorela in v trdi temi sem se od časa do časa pretipal do vrat in na stegnjeni roki začutil padajoči sneg.

Bedé sem pričakal svit, na planem pa je snežilo prav tako kot vso noč in vrata so bila že do polovice zasnežena. Spet sem zakuril, ker se je prostor čez noč ohladil in si skuhal čaj. Želve pa se nisem dotaknil in mi tudi ni bilo prav nič zanj. Ves nemiren sem se prestopal, si dajal nepotrebne opravke, brskal po oprtniku in prebiral podpise na stenah. Nekateri so bili že povsem zabrisani in s svojimi datumi segali desetletja nazaj. Naletel sem na nekatera znana imena, in ob enem, ki je bil vpraskan v omet, naštel tudi pet črtic, ki so glede na zimski datum lahko pomenile pet enakih dni, kakor jih bom morda moral prebiti tudi sam.

Vedel sem, da nisem prvi, ki je koderkoli v gorah podobno kakor jaz, ostal ujet med metežem. Vendar oni, ki jih je to doletelo, verjetno niso bili sami. Lahko so se kakorkoli zamotili in drug pred drugim prikrivali svoj strah. To jih je nekako držalo pokonci, dokler niso popustili in se pričeli obkladati z očitki in nazadnje zapadli v obup. Takšne družine bi si niti ne želel; pričel pa sem si očitati, da tudi sam ne bi mogel dolgo prikrivati svoje skrbi ter nemira.

Vedno sem hotel biti sam in naj bom tudi zdaj, ko bom morda za vselej ostal v tem temačnem prostoru, ki mi daje zavetje in navdaja s tihim upanjem. To rahlo upanje pa je bilo tisto, kar me je še držalo pokonci. Saj še zdaleč nisem bil obsojen na smrt od lakote, o kateri sem bral v dnevniku neke odprave v globino Aljaske. Pet mladih mož so je podalo na raziskovalno potovanje v neznane predele te velikanske dežele. V njih pa so se toliko zamudili, da jih je prehitela polarna zima. V snemnem viharju so se z muko prebijali nazaj h koči, v kateri so pustili zalogo hrane za povratek. Vmes so pogosto zašli, prenočevali so morali v snegu in po več dneh, ko že niso imeli več kaj jesti, so naposled dosegli kočo.

Zaloga hrane v njej je kljub skrajnemu omejevanju zadostovala le za nekaj dni. Črede severnih jelenov, s katerimi so se prej pretežno preživljali, so se že zdavnaj z ostalo divjadjo vred, pomaknile proti jugu. Do prve naselbine je bilo tristo milj in oslabele ter ozeble nikakor ne bi mogli priti do nje, četudi bi imeli vsaj za silo hrane. V skrajni stiski so skuhali in pojedli staro rosomahovo kožo z dlako vred. To je pospešilo njihov konec; vodja odprave je s tresočo se roko vpisal v dnevnik odprave, da predaja vodstvo naslednjemu po starosti in nato ponoči v strašnih mukah umrl. Naslednji član odprave je mogel le še napisati pozdrave svojim domačim in enako umrl. Tretji se je sam ustrelil in ostala dva mu tega nista mogla preprečiti. Četrti je lahko le še zapisal, da je pripravljen na smrt...

Prišlo mi je na misel, naj bi tudi sam pričel popisovati svoje umiranje. Čeprav sem imel še nekaj hrane, bi tudi brez nje lahko prebil več dni. Strah pred smrtjo od glada pa me je že tako prevzel, da se nisem mogel več obvladovati.

Na planem je še vedno gosto snežilo in zato sploh nisem več pogledoval venkaj. Pričel sem se zgledovati po dnevniku one odprave, katere člani so kljub vsem stiskam ohranili toliko duhovne moči, da v njih zapisih ni bilo nobenega medsebojnega obtoževanja ali celo očitkov zaradi zakasnele vrnitve. Tudi sam sem skušal v svojih zapisih ostajati nekako zunaj sebe, kakor bi opisoval tegobe nekoga drugega. Tako sem se povsem umaknil iz svoje stiske, dokler nisem imel več kaj zapisovati.

Ves dan nisem nič jedel in mi sploh ni bilo do jedi, le čaj sem pil in venomer kadil, da sem imel usta še kar ožgana. V toploti, ki me je obdajala, sem postejal vedno bolj zaspan; zleknil sem se na ležišče in trdno zaspal.

Sredi noči me je vrglo kvišku neznanško bobnenje, v katerem se je koča kar stresala. Ves zmeden sem se zaletel sem in tja; tisto bobnenje je medtem nekoliko potihnilo, nato pa je zadonelo še hujše in zdelo se mi je, kot bi se koča imela vsak čas sesuti. Šele čez dolgo sem se prav ovedel, da so se z vseh ostenj in pobočij okrog Sedla udirali plazovi.

Prisluhnil sem njihovemu grmenju ter bobnenju, ki se je oddaljevalo in se znova približevalo. Ob tem divjanju na planem me je obšel radosten občutek, da sem rešen. Polastila se me je silna lakota in ko sem se dodobra najedel, sem povsem miren spet usnul.

Spet me je prebudila silna tišina in skoraj sem se zbal, da morda še vedno sneži. Skozi sneg na zametenih oknih pa je prosevala medla svetloba in ko sem odprl vrata, je zunaj sijalo sonce. Čez pobeljene vrhove je vel sever in z njihovih robov so se potezali snežni ogoni.

Svežina je pregnala zatohlico in v strešnem žlebu je spet zaklokala voda. Močno zjuženi sneg okrog koč in po pobočjih se je sesedel, vendar se mi je še vedno ugrezal čez koleno, ko sem stopil na rob in pogledal po Sedlu.

Vsa ostenja okrog so bila ogoljena, le ponekod so se še trgale posamezne zaplate in v snežnih slapovih padale v dno. Sedlo je bilo zadelano s plazovino, ki je po obeh grapah segala prav v Konec, kjer je sneg naletaval le med dežjem. V sončnem dnevu pa ga je jemalo tudi po višinah, pobočja so postajala sivkasta in na ogoljenem skalovju so se pokazovale mokrotne lise. Višje po pobočjih vrhov se je še tu pa tam posul kakšen plaz in se ustavil sredi strmih, nad katerimi se je dvigoval gostečl se čad in sonce je počasi ugašalo.

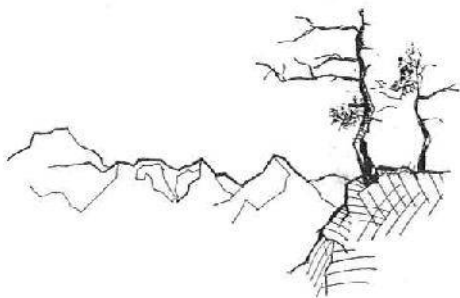
Rahlo me je zamrazilo in vrnil sem se v zimsko sobo; skuhal sem spet čaj in ob njem se mi je ves prej tako odurni prostor zazdel kar prijazna izba. Polna spominov na lepe sončne dni, ko je dajala zavetje ljudem, ki so pustili svoje podpise na njenih stenah. Ves voder sem si prižgal plpo, vtem pa ugledal svojo zapisnico, ki je razprta zevala vame. Ozrl sem se, kakor bi me kdo mogel videti, in strgal iz nje popisane listo. Sramoval sem se svojega nepotrebnega strahu in vse tiste malenkosti, ki sem jih zapisoval, so se mi zazdele, kakor bi z njimi le izumljal svojo stisko. Preveč sem se zgledoval po usodi one odprave v notranjost Aljasko. Jaz pa sem bil ves čas komaj dve uri od ljudi in le poldrugl dan ujet med zameti in plazovi. V resnični nevarnosti bi bil le, če bi hotel v metežu priti v dolino, ker bi me gotovo pobral plaz.

Ob vsej stiski, v kateri sem bil, se mi je ta moja ugotovitev zdela že kar neresna. Saj nisem mogel niti slutiti, kako preprosto se bo vse skupaj razdrahalo. V okolju, ki me je obdajalo, sem bil prav tako kot ona nesrečna odprava, nezmogljivo daleč od vsakršne pomoči. Če bi ne požgal tistih svojih zapisov in bi jih kdo prebral, bi gotovo nejevarno zatezal obraz ali se mi celo odkrito posmehoval. Ko pa bi se sam znašel le med nevihto kod na planem in bi mu niti ne grozila kakšna nevarnost, pa bi še vse drugače doživljal svojo umišljeno stisko. Saj bi dobro vedel, da bo neurje minilo in bo spet posijalo sonce.

Vendar se ni le enkrat pripetilo, ko so celo pod varno streho koč zbrani, docela resni ljudje, skoraj poblaznjeni od strahu. Nad gorami se je namreč zbesnela silovita nevihta s treskanjem in grmenjem; s pozelenelimi obrazi so se ti ljudje spogledovali, ko je silovit tresk hkrati z modrikastim sijem prešinil koč. Vsa ujma ni trajala niti pol ure in kaj bi šele bilo, ko bi se vsi tisti ljudje brez vsake nadeje na rešitev znašli sredi zametov in plazov. Nič pa niso hoteli vedeti o svojem blaznem strahu, ko je vse skupaj minilo in je bila strahovita nevihta zanje le veličastno doživetje, o katerem so poslej vedeli toliko pripovedovati.

Sproščen tesnobe neznanega pričakovanja, ki me je obšlo ob prihodu na Sedlo in rastoče napetosti, sem še dolgo posedal na toplem soncu. Pogled mi je taval po gorskem svetu, ki sem ga imel pred seboj, in v blažečem ugodju mi je prešla tesnoba. ki sem jo nevede prinesel s seboj. Spoznaval sem, kako sem bil le po naključju rešen resne nevarnosti. V zavesti, kako sem med njo vseskozi razumno presojal in se nisem predal obupu, ki je že skoraj lezel vame, sem bil spravljen sam s seboj. Žal mi je bilo le, ker sem požgal tiste svoje zapise, ker bi mi pričali, da se v njih nisem narejal, temveč ostal, kakršen sem bil v resnici.

Sonce se je že močno nžžalo nad Greben, ko sem se čez groblje plazovine spuščal v dolino. Niže v Koncu so se že po vseh strugah pričele oglašati narasle vode in prvo gorsko cvetje je vzkliklo na prekopninah. Pomlad je pričela preganjati zimo in tudi spomin na prebito stisko pred njenim poslednjim dojanjem je kmalu zbledel. Saj je bil moj doživljaj, ko sem bil ujet med metežem in plazovi, le eden mnogih med mojimi samotarskimi potovanji po gorah.

TUDI TAKŠEN JE VELEBIT

MARJAN NATEK

Tu sem opisal pripetljaje četverice mladih planincev, ki jih je na Velebitu zametel sneg in so se v globokem snegu preblijali iz Štirovca do Medaka, do koder je poleti sicer le tri in pol ure.

»Fantje, gremo kam za praznike? Gremo na Velebit.« To so bile naše prve besede, ko smo se odločili za praznovanje, ki ga navadno preživljamo v hribih.

Praznik Republike se je hitro bližal. Opremljeni za zimske razmere, smo se v četrtek zvečer dobili v Akademskem kolegiju. Od tu smo v rahlem sneženju odšli na avtobusno postajo. S čudnimi pogledi v nebo, a polni optimizma smo se odpeljali dogodivščinam nasproti.

Postojna je bila že vsa v snegu, na Reki pa smo bulili v zvezdno, brezoblačno nebo. Že smo se videli, kako se bomo sprehajali po grebenih med Buljmo in Malim Halanom. Z veseljem smo se odpeljali do Starega grada, kjer smo komaj pobegnili v prvo gostilnico, ko nas je preganjala nevihta.

Pa je tudi ta minila. Ob sončnem vzhodu smo odrinili v notranjost. Že na robu mesta se nam je odprl kar lep pogled na neskončno verigo Velebitskih vrhov. Od teh sem spoznal le Sveto brdo, ki mi s svojo značilno obliko ni ušlo iz spomina iz prejšnjega leta. Pot je nesla nas, mi pa nahrbtnike, polne prtljage in optimizma v Veliko Paklenico. Mimo vrste šotorov in parkiranih avtomobilov smo vstopili v narodni park. Na obe strani lepl ostenji Manite peči in Anič kuka, ki sta kar vabili plezalca, da se pomerijo z njimi. Vendar so ti v zgodnji uri še spali ali pa so si pripravljali zajtrk. Naša četvorka pa ni imela plezalnih namenov, kajti vsi štirje smo ljubitelji narave in planin in se v glavnem ukvarjamo samo s planinstvom. Šli smo naprej, pred očmi so se mi vrstili utrinki z lanskimi doživetji.

Škoda, da je Paklenica le na začetku, ker se pozneje pot spremeni v enoličnost, ki planinca ne navdušuje in tako komaj čakaš, da prideš do konca doline, do Borisovega doma.

Tu smo si malo odpočili in se pripravljali za vzpon čez sedlo Buljmo. Oskrbnik je odšel v mesto, dom pa je prepustil nekim mladeničem, ki pa nam niso mogli kaj prida postreči, ker so bili brez ključa od shrambe. In tako nam ni preostalo drugega, kot da smo odrinili proti sedlu. Lepa pot, ob kateri so se vrstile njivice, na katerih si vaščani vasi Pariči pridelujejo zelenjavo, nam krajša čas. V gozdu nekje nad nami se oglašajo zvoncec, tu in tam zažvrgli kakšen ptič; lepa sprememba, če pomislimo, da je v Ljubljani sneg. V daljavi se kopičijo deževni oblaki. Nehote smo začeli hoditi hitreje; ob čredi konj smo se brez obotavljanja zagrizli v hrib. Čim hitreje, da ne bi bili preveč mokri, kajti pot je še dolga. Pa je bil dež le hitrejši. Posedli smo na nahrbtnike in se pokrili s šotorom. S čudnim šumom je po platnu začela bobnati sodra. Trajalo je četrto ure, potem pa smo oddrveli do koče na Štirovcu. Začelo se snežiti — pred nami je sedlo 1400 metrov. Tja čez moramo. Buljma je zmerom bliže. Od vrha sem smo zaslišali bučanje. Burja. Pod sedlom smo vetrovke zamenjali s puloverji in puhovkami. Na vrhu se je v nas zaletela burja. Šli smo proti vetru s kapami na obrazih. Snega je bilo vedno več. Silil nam je za čevlje. Kmalu smo zagledali kočo. Odprta je bila le zimska soba s štirimi posteljami in nekaj vejami — brez peči. Otrkali smo si sneg in posedli okrog kuhalnika. V to toplo romantiko se je vsilil dim, ki so ga obilo dajala mokra drva. Morali smo odpreti vrata. Zunaj pa veter ... In tako smo zamenjali eno nevšečnost z drugo. Pogledali smo okoli koče in glej, okno v prvem nadstropju je odprto. Gremo gor, morda imajo pa tam peč. Po ravbarski lestvi se Zdravko potegne v notranjost. Spusti prusik, že sem jaz notri. Vrata so odprta. Stopiva v notranjost. Vse je odprto. Vsega je dovolj, odej, peči, drvo, več nismo potrebovali. Utaborili smo se, kjer sta ob peči stali dve postelji. Očitno nismo bili prvi, ki so si na tak način olajšali življenje. Zanetili smo ogenj. Dimnik ne vleče. Kmalu se je tudi to uredilo. Peč je začela greti, mi pa smo začeli prepevati. Bilo je lepo, le dim nam je kvaril veselje, ker smo morali stalno odpirati okna.

Naredili smo načrt za prihodnji dan. Jutri bomo še tu, v nedeljo pa bomo šli naprej ob vsakem vremenu. Če nas ni do srede domov, bodo domači v skrbeh.

Drugo jutro še vedno sneži. Snega je do kolena. Nebo je svetlo. Upali smo, da se bo zjasnilo. Dim nas je jezil, zato smo se lotili dimnika. Očistili smo ga in peč je spet »vlekla«.

Dan je bil dolg, predolg, da bi lahko človek sedel pri miru. Gremo pogledat, kakšna je pot. Jože in Zdravko proti Liki, Janez in jaz pa čez Bunovan. Odlično sem se počutil

v snegu, ki je segal malo čez kolena. Že skoraj leto je minilo, odkar sem ga gazil na Raduhi. Sneg je bil zrnat, lahek, lepo se je gazil. Nikjer nobenega glasu, samo enakomerno bučanje burje v vrhovih Velebita. Po isti poti se vračava, toda še vedno je snežilo. Jožeta in Zdravka še ni. Mračl se že, njiju od nikoder. Oh končno sva ju zaslišala, kako ropočeta po lestvi. Ta ropot je spremljala pesem: »A pozabljen bi bil, če...« in tako naprej. In tako je postala ta narodna pesem naša himna za tistikrat.

»Fantje, ura je osem,« se je nekdo oglasil zjutraj, ko je pogledal po dnevu in je videl, da še vedno sneži.

Kisle volje smo počistili kuhinjo, stvari pa zložili v nahrbtnike. Vsi smo nekam zamišljeni. Jože piše v knjigo razloge, zakaj smo vstopili v kočo skozi okno. Vsak se tudi podpiše.

Skočim v sneg. Skoraj bi se pogreznil vanj. Rahel je, toda vse preveč ga je. Premerili smo ga s palico. Meter in pol. Kako bomo prišli v Liko, me je zaskrbelo.

Težko je šlo. Sneg tiščim pred sabo kot krt. Ne morem več. Začne Jože, potem Janez, pa Zdravko in že sem spet na vrsti. Pot se spušča, neprestano se menjavamo. Kolikokrat se še bomo do Like? Do tja je še daleč. Še vedno sneži. Snega je za spoznanje manj, toda bolj trd je.

Opoldne smo bili že daleč. Obdajale so nas orjaške bukve. Nismo veliko gledali okrog. Želeli smo le naprej. Iščemo markacije. Le tu in tam se pokaže kakšna. Za nami ostaja široka gaz, ki izginja v hribu. Včasih se ustavimo, pojemo čokolado, potem pa spet naprej. Tedaj, ko si prvi, se troiš do zadnjega, potem stopiš korak v stran. Drugi gre naprej. Ti boš za nekaj časa zadnji. Tedaj je dovolj časa za ogledovanje. Ves sem v ledu. Hlače so zmznjene, prav tako tudi vetrovka. Na kapi se enakomerno nabira sneg, ki se spreminja v led. Nisem samo jaz tak, tudi Jože pred mano je tak. Zdravko nima pravih hlač. Mraz ga rože v stegna, a še vedno želi naprej.

Pred nami se vrstijo polomljena drevesa; vedno več jih je. Tožko se prebijamo čez podrti debla, ker so pod snegom. Naredim korak naprej v upanju, da bom stopil na deblo, pa stopiš mimo. Potem se koplješ iz snega, ta se zažira v rokavice, včasih tudi za vrat... Sicer pa to sploh ni pomembno, treba je samo naprej.

Tudi poti ni več. Izgubili smo jo. Treba se je spustiti po grapi. Tam doli je dolina. Kmalu smo v tisti »dolini«. Vse je polomljeno od požleda. Zagledali smo potoček, zabredli smo po njem, ni nam treba več gaziti. Kako čudovito. Škoda le, da je tako kmalu poniknil. Spet smo v snegu. Kompas kaže na sever. Glede na karto, smo na pravi poti. Kmalu mora biti vas. Težko je hoditi po tako polomljenem gozdu. Naposled pridemo na travnik, ni videti vasi. Pojemo rozine, češplje, potem pa spet naprej. Snega je tu do pasu, pa še vedno sneži. Prvi ne morem ostati dolgo. Utrujen sem. Tudi drugi so utrujeni, menjavamo se vedno hitreje. V daljavi zaslišimo psa; torej še malo. Že vidimo na desni neke hiše. Tja gremo. Ljudi ni videti. Tudi dimniki so mrzli. Morda je vas prazna. Ko smo prišli v bližino prvih hiš, smo opazili, da vas živi. Opazovala sta nas dva domačina. Še sto metrov pa smo na gazi. Skoraj temno je že. Pozdravimo vaščana. Spravila sta nas na toplo, za peč. Odgovarjamo na vprašanja, vmes pa že kuhamo juho. Ta nam čudovito tekne. Posušimo si mokro obleko, potem pa gledamo televizijo. Olimpija je zmagala, kar je za nekatere v tem trenutku najvažnejše, mi pa smo vzeli spalne vreče in se na seniku zarili v seno...

Vaščani se pogovarjajo o nas. Srečni smo, vsi se smejemo. Smo pri Čedu v vasi Stranino. Do ceste imamo še dva kilometra. Precej izmučeni hitro zaspimo. Jože strašno smrči. Dregam ga s komolci, toda nič ne pomaga.

Drugo jutro nam je gospodinja skuhalo mleko. Lepo se zahvalimo, nato pa spet v sneg. Toda zdaj gre mnogo laže; samo dva kilometra. Gazi še ni nobene. V tem vremenu vsi ostajajo doma, le nam se mudi. Včasih se za hip pokaže sonce. Velebit je še vedno zavrt v temne oblake.

Gazimo mimo polomljenega daljnovoda. Žice so pod snegom. Sreča, da ni v njih elektrike. Pridemo do prvih hiš. Tu se začneja gaz. Ljudje nas sprašujejo mi odgovarjamo, oni pa potem majejo z glavami. Neka ženska je rekla le: »Jadne majke koje vas rodile.« Spomnil sem se mame, ki v skrbeh zame, verjetno ni mogla spati. Tega se ne more odvaditi. Tudi tokrat je ni treba skrbeti, saj smo že skoraj doma...

Pridemo na cesto. Splužena je. Snega je tu 80 cm. Vlak odpelje proti Zagrebu z veliko zamudo.

Ko sedimo v kupeju, mi je v duši prijetno. Vsi štirje se smejimo. Zakaj? Tega še sami ne vemo. Razmišljamo o izletu. Težko je bilo, a bilo je lepo.

Velebit sem obiskal drugič. Toda lani smo hodili v istem času po sončnih grebenih. Letos pa je Velebit preskušal naše moči. Bili smo močnejši. Zato smo srečni. Še se bomo vrnili v te kraje. Lepi so.

LES COURTES IN DRU

F. KNEZ

Les Courtes

Chamonix nas je sprejel v svoj objem zavrt v meglo. Stare ulice so še vedno take, kot so bile pred leti. Le tu in tam se je spremenila kakšna malenkost. Za pokopališčem smo postavili šotor in se tako vklopili v »divji kemp«. Naslednji dan se je zjasnilo in tudi napoved je bila ugodna. Zato se lotimo opreme, že popoldan pa se prerivamo v natrpani gondoli žičnice, ki nas dvigne na Aiguille Verte.

Z vrha postaje se odpre čudovit pogled na ledenik, obrobljen s številnimi ostenji. Spustimo se navzdol in gremo proti steni Les Courtes. Je precej drugačna, kot jo kažejo fotografije, ki sem jih videl pred tem. Dolgo tehtamo možnosti, kje naj bi plezali, nazadnje pa odločitev prepuste meni. Prve sence večernega mraka ležejo na ledenik in ko ugasne škrlat na vrhu stene, odrinemo pod vznožje gore. Tega slapa sredi stene, poln ledenih stolpov je, še ni nihče preplezal. Mehak sneg nas pripelje do trdega ledu. Vseeno hitimo. Nad glavami nam vise ledeni stolpi; so kot giljotine. Zdaj je vse tiho in mirno, sliši se le sunkovito dihanje in šumenje vrvi po zaledeneli površini. Dani in Majzl zaostaneta; temačnost noči kmalu pogoltne odseve njunih luči. Z Milanom nama po nekaj urah uspe, da se rešiva »ledene giljotine« in si na skalnem razu skopljeva poličko. Tu čakava prijatelja.

Dolgo tako sediva in zreva v črno globino. Verjetno sva celo malo zadremala. Zdrami me pok visoko nad nama. Zavpijem: »Kamenjel!« Prilepiva se ob raz. Občutek nemoči in negotovosti se zaje v globino živcev. Usuje se kamnita toča; sika, da se krešejo Iskre in diši po žveplu. Trenutek za tem pa je spet vse tiho, kot da se ni zgodilo ničesar. Srečno sva preživela kanonado. Zdaj se nama ne da več posedati in čakati prijateljev. Splezam navzgor čez strm odstavek in varujem na skalnem pomolu; vrv mi enakomerno drsi skozi dlani. Nenadoma občutim na vrvi rob; posvetim z bateriji in vidim, da se vrv drži le še na nitkah. Previdno si jo pripnem za pas in varujem naprej. Ko je Milan pri meni, mu povem, kaj se je zgodilo. Noro me gleda. Zamahnem z roko, pač »profit«. Hitiva proti vrhu. Ustaviva se na robu stene in tu se nam čez kakšno uro pridružita še Dani in Majzl.

Dne 15. 8. 1980, Slovenska smer — Les Courtes.

Plezali: Franček Knez, Milan Romih, Dani Tir in Matjaž Pečovnik.

Dru

Po treh letih spet stojim pod steno Druja, čeprav sem tedaj sklenil, da se sem ne vrnem nikoli več. Toda to je bilo takrat, ko sva z Jožetom po treh dneh, izčrpana do onemoglosti, zapustila v meglo odeto steno. Vendar me je lepota gore spet privabila.

Danes sije sonce, konica stene se zabada v modrine jasnega neba. Z očmi se spreham po skalni gmoti in iščem prehodov. Vse je gladko, nikjer prave možnosti za nov vzpon. Razočaran odneham, večeri se in urejamo si prostor za bivak pod veliko skalo. Zdi se mi, da sem šele zaspal, pa je že ura tri in treba je vstati.

Sablja in Milan tarnata; ne počutita se dobro, zato odrineva z Janezom, drviva čez granitne plošče proti ozebniku. Vrvi ostanejo v nahrbtniku, vzpenjava se vsak zase, paziva, kar se da, da komu ne zdrsne. Po dveh urah upehana doseževa začetek slovitega »Bonattljevega stebra«. Prečiva še više desno in pričneva plezati po počeh in ploščah. Čas neznansko hitro mineva. Dan se začenja iztekati, po dolini legajo sence, mrak se plazi čez ledenik, kmalu za tem pa rde le še najvišji vrhovi.

Ozirava se po gladkih ploščah. Nikjer ni police, da bi lahko spala. Prav neprijetno je, če moraš vso noč viseti na klinih. Sreča se nama vendarle nasmehne. Splezam na velike luske, za temi, kakor Kiklopovo oko velikimi bloki si urediva bivak. Potem se mi zdi vse lepo, razkošno, čez čas pa le občutim neugodje, vendar, nekako pa le sedim. Muči naju žeja. Privoščiva si sladoled, led in evrokrem. Pojeva še nekaj malenkosti, vendar v suha usta ne spraviva veliko. Mesečina obliva skalne stene in temne sence granitnih stolpov pričarajo podobe iz pravljic. Čisto na koncu v dolini pa migljajo luči Chamonixa. Počasi vse ugasne, kakor dogoreta sveča in ko ničesar ni več, zaspiš.

Nimiro spanje se konča šele, ko jutranji sij oblije konico najine gore. Na grebenu pa, sto metrov stran od naju, vidiva vodnike, kako hite proti vrhu.

Tudi midva se tolaživa s tem, da bo najinega vzpona kmalu konec. Vendar se krepko motiva. Nad nama še vedno vise previsi in strehe, z ledenimi svečami, od koder se odceja voda. Z zavestjo, da do vrha ni več daleč, premagujeva težave meter za metrom;

čas pa hiti. Ura je že poldan, stena se položi, vendar vrh še vedno samo slutiva, da je nekje zgoraj, vidiva pa ga še vedno ne. Mineta še polni dve uri, da doseževa vršni greben. S Skokom si stisneva roki in »čao« šeststometrski spust v globino. Drsim ob vrvi in opazujem vertikalno steno in v njej najino smer; počasi jo zakrljejo stolpi grebena. Hlad ledenika in zevanje širokih razpok, kakor mnogo lačnih žrel, nama v zavest prikrade občutek, da se je pravkar končalo nekaj lepega. Dne 20. in 21. 8. 1980, Jugoslovanska smer. Plazala: Franček Knez in Janez Skok.

SKOZI POHORSKI PRAGOZD*

SILVO BABIČ

Tukaj, pri Bajgotu, se odpre drug svet. Lobnica teče in vabi: »Stopi za menoj!« Odteka tja daleč navzdol in šumi, šumi...

Po suhem snegu zakoračim skrivnosti nasproti in počutim se kot človek, ki je prvi stopil na ta kraj. Podrto deblo mi pomaga na drugo stran vode. Za seboj puščam stopinje in sledi krplic, ki enakomerno pozvnanjajo. Ne pravijo zaman temu kraju Pragozd. To je svet košatih smrek, svet senc, kamor sonce redko sije skozi goste veje. Stoletniki tukaj mirno živijo, rastejo in od starosti umirajo. Ne padajo pod motorno žago, katere hrup bi pregnal ptice, ptice, ki se z vriščem požene z zasnežene veje pred mano, vsiljivcem. Tukaj v skriti globači zapoje Lobnica svojo krasno pesem. Pripodi se izpod belega snega, šine v ozko korito, iz katerega se požene v zrak. Tisoč kapljic pada v globino čez skale, ki so tu že stoletja in se razprše v zrak. Nad slapom se boči pisana mavrica. Lobnica se samo za trenutek ustavi v tolmunu pod slapom. Nato se kot riba, ki sem jo preplašil s kepo snega, požene naprej in navzdol. Čez podrta debela, veje med skalami in tolmunčki naprej in naprej.

Z desne se ji kot živahen otrok pridruži Verna. Majhna poskočna in radoživa prišumi po zlizanih skalah, prhka in hitra. Ne pozna ovir in nič je no ustavi, ko priskaklja po gladkih ploščah. Ko iščem boljšega prehoda čez spolzko kamenje, me v hipu premoči. Tako sem prisiljen postati tukaj dlje, kot sem to nameraval. Medtem ko se preoblačim, se sprašujem, kako da sem šel zdaj zvedel za ta skriti kraj. Ob razpenjenem potoku, ki se vsebolj spreminja v reko, se spuščam strmo navzdol, a snega ne zmanjka. Še vedno je na gosto posut po krošnjah dreves in po tleh. In presneto moram paziti, da se na strmem bregu ne zvrnem v ledeno vodo.

Počasi pa opažam, da se ozka globača oži in da strmi bregovi postajajo vse bolj strmi. Ostane prostora samo za nekaj velikih skal in Lobnico, ki se vije med njimi. Tako se konec koncev znajdem pred starim, razmajanim, visečim mostom. Leva jeklenica je nekako ohlapna, zato je močno nagnjena. Vmes še manjka kakšna deska, njihovo kakovost pa lahko samo ocenjujemo, saj so debelo pokrite s snegom. Še enkrat pogledam naokoli in ugotovim, da mi ne preostane nič drugega, kot prečkati ta most. »O, nazaj pa že ne grem!« si rečem sam pri sebi, v srcu pa me le stisne. Z obema rokama se oprimem jeklenice, ki nesramno zaškriplje. Korak za korakom se pomikam naprej in opazujem Lobnico. Šele sedaj opazim, da pod mostom pade navzdol čez skale kot slap Mali Šumnik. Most se maje, ko se počasi pomikam proti koncu. Najprej si pošteno oddahnem, nato pa zavriskam iz vsega grla.

Pod Hlebovim se Pragozd konča. Izginjajo ponosne, stare smreke in nadomestijo jih bukke, topoli in redke breze. Ni več gnijočih debel in razmetanih skal in kratkih navpičnih sten. Pot postane zložna in kmalu se spremeni v pravo gozdno cesto. Vse postaja svetlejšje in temna tesen se razširi v svetlo sotesko, polno sonca. Trda je cesta in mirno šumi Lobnica. Ni več poskočna in mlada, proti koncu gre njen mirni tok. V njeni čisti vodi je že opaziti navlako civilizacije. Njeno enakomerno šumenje pa te spremlja ob enolični cesti vse do doline.

Tam pred Rušami pa se ozreš nazaj, na vrhove temnih, ponosnih smrek. In tam nekje daleč zadaj slutiš ta mračni, krasni kraj, ki mu ni para.

* Iz avtorjevega pisemca uredništvu: »Pred kratkim sem prebral v Planinskem Vestniku novico o zamenjavi dotrajanega mostu nad slapom Mali Šumnik. Odločil sem se, da napišem, kako sem doživel pragozd. Navdušil me je.«

KAKO SMO POTOVALI NA PLANINSKI DAN

NADA KOSTANJEVIC

Tako kot navadno — natlačeni do zadnjega vjlaka naše potegavščine. Do torka sem bila prepričana, da nas ne bo dosti. Iz Vipave sem šla v Ajdovščino — po dodatne izletnike za naš avtobus. V četrtek sem z obupaním klicem: »A tudi ti? Kam naj te denem?«, sprejemala vsakogar, kdor je prišel, nato sem mu predpisala popust in dodala, naj si preskrbi kakršenkoli pomožni sedež. Lenčka ima štiri vikend stolčke, jaz pa molznik in še konjsko odejo, na kateri se za silo sedi pred zadnjimi sedeži v avtobusu. V potek sem šla pogledat, če je mogoče dobiti za prevoz kaj večjega, a so mi povedali, da kaj »večjega« Vršiča ne zdelo in da nam bodo dali »gaberca« — to je najmanjši, najpotrpežljivejši avtobus, z najbolj potrpežljivim šoferjem. Ko sem se v skrbih vrnila domov, je na vrata sramežljivo potrkalo mlado dekle iz našega kraja. Bloda in tiha je, roke mlade delavke, nekdanje žuljave in trde, zdaj bele in mehke... »Teta, je še kaj prostora zame? Dekleta so mi rekla, naj grem z vami. Saj veste, v bolnici sem, domov sem prišla...« Zazeblo me je pri srcu in nisem vzkliknila: »Kam naj te denem?«, raje sem ji prijazno odvrnila: »Zate bo prostor vedno, ko boš lahko šla z nami. Kar pridi, le toplo se obleci, v Vratih utedne biti hladno... Stisnila se boš med dekleta...« Čisto malo sem upala, da bo zjutraj deževalo in da se jih bo vsaj deset premislilo. Deževalo je, prišlo pa je tudi vseh osemindeset in še nekaj otrok zraven, imeli so s seboj dežnike...

Še najbolj se je godilo meni, ker sem kot navadno zasedla vodniški sedež, zraven našega starega prijatelja, šoferja, mladega Mira Gaberca, ki sploh ne pozna besede: »Nemogoče!« Pozdravil nas je, vedno nasmejan, in mi pomagal spravljati ljudi v avtobus. No, če pozabim, da mi je Ervin sedel na desni nogi, Nadja visela za vratom, Danica pa zvesto »stala ob strani«, Mirčin magnetofon pa mi piskal na ušesa »Nadalino«, potem sem se imela res imenitno.

Dokler smo potovali ob Vipavi in Soči, je bilo vreme še kar znosno. Naša prva postaja je bil Kobarič. Želeli smo si ogledati kostnico padlih. Miro je predlagal, da bi šli gor z avtobusom, dol pa peš. Vsi smo pozdravili njegov predlog. Bilo je še zgodaj. Nad-Matajurjem so se podile meglice, mi pa smo tiho in zamišljeno strmeli v grobnico — kostnico tisočev padlih. Kostnica je lepo urejena; križi, spomeniki iz starega orožja... Kdaj bo konec klanja po svetu? Približal se nam je neki možakar, govoril je po laško, slovensko; tudi preklinjal je tako. Razumemo nekako tako, da je sin italijanskih dose-ljencev, da je v vojni hudo trpel in zato ni čudno, da tako preklinja in da je čuvaj te kostnice. Na okolico se dobro spozna... Skušal nam je razložiti ime tega vršca pod meglico pa ono vas pa, no ja, žalosten kraj pač. Sestopili smo peš in kmalu prišli na kobariški glavni trg. Odtod smo se odpeljali proti Bovcu, pogledali na slap Boko, skozi Bovec smo pa kar švignili. Kmalu smo bili v Trenti. Tu smo si ogledali muzej. Sprejel nas je Zorč. Ne vem zakaj, toda povsod v muzejih, kamor sem že popeljala planince, so mi najbolj všeč — kustosi. Vsi so imeli namreč le eno lastnost: pristrčno so ljubili »svoj« muzej, zelo cenili vsakogar in bili nekako pristrčno hvaležni vsakomur, kdor jih je prišel obiskat in pogledat, pa naj so bile to skupine pičle ali pa tako številne, kot je bila naša.

Tudi Zorč je tak. Popeljal nas je v prostore, kjer zbirka tako lepo ponazarja, kako skromno in ponosno je živel nekdanji Trentar. Leseno orodje, črna kuhinja, razne lovske tro-feje, gospodinjske priprave. Pred leti je bil naš človek najbrž manjši kot danes — saj so postelje vse tako kratke!

Hvala vam, dobri kustos, še se bomo vrnili k vam! Še si bomo vzeli čas za Trento, za Sočo, za Julijano in za Milnarico. Danes pa se nam mudi, še proslavo bomo zamudili v Vratih! Miro vešče vodi naš prepoln avtobus čez vršičke vijuge. S te strani je na Trento lep razgled, proti Kranjski gori pa je megla. Le kratek postanek smo si privoščili na Vršiču, saj se nam mudi naravnost v Vrata! Škoda! Megla in dež. Morda je tudi to dobro; saj je cesta že za silo urejena, kljub temu pa se Miro bori z njo, zraven pa hvali prizadevne planince, češ, da so jo še kar dobro popravili.

Prišli smo sredi programa. Hudo nam je pri srcu, ker je megla tako gosta, da še Severne stene nismo mogli videti. Planinci so pripravili lep in pristrčen program, posredovali so nam ga skozi gnečo zvočniki, ker pač k odru nismo mogli. Po slovesnosti smo se raz-kropili po deževni in mokri okolici. Gremo pogledat spomenik padlim gornikom pod Severno. Z Marico tiho stopava po gozdu, se pomenkujeva o možeh, otrokih, živini, skrbih... Nenadoma zaslišiva ubrano pesem. Naša dekleta stoje v krogu in prepevajo, zraven pa mislijo, da jih nihče ne sliši.

Marica me potegne za rokav in neslišno se oddaljuje. »Slišite! Zdi se mi, da je prišla godba na pihala!« Res. Godba je žalgrala, poleg nje pa je starejša ženica v planinski opravi začela plesati kolo. Drug za drugim smo se prišli za roke, z dežniki v rokah, z nahrbtniki na ramah! »Jugoslavija, Jugoslavija!« odmeva vesela pesem. Kot v nekem čudnem in veselom obredu plešemo vsi, po štorih in travi, pod mokrimi drevesi; vsi glasno prepevamo med stojnicami s čevapčiči in čajem, med prodajalci značk in razglednic, okrog Aljaževe kapelice. Zaplešite, Urška, Marija iz lekarne, Rezika, Izidor in Hari, naj vaju ne bo sram, čeprav sta še golobrada fantiča! Oče Tekc, veselo ste prišli za roko Marico! Zjutraj pred četrto uro ste prišli iz globoke Tekcove grabe ob Beli, da bi šli v bližino očaka Triglava! Stric Dore, pozabite na otavo v Srednjem polju, ki jo danes dež namaka! Janko Kovač, poskočite, saj ste ves teden trdo delali, a vam ne manjka moči! V veselo kolo smo se prišli, pomešali z drugimi planinci v prešernem smehu in vedrem razpoloženju. Tu je tudi Miro, naš šofer, razklenil je kolo ob meni in me poredno vprašal: »Kaj bo pa nočoj s kravami?« Z Mirom imava zmerom neke neporavnane kravje račune. Nekoč je namroč nekje potožil, da že rad vozi izlet, če ga jaz vodim, le da ga jezi, ko se mi vedno mudi domov h kravam. Pa sem se mu enkrat pošteno maščevala. Poprosila sem ga, naj vozi, ko je vodil neki drugi, mlajši vodnik brez kravjih obveznosti... Tistega dne je priropotal v Gaberje ob povsem nespodobni uri in mi iskreno priznal, da raje vozi molznike kot »mafijo«, ki nikakor noče domov. »Poiščite ljudi, pa gremo.« In Miro je polskal z menoj vred skupino in smo ob zvokih godbe odplesali k avtobusu.

Potem smo se odpeljali po zgornjesavski dolini. Ko pa smo že bili onkraj Žirovnice, je naenkrat močno počilo. »Kaj pa je to?« Miro je avtobus sunkovito ustavil. »Nihče ven! Grem pogledat!« O izstopanju seveda ni moglo biti govora, saj smo bili tako natlačeni in prepleteni med seboj, da bi minila ura, preden bi se razvozlati. Kmalu se je vrnil in nam sporočil veselo novico, da je razneslo eno naših gum. Na preostalih nas bo poskusil potegniti do Goričan. Tam naj si ogledamo muzej, on pa bo medtem to reč zamenjal. Šli smo res nekoliko počasneje, a šlo je. Nekaj časa smo kolovratili po Medvodah, potem smo pa le našli dvorec Goričane in tam na prečudne viže razvozlavali naše prebivalstvo. Dočakali sta nas dve zelo prijazni dekleti, za katere velja natanko tisto, ko za Zorča v Trenti in za vse kustose na svetu.

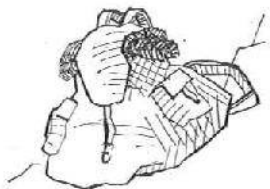
Medtem ko sta se Miro in Janko ukvarjala z našo škatio, smo si mi za trenutek preselili v kulturo in umetnost daljnih dežel. Ljudstva, ki so daleč od domišljave Evrope, ustvarjajo čudovite slike, tkanine, obredne predmete, pohištvo, ročna dela vseh vrst in vse to brez posebnih tehniških pripomočkov, po napornem vsakodnevnem delu, iz čistega veselja do ustvarjalne umetnosti. Res čudovite tkanine! Pa senčne lutke! Pa lesena glasbila! Kaj bi govorila, tja pojdite sami, tudi če se vaših kvetrovcev drži blato z gorskih poti, tudi če so vaše roke in noge popraskane, tudi če je vaš korak utrujen, tudi če vaše glave krije ruta ali preprost kmečki klobuk, ljudje, ki skrbje za muzej, bodo razumeli vašo radovednost in vam bodo razložili vse, kar boste želeli vedeti! Pri blagajni so nam ponudili »ržno srčce!«. To je seme nekega indonezijskega drevesa, v katerem je določeno število malih košččenih slončkov. Zapečateni so vanj. Če hočete, ga lahko nosite za talisman vedno pri sebi. Le odpreti ga ne smete! Slončki se bodo porazgubili, prešteli jih ne boste in sreče vam to ne bo prineslo! Čemu sta Izidor in Hari kupila vsak po dva slončka, sem izvedela šele kasneje...

Ogledali smo si še muzej partijske konference, medtem pa je Miro spravil našo zadevo v red. Ne da ga muzej ne bi zanimal, a glede na številne šolske ekskurzije, ki jih vozi, bi bržkone lahko bil vodnik prav po muzejih, kar jih Slovenija premore!

Preden smo se spet stlačili v naš elastični avtobus, smo se domenili še za večerjo pri Cencu, tam onkraj Črnega vrha za Colom. V gostilni nas je sprejela običajna gneča. In tako je tudi tu prišla prav — konjska odeja. Kljub temu pa smo pospravili večerjo. Vmes smo celo zaplesali. No potem je šlo pa po vsakdanje: Ajdovce smo srečno stresli v njihovi domovini, mi pa smo se navizali proti Vipavi.

Lahko noč prijatelji! Razgubili smo se vsak na svojo stran, h knjigam, večerji, kravam, in tako naprej...

Naslednji dan stojim v trgovini v vrsti. Srečala sem očeta Tekca, Reziko in Neliko in Marijo pa še strica Doreta. Vsi skupaj smo ugotovili, da smo šele zvečer v zadnji informativni oddaji poslušali slavnostni govor, ki smo ga »tam v Vratih zamudili...«

NA GRINTAVCU

STANKO SRES

Sedimo pri domu v Kamniški Bistrici — Tinek, Cvetka, Simon in jaz. Ogledujemo se po strmih pobočjih nad nami. Namenjeni smo na Kokrsko sedlo. Dolgo smo se že dogovarjali za turo v gore. Končno smo izbrali Grintovce. Zdaj pa smo tu, v Kamniški Bistrici. Vreme je lepo, le po vrhovih je megla. Bojimo se, kako bo šlo. Mene skrbi Simon, če bo lahko hodil. Želje po vzponu so velike, le ne vem, če ima tudi dovolj moči.

Odpravimo se. Sprva je kar lepo in dobre volje hodimo po gozdu proti spodnji postaji žičnice. Tu pa se začne zares. Strmina je vedno hujša, mi pa se potimo, da je vscelje. Simon hodi prvi in po njem se vsi ravnamo. Kar dobro mu gre, čeprav je še fantič in mu je komaj dvanajst let in je kar »okroglo«¹ raščen za svoja leta.

Sam hodim za njim, za mano pa se grebata Tinek in Cvetka. Večkrat počivamo in lovimo sapo. In čim više smo, tem več je megle okoli nas, tako da nič ne vidimo. Počivamo spet pod strmimi skalami Grintovca, potem pa nas pelje steza skoraj naravnost navzgor po grušču. Ni daleč več do koče. Simon je bil srečen, ko jo je prvi zagledal. Pohitimo, da bi bili čimprej pod streho, tja nas je priganjala tudi grda megla. V koči pa je gnoča. Cvetka nam dobi prostorček pri mizi; tam pa so jo veselo pozdravili znanci iz Ljubljane. Tudi prenočišče si uredimo skupaj z njimi, na skupnem ležišču seveda.

Medtem pa se zunaj megla razkadi; pokazal se nam je Grintavec v vsej svoji lepoti. »Gremo gor, kdove kako bo jutri.« In gremo. Brez nahrbtnikov smo in vsi smo dobre volje. Tudi Simon je spet našel svoj pogum. Ugotovimo, da je megla v gorah kdaj pa kdaj kar koristna, da ne vidiš, kako daleč je še do vrha. Posedimo na trati pred zadnjim vzponom. Razgled je vedno lepši. Megla izginja, toplo je, uživamo.

Hočemo na vrh, da bo razgled še lepši. Zmotimo veliko čredo ovac in že je tu vrh. Srečni smo. Prelepo vidimo na vse strani. Posebej lepo je gledati vitko Skuto pa tudi razdejano Kočno in vse druge gore. Dolgo smo takole sedeli tik pod vrhom in občudovali lepi gorski svet. Pa moramo dol, ker je večer blizu. Počasi, počasi se spuščamo. Simona je zdelala pot na vrh. Dobil je žulje, od pretesnih planinskih čevljev seveda. Kljub temu smo dobre volje prišli v kočo, kjer je bilo že polno veselega razpoloženja, pač tako, kot je navadno zvečer v planinskih kočah. Škoda, da je šlo nekaj »dobre volje«² tudi na račun »alko-kapljice«. Delamo načrt za naslednji dan. Dosti snega je še v gorah. Posebej problematični bi naj bili Skuta in Kočna. Pa prav na Kočno smo bili namenjeni. Cvetklin znanci pa so se namenili čez Mlinarsko sedlo do Češke koče. Tudi mi smo spremenili načrt, saj Simon s svojimi žulji pač ne bi zmozel več zahtevnejšega vzpona. Na skupnem ležišču še dolgo nismo mogli zaspati. Vrstile so se pesmi, odmevale so in lepo je bilo.

Zjutraj pa je bilo težko vstati. Vseeno se je naša četica hitro pripravila za odhod. Tineku in Cvetki je dobro šlo, s Simonom pa so bile težave. Bolele so ga noge, žulji. Bil pa je pogumen in ni se vdal. Počivali in zajtrkovali smo pri vodi pod Dolgim hrbtom. Z nami je bilo lepo planinsko jutro. Hodili smo sami. Pot z Mlinarskega sedla do Češke koče je težka, celo nevarna, zato smo pred spustom še malo posedeli na sončni strani sedla in s strahom gledali na zasneženo in hladno pot.

»Previdnost bo potrebna!«³ smo si prigovarjali. V močno moralno oporo nam je bila tudi dolga vrstica v mojem nahrbtniku. Tudi dva planinca, ki smo ju srečali, sta nam svetovala naj hodimo počasi, sicer bi prehitro prileteli skoraj do Češke koče. Spuščali smo se počasi, korak za korakom, vmes so bile pa težave s Simonom. Posebej hudo je bilo na prehodu s snega na grušč in spet nazaj na sneg. Treba ga je bilo pač — potegniti čez te prepreke. Tudi Tinek in Cvetka sta bila previdna. Šele doli na dnu, pri vodi, smo se oddahnili. Do koče nas je čakalo še nekaj težav, vendar pa smo bili že skoraj na oilju. Na križišču poti za Kočno in Češko kočo smo dolgo sedeli na soncu in gledali na pot, ki smo jo pravkar prehodili. S Tinekom sva si bila edina, da je bila to najtežja pot, kar sva jih doslej v gorah prehodila. Češka kočica nas je prijazno sprejela.

Posedeli smo pri mizi pred kočjo, kmalu pa nas je pregnal mrzal veter v kočjo, pod stroho k oskrbniku Andreju. Tudi tu kočica ni bila prazna. Pogovore o planinskih rečeh je spremljala nenadna sprememba vremena, tako da smo drugo jutro že v dežju privdivjali na Jazersko. Gore so ovijali težki črni nevihtni oblaki, mi pa smo v toplem in udobnem avtobusu obujali spomine na lepa doživetja v Grintavcih.

Razgled s Polhograjske Grmade

Foto Albert Sušnik

NEKAJ MISLI OB ANKETI PLANINSKEGA VESTNIKA

BOŽIDAR LAVRIČ

Ko mi je urednik zaupal nalogo, naj pregledam odgovore, ki so prispeli na naslov uredništva in zadevajo vprašanja, objavljena v PV, številka 10-1980, sem se tudi sam poglobil v vsebino vprašanj, ki zanimajo uredništvo in s katerimi bi želeli še bolj obogatiti vsebino in obliko Planinskega vestnika.

Predvsem sem dolžan sporočiti tole spoznanje — očitno je, da to niso »anketna« vprašanja, temveč zgolj napotila za razmišljanje ob tem, ko nas zanima vsebina naše planinske revije. S tem namenom je uredniški odbor prav gotovo zadel žebljico na glavico, kot rečejo, saj že sama pošta, ki je prispela na ta račun v uredništvo, dokazuje, da je vendarle namen našel pri bralcih pravi odmev. In tako so tudi rezultati taki, da jih je vredno razporediti po njihovi vrednosti in vsebini in jih na kratko tudi obdelati. Seve, vprašanja tudi omogočajo zaokrožene ocene dosedanje vsebine PV, obenem pa nakazujejo možnosti, kako naprej. Naj že takoj na začetku prekinem običajen tok, ki ga narekuje pregledovanje vsebin pisem na določeno temo. V mislih imam namreč tole dojstvo: Tale sestavek samo na videz »zamuja«, rekli bomo raje — tole razmišljanje, ker smo že priča nekaterim novostim, s katerimi je PV zagledal beli dan že s prvo letošnjo številko. Vsekakor so te novosti pogojene tudi z vsebino odgovorov na oktobrska vprašanja. Zunanji ovitek je oblikovno rešil naš sodelavec dipl. ing. arh. Saša Della Vallo, prav tako nekaj notranjih dopolnil predvsem v napisih za posamezne rubrike, vklapljanje fotografskega materiala v vsebino, označevanje strani in pa tudi spenjanje številke. Tudi prva notranja stran je povsem drugačna, saj bo poslej redno objavljala gradivo iz naše planinske zgodovine, ki naj tako poudarja tradicionalnost, potrebnost in vrednost naše revije. Seveda pa je vrsto rešitev še na mizi in bodo prav gotovo našle pot tudi na strani PV. Predvsem mislimo tu na samo aktualnost pa tudi na strokovnost. Že zdaj smo namenili stalen prostor strokovnim tekstom, ki sledi klasičnemu, da ne rečem literarnemu delu Vestnika. Prav na tem mestu, ki ga od prvega dela vedno loči ustrezna fotografija, je na primer objavljen tale sestavek.

Tako, nekako zelo na kratko smo predstavili te novosti. Na kratko zato, ker so očitne. S tem smo želeli le povedati, kako veseli smo bili vsakega predloga, vsake misli, ki naj bi pomagala osvežiti to ali ono stran Planinskega vestnika, dodati to ali ono zamisel. Sem sodi že ugotovitev, ki nam jo bralci sporočajo, da je na primer prav rubrika NA KRATKO odprla še več uporabnih možnosti za objavo zanimivih kratkih novic iz planinskega življenja in želeli bi bilo, da bi vanjo dopisovali kar najbolj pogosto. In če se zdaj ustavimo pri odgovorih, moramo takoj ugotoviti, da teh ni bilo »cele gore«, toda že ti, kolikor jih je bilo, so bili konstruktivni, dobronamerni in so predvsem izražali željo, da bi Vestnik res izpopolnili z novostmi in rešitvami, ki so možne in ne

terjajo prevelikih sprememb pa tudi ne denarja. Večini odgovorov je skupno to, da izražajo določene smernice razvoja, vsebinskega in oblikovnega, ki mu naj bi PV v prihodnje sledil. Razveseljuje pri tem je to, da so se prav v tem pogledu razpisali predvsem bralci iz drugih republik, kar kaže, da PV prebirajo dovolj natančno in da jim je ta revija pri srcu.

Prav je, da se lotimo podrobnosti, ki jih bomo našli med odgovori, se pravi med predlogi in mnenji bralcev.

Predvsem je treba ugotoviti, da bralci glede informativnosti, ki ji naša revija streže, nimajo pripomb. To vlogo PV v redu opravlja, čeprav sodi v ta vsebinski sklop tudi ugotovitev, da bi moral tudi Planinski vestnik najti možnosti, kako bi predvsem obiskovalce gora iz drugih republik obveščal o kapacitetah planinskih koč, o razmerah v naših gorah, o možnostih za prenočevanje, dostopih, predvsem pa jih zanima aktualizacija opisov transverzalnih poti. To je seveda dolgoročna naloga PV, ki jo bo moral slej ko prej vnesti v svoj koncept dela, seveda z veliko pomočjo vseh tistih, ki se že zdaj z informiranjem ukvarjajo in objavljajo novice v dnevnem tisku.

Za zdaj je v tej zahtevi težava edino ta, da še nismo v tem pogledu ustrezno organizirani in tudi to, da so »tehnični« roki še nekoliko predolgi.

Med najbolj odmevna vprašanja vsekakor sodi tisto, ki govori o deležu narodopisja v PV. Skoraj vsi po vrsti ugotavljajo, da bi bilo potrebno to tematiko razširiti ne samo na tako imenovani »dolinski« del Slovenije, ampak tudi na preostali del Jugoslavije. Jugoslavija sama je namreč v tem pogledu izredno bogata. Kako hvaležno gradivo bi bilo prav to, da bi na straneh PV odkrivali ali pa pomagali odkrivati prenekateri že skoraj ogrožene navade in običaje, ki so zlasti v odročnih krajih široko po naši domovini izredno slikoviti, počasi pa tonejo v pozabo. Bralec v svojem pismu, ko govori o takih potrebah, hudomušno zaključuje: »Odkar je bil tudi Splitčan na vrhu Mount Everesta, je jasno, da planinstvo ni več zgolj slovenski »monopol«.« Ta stavek je uporabil za uvod v ugotovitev, da so planinska glasila po Jugoslaviji še vedno premalo med seboj povezana, ko bi lahko izmenjavala dobre sestavke, predvsem take vsebine, ki so širšega pomena. PV je že doslej veliko storil, da najde prostor tudi za planinska dogajanja v okviru Jugoslavije, vendar je verjetno to tudi stvar širše organizacije, ko bi uvedli take oblike sodelovanja, ki naj ne bi bile odvisne od dobre volje posameznih marljivih sodelavcev, ampak bi to možnost uvedli v sistem.

Naj grem naprej. O literaturi v PV bom kratek. Na kratko so to vprašanje obdelali tudi bralci. Moremo ga zajeti v tale povzetek: Literarni prispevki so dobri, izražajo planinsko kulturo, kakovostno raven, čeprav bi bilo prijetno srečati na straneh večkrat tudi kakšnega znanega in priznanega literata, ki sicer ni planinec, »rad pa se o takem svetu pogovarja«.

Alpinizem je našel kar precej zanimanja pri bralcih, saj odgovarjajo na zastavljeno vprašanje kar na široko in seveda — vsi po vrsti. Vsem pa je skupno to, da naj bi alpinistične teme ostale v takem obsegu, kot ga poznamo.

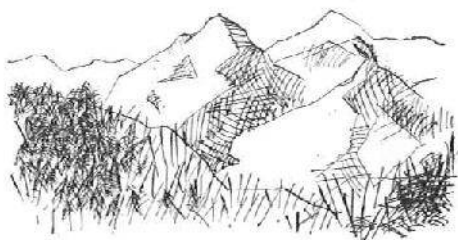
Nekaj odgovorov je zelo kritičnih tudi do »literarne vrednosti« takih sestavkov, ko ne pričakujejo zgolj opisovanja skal, počitkov s kulinaricnimi dodatki, ampak predvsem to, da bi dogajanja vkomponirali v ustrezna literarna razmišljanja. Sem sodi tudi očitek, da PV ni dovolj na tekočem glede odprav. Članke objavlja s precejšnjo zamudo in na široko. Tu naj dodamo tudi besedo mi. Ni vse odvisno od »uredništva«, ker je znano, kako počasi nastajajo članki o teh rečeh, kako težko je dobiti zapis o teh navadno izredno zanimivih dogodkih od samih članov odprave. To je deloma razumljivo, saj se po končani odpravi nikomur najbrž ne ljubi, da bi se ponovno in to takoj »spravljali« nad gradivo, ki ga niti »premlje« še ni niti ga ni utegnil podoživeti. To je dejstvo, mimo katerega ne bo mogoče tudi v prihodnje, seveda pa lahko že zdaj sklenemo, da bi bili zapisi o takih dogodkih kar najbolj literarno obdelani, z vsemi potrebnimi podatki, ki odpravo označujejo, izogibali pa bi se predolgih poročil in števil. Nekateri pogrešajo tudi skice novih smeri, ki bi jih plezalci, zlasti mlajši, še kako potrebovali. Objavljali naj bi jih na zadnji strani PV, tako da bi jih lahko izrezovali za svoje potrebe. Kako bo mogoče tej želji ustreči, je zdajle težko reči, saj vemo, da smo zadnjo stran PV namenili ekonomski propagandi, ki jo naša revija tudi potrebuje.

Mladinska literatura je zapostavljena. To ugotovitev sem našel skoraj v vsakem pismu, vendar pa moram takoj dostaviti vsebino z naših uredniških sestankov, ko smo prav v zadnjem času posvetili temu vprašanju dosti pozornosti in ko bomo v prihodnje tej literaturi pustili ustrezen prostor. To sicer že delamo, saj občasno objavljamo sestavke, ki prihajajo izpod peres naše planinske mladine, vendar pa je treba reči, da moramo ostati tudi pri takih prispevkih kritični, če želimo, da bi ohranili raven naše revije na taki višini, kot jo poznamo. Na srečo pa lahko ugotovimo, da so ti prispevki redno podprti tudi s priporočili planinskih mentorjev, kar je izredno pohvalno.

No in še nekaj podrobnosti na to temo: Veliko odgovorov je mnenja, da bi objavljali najboljše prispevke iz šolskih oziroma planinskih glasil, da bi morda uvedli tudi planirsko rubriko in v njej objavljali imena dobitnikov značke »pionir-planinec«. Tehten se nam zdi tudi predlog, ko bralec predlaga, naj bi uvedli rubriko za vojake-planince.

In tako so nam ostale še »tradicionalne« rubrike. Prav v tem poglavju najdemo najmanj pripomb, zato bomo kratki tudi mi. Če sem razporedil pripombe, ki se nanašajo na glavno vsebino PV po nekem sistemu, v tem primeru, ko gre za rubrike, tega ne morem storiti, kajti v glavnem so odgovori na ta vprašanja splošni. Izražajo predvsem mnenja, naj bi rubrike ostale sestavni del PV tudi vnaprej, ker pač predstavljajo stik med društvu, MDO in PZS in pomenijo obenem tudi nekakšno vzpodbudo društvu. Tudi druge rubrike naj bi bile vsebinsko tako bogate, kot so bile doslej.

In tako sem že pri zadnjem kupu odgovorov. To so mnenja o fotografiji v Vestniku. Veliko pripomb, veliko kritike, predvsem na račun presiromašnega izbora avtorjev pa tudi na račun kakovosti posnetkov. Ob tem vsi po vrsti ugotavljajo, naj bi bili natečaji za planinsko fotografijo — pravilo. Da ne bi ostali zgolj pri teh ugotovitvah, moramo dodati tudi nekaj svojega. To predvsem zato, ker smo prav na tem področju, tako se nam vsaj zdi, naj povem še drugače — vsaj prizadevamo si — doslej storili že kar precej. Minili smo natečaj za planinsko fotografijo, obogatili izbor črno belih prilog, ko jih zdaj, zavoljo drugačne vezave, objavljamo v vsaki drugi številki po štiri skupaj, potrudili smo se tudi z naslovno stranjo, ki bo po kakovosti ostala tako, kot je zdaj; manj sreče pa imamo seveda s fotografijami ob besedilih, ker so že po svojem izvoru pogosto nekakovostne in torej pomagajo zgolj ilustrirati vsebino. Upajmo, da bo tudi v tem pogledu kdaj kaj bolje, saj imamo zdaj že kar precejšnjo armado kar dobrih planinskih fotografov pa tudi fotografski material in aparati so se močno izboljšali. In kaj naj še rečemo za zaključek? Tole, kar bo bolj povzetek: Če bi vse tole, kar imamo pred seboj, strnili v skupno misel, bi morali k povedanemu dodati še tole: Obseg PV je ustrezen in naj ne bi presegal štirih tiskarskih pol, potrebno bi bilo angažirati planinska društva in izvršne odbore v njih, da bi pomagali širiti krog naročnikov PV, v prihodnje pa bi kazalo vendarle najti možnosti, da bi objavljali v PV vsaj tiste prireditve, ki so širšega pomena, ki sodijo med množične pohode, spominske manifestacije in tako naprej.

Sorško polje s Kamniškimi planinami

Foto Albert Sušnik

društvene novice

80 LET ORGANIZIRANEGA SLOVENSKEGA PLANINSTVA NA KOROŠKEM

Po občnem zboru Slovenskega planinskega društva Celovec, ko so med drugim sklenili, da bodo začeli graditi novo planinsko kočo na Tuzah, je SPD Celovec dne 19. 12. 1980 slavilo 80-letnico organiziranega planinstva na Koroškem; po slovesnosti pa so prisostvovali še planinskemu predavanju Jakca Čopa, ko je po-

kazal barvne diapozitive o slovenskih gorah. Za dosežene dosedanje uspehe slovenskih planincev na Koroškem so čestitali slovenskemu planinskemu društvu tudi konzul SFRJ v Celovcu tov. Alfonz Nabrežnik, predsednik Koroške športne zveze tov. Danilo Prušnik, tajnik zveze slovenskih koroških organizacij tov. Feliks Wei-zer in podpredsednik PZS tov. Tone Bučer, ki je izročil SPD tudi knjižno darilo.

Višarski motiv —
najugodnejša pot
z Višarj na
Kamnitega lovca
Foto Dokument. PV

Tov. Ljubo Urbajs, predsednik SPD Celovec, je v svojem slavnostnem nagovoru nanizal nekaj bistvenih podatkov, ki so pomembni za zgodovino organiziranega slovenskega planinstva na Koroškem. Med drugim je rekel:

»Še preden so koroški planinci ustanovili svojo podružnico, je bilo planinsko delovanje zlasti na območju Zahodnih Julijskih Alp v Kanalski dolini živahno. Leta 1898 je župnik Ebner iz Žabnice na svoje stroške dal napraviti pot na 'Kamnitega lovca' (2079 m); leta 1899 so po zaslugi višarskega gostilničarja Blaža Lakote popravili lovsko stezo z Višarj v znano privlačno dolino Zajzero. Obe poti so označili s slovensko-nemškimi napisi, kar naj bi Višarjam ohranilo slovenski značaj. Leta 1899 so koroški planinci na Višarjah dobili na razpolago lepo urejeno sobo s tremi posteljami. To sobo je dal na razpolago dekan Simon Inzko iz Žabnic. Vsa ta dejavnost se je takrat razvijala v sklopu Slovenskega planinskega društva s sedežem v Ljubljani. Ne čudimo se torej, da je na tem področju obstajala živa želja po samostojni planinski organizaciji, ki se je končno uresničila 18. januarja 1900 na ustanovnem občnem zboru 'Ziljske podružnice' v Borljah v Ziljski dolini.

Pobudo za ustanovitev te podružnice so dali nekateri koroški rodoljubi, med njimi koroški deželni poslanec Franc Grafenauer iz Most pri Brdu in Ivan Millonig

p. d. Koren iz Zahomca ter člani tako imenovanega 'Slovenskega omizja' v Beljaku. Ustanovitelji podružnice so iz svoje srede izvolili prvi odbor podružnice in sicer za načelnika deželnega poslanca Franca Grafenauerja, za njegovega namestnika Ivana Milloniga p. d. Korena, za tajnika Alojzija Knafelca, za odbornika pa Matijo Kuesa in Josipa Svatona.

Dejavnost Ziljske podružnice s sedežem v Bistrici na Zilji je bila zelo pisana. Že kar naslednje leto po ustanovitvi so na Zahomski planini odprli planinsko postojanko — Korenovo kočo. V dolini Zajzere pod mogočnim Višem in Poliškim Špičkom so kupili svet, da bi zgradili planinsko postojanko 'Krnico'. Imeli so že gradbeno dovoljenje, vendar tega projekta niso mogli uresničiti; nasprotovanja s strani oblasti so bila prevelika. Člani Ziljske podružnice so marljivo markirali planinska pota in nameščali dvojezične kažipote, kar je vzbudilo pri narodnih nasprotnikih, zlasti pri Avstrijsko-nemškem planinskem društvu, velik odpor, tako da so padali napisi, kot smo tega vajeni še danes. Tudi sekciji Avstrijskega turističnega kluba v Železni Kapli ni šlo v račun, da so slovenski planinci marljivo markirali poti. Najbolj jo je jezilo, da so markirali pot ravno na Obir. Predvsem zaradi tega so vodili veliko gonjo in netili nerazpoloženje proti podružnici SPD.

Tudi na propagandističnem področju so bili člani Ziljske podružnice izredno

Kamniti lovec

Foto Dokumentacija PV

Koča na Bleščeči planini nad Arihovo pečjo ob otvoritvi

Foto Dokumentacija PV

aktivni in iznajdljivi, tako da se lahko od njih učimo. Izdali so namreč razglednice, na katerih je bil na vrhu Lovca fotografiran tajnik podružnice Knafelc. Razglednice so imele napis: 'Prid' vrh planin, nižave sin.' Knafelc je bil, kot sem že omenil, spreten in aktiven tajnik, ki je imel organizacijo dobro v rokah. Poleg tega je bil drzen gornik, ki je s svojim zgledom potegnili številne planince za seboj in jih navdušili za gorske podvige.

Ker se je dejavnost Ziljske podružnice zelo razširila — njen delovni obseg je zajemal področje od Mežiške do Kanalske doline — je Knafelc na občnem zboru leta 1906 predlagal, da bi Ziljsko podružnico preosnovali v Koroško podružnico s sedežem v Celovcu. Ta predlog so naslednje leto tudi uresničili.

Ziljska podružnica pomeni torej prvi začetek organiziranega planinstva na Koroškem. V boju za svoj obstoj je zares odigrala častno vlogo in veliko prispevala, da se je slovenska beseda ohranila na območju njenega delovanja.

Zanimiva je ugotovitev, da je bila Ziljska podružnica ustanovljena najmanj pet let pred prvo kulturno-prosvetno organizacijo na Koroškem, kar mnogo pove, predvsem pa to, da so bili planinci prva slovenska organizirana sila, ki se je neposredno postavila po robu germanizaciji. Na njeno dejavnost smo res lahko ponosni.

Ideje planinstva so klicale in združevale Koroške Slovence v preteklosti, danes in tako bo tudi v prihodnje.

DAN VARSTVA PRED PLAZOVI 1980

Tokrat so osrednji, republiški dan varstva pred plazovi pripravili člani GRS Prevalje v Ravnah na Koroškem. Srečanja se je udeležilo več kot 60 mladih planincev iz različnih društev in organizacij, navzoči so bili tudi zastopniki republiškega se-

kretariata za notranje zadeve oziroma milice.

V pogovornem delu srečanja smo se v soboto 20. decembra pomudili pri vzrokih, ki narekujejo hitrejše ustanavljanje krajevnih ali občinskih komisij za varstvo pred snežnimi plazovi. Te naj bi povezovalе vse dejavnike, ki lahko karkoli prispevajo za večjo varnost v krajih, kjer ogrožajo občane in imetje snežni plazovi. Nekaj teh komisij že deluje, povsod pa so ključno vlogo odigrali gorski reševalci.

Dr. E. Vavken je obravnaval škodo, ki jo človeku prizadeneta mráz in snežni plazovi. Obdelal je številne poškodbe in navedel, kako ukrepamo, da zmanjšamo škodljive posledice.

Franček Mulej je orisal in opisal nesreče v snežnih plazovih v naših krajih v sezoni 1979/1980. Smrtne žrtve so zabeležili pri Kalnoviku v Bosni, ko je plaz na cesti zasul tri potujoče dijake, ki so šli na počitnice. Zelo verjetno je bil prav plaz tudi vzrok smrti obetajočega alpinista M. Šurca v severni steni Triglava. Zraven tega je bilo zabeleženih še 13 nesreč, ko so plazovi nosili alpiniste in planince, na srečo pa se nesreče niso končale s smrtjo. Ugotovimo lahko le to, da spritno neverjetne nepremišljenosti posameznikov ne bi bilo presenečenja, če bi tudi te zadela hujša nesreča in poguba. No, o tem bomo še kaj povedali ob drugi priložnosti, naj tokrat zapišemo, da imajo pač tudi samomorilci pravico, da delajo svoje neumnosti, vendar naj tisti, ki iščejo pogubo v plazu, pomislijo, da jih bodo morali iskati reševalci in da se tudi tem še lahko primeri kaj hudega.

Vzporedno smo iz referata o nesrečah v plazovih v evropskem gorskem prostoru zvedeli nekaj več o barji, ki si jo leti sleherni leto jemljejo širrom po evropskih gorah in tudi v zadnji sezoni niso popustili. Pregled je pokazal, kako zelo pisane so možnosti, da bi človek bil ob glavo v

plazu in tudi, kako zelo je izpostavljeno imetje, prometno naprave in udeleženci. V zaključnem delu razprave je Danilo Škerbinek nanizal nekaj napotkov in misli za pripravo in izvajanje krajevnih ter področnih dnevov varstva. Prireditve so preventivno delo in naj jih društva, odseki in postaje GRS čim prizadevneje opravijo, saj tako širijo kulturo samozaščitnega ukrepanja ter ljudi seznanjajo s silami narave in gorskega sveta.

V soboto so organizatorji preskrbeli za prijetno presenečenje. To je bil izmed šestih doslej izvedenih dni varstva prvi, ko se je krajevna postaja GRS povezala s svetom za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito občine in ko so nas sprejeli najvišji predstavniki občine v ravninski študijski knjižnici.

Najprej smo si ogledali muzej železarjev z vsemi njegovimi zanimivimi oddelki, nato smo poslušali pevce koroškega okteta, potem pa smo v prostorih študijske knjižnice pokramljali. Z izbranimi besedami sta nas nagovorila predsednik občinske skupščine in direktor knjižnice.

Nedeljsko jutro nas je našlo v bližini smučarske koče pod Uršljo goro. Prevaljski reševalci so tam z izrednim posluhom prikazali varno hojo, ročevanje, priprave za improvizirano in organizirano reševanje, sondiranje, iskanje za lavinskimi psom in vsem, kar sodi k prireditvi, ki naj pokaže, kako je treba ukrepati, da ne bo nesreč, in kako se zasukati, če nas nesreča kljub temu doleti, pa bi hoteli, da bodo njene posledice čim manj boleče.

Od prvega srečanja te vrste v Martuljku, leta 1975, je bilo to nedvomno najbolje pripravljeno in je najbolje odsevalo povezavo planincev, reševalcev s krajevnimi dejavniki družbene samozaščite. Prevaljska postaja GRS na čelu s Francijem Telcerjem je srečanje vodila brez vsiljivosti, mirno, suvereno in z mnogo znanja. Prav obžalovali smo, da se dneva varstva tokrat ni udeležilo več predstavnikov z Gorenjske, ki bi lahko dobili marsikako pobudo ter hkrati spoznali predel, kamor ljudje s podnožij Julijskih Alp, žal, le preredko zaidejo.

Pavle Šegula

Z MINERSKEGA TEČAJA GRS

Med 12. in 14. decembrom je bil na vojaškem zimskem poligonu na Rudnem polju 6. tečaj za člane GRS — minerje snežnih plazov ter pripadnike RSNZ SRS, TO, ATC Bovec, RTC Kravavec, TO in KS Bovec, ki tudi potrebujejo ljudi z znanjem za namerno proženje snežnih plazov.

Udeležbo je finančno omogočil RSLO SR Slovenije. Tovariši iz skupine za Civilno zaščito so nam tudi sicer mnogo pomagali; med drugim so brezplačno razmnožili skripta, ki jih je, tudi brezplačno, pripra-

vil vodja tečaja Danilo Belšak s sodelavcem.

Izredno nam pri vsakoletni izvedbi tega tečaja pomaga VP 1098 Kranj s svojimi oficirji in mlajšimi oficirji, ki sodelujejo kot neplačani prostovoljni instruktorji in nosilci terenskega usposabljanja. Seveda nam je na voljo tudi njihov učni material — filmi in diapozitivi in drugo.

Terenske vaje so minile ob dobri disciplini in pokazale, da nismo pozabili večšin, ki smo se jih priučili od leta 1975 dalje.

Za zaključek praktičnega dela preizkušnje smo z veličastno eksplozijo osmih nabojev, povezanih v mešano mrežo, ponazorili proženje snežnega plazua na namišljeni ogroženi strmini. Snežne razmere so namreč bile take, da si nismo mogli privoščiti resničnega plazua, kar bi bilo bolj zanimivo in bliže resničnim razmeram.

Po praktičnem preskusu znanja je sledilo še testiranje. Vsak udeleženec je moral odgovoriti na 35 vprašanj ter tako pokazati raven znanja in usposobljenosti. Čeprav je zadeva na začetku zbudila precej nelagodja, se je dobro iztekla. Izkazalo se je, da le nismo slabo podkovani, kar pa je edino pravilno, saj se z noznanjem tu ne smemo igrati. Med strokovnjaki že dolgo velja pravilo, da »miner lahko greši samo enkrat«.

Pavle Šegula

TEČAJ ZA VODNIKE LAVINSKIH PSOV IN REŠEVANJE IZPOD SNEŽNIH PLAZOV

GRS pri PZS si prizadeva pomagati v različnih nesrečah, ki jih doživljajo obiskovalci naših gor. V eno od teh dejavnosti sodi tudi pomoč tistim, ki jih je zasul snežni plaz. V ta namen GRS že skoraj tri desetletja vzgaja posebej izšolane pse. Njihovo šolanje in šolanje vodnikov lavinskih psov poteka na posebnih tečajih, ki jih v ta namen prireja GRS.

Letošnji tečaj je bil v začetku januarja v Valvazorjevem domu pod Stolom. Udeležilo se ga je štiriindvajset članov GRS, vodnikov lavinskih psov in dvanajst miličnikov vodnikov službenih psov Milice. Tečaja so se udeležili tudi gostje iz Italije in Avstrije; z njimi tesno sodelujemo pri šolanju lavinskih psov že od vsega začetka.

Delo je bilo organizirano po skupinah. Nihče ni stal ob strani, nihče ni poskušal zapravljati časa. Ta tečaj je pomenil za vsakega vodnika in njegovega psa le nadaljevanje že doma začetega dela. Temu primerni so bili tudi rezultati. Trud vsakodnevnega dela s psom, skupaj z vestnim, čeprav napornim delom vseh šest dni, kolikor je tečaj trajal, je obrodil dobre sadove.

Vodniki so s svojimi psi, ki so izpite opravili že pred letošnjim tečajem, opravljali obvezno, vsakoletno preizkušnjo. Niso razočarali, saj so vsi, ki so bili na alarmni

listi, preizkušnjo uspešno opravili in to na naravnem plazišču, v katerem so bili zakopani ljudje in njihova oprema. Pogoji so bili, kolikor se da, podobni pravi akciji. Enake pogoje za delo so imeli tudi vodniki s svojimi psi, ki so opravljali končni izpit. Na določenem delu na plazišču so morali poiškati dva človeka in njuno opremo. Vseh pet vodnikov s svojimi psi je izpit uspešno opravilo.

Vodniki z mlajšimi psi, ki pa so prvo stopnjo šolanja opravili že lani, so opravljali drugi izpit. Na manjšem plazišču in manj globoko zakopano so morali poiškati človeka in opremo. Uspešen zaključek dokazuje, da so tudi ti vodniki s svojimi psi tako doma kot tudi na tečaju nadvse vestno delali.

Vodniki z najmlajšimi psi, tistimi, ki svoje šolanje šele začenejo, pa so svoje spremljevalce pripravljali na začetni izpit, na prve črke te »pasje abecede«, ki naj bi na koncu prerasla v to, čemur pravimo — lavinski pes. V veliko zadovoljstvo vseh, posebej pa svojih vodnikov, so vsi uspešno preskočili prvo oviro in pokazali veliko zanimanja za delo.

Večji del tečaja je bil namenjen psom. Seveda pa nismo pozabili tudi na vodnike. Po končanem delu na plaziščih smo imeli v koči predavanja iz več tematskih področij, ki še kako prav pridejo vodnikom za osvežitev ali pa za dopolnitev znanja, ki so ga sicer dobili na postajah GRS.

O potrebnosti takih tečajev ne kaže izgubljati besed. Čeprav naša Planinsko zvezo to veliko stane, smo prepričani, da niti čas niti denar nista porabljena zaman. Pripravljeni smo pomagati tistim, ki bi jih zasul plaz. Upamo pa, da naša pomoč ne bo nikoli potrebna, saj vemo, kako tragične so navadno posledice nesreč v plazovih.

Jože Fele

PLANINSKA POT PRIJATELJSTVA

Planinska zveza Slovenije, Österreichischer Alpenverein in Club Alpino Italiano so izbrali 30 vzponov v obmejnih gorah Slovenije, Furlanije-Juljske Krajine in Koroške v Julijskih, Ziljskih, Norijskih, Karnijskih Alpah, delno tudi v Dolomitih, da bi ljubitelji planin spoznali sosednje dežele in njihov gorski svet, poglobili prijateljstvo med prebivalstvom in gojili planinsko tovarišstvo. Delno potekajo vzponi na črti bojne fronte prve svetovne vojne.

Ta planinski podvig so navedene planinske organizacije označile za »Pot prijateljstva«. Izdale so Dnevnik vzponov, v katerega planinci potrjujejo vzpon na določen vrh. Kdor opravi 15 vzponov, dobi poseben znak, kdor pa se povzpne na vseh 30 vrhov, prejme znak in diplomu; podeli mu jo osrednja planinska organizacija njegove dežele.

V Sloveniji, v Julijskih Alpah in Kamniških planinah in Škofjeloškem hribovju so vzpo-

ni na Grintavec, Ojstrico, Storžič, Jalovec, Bavški Grintavec, Prisojnik, Škrlatico, Triglav, Krn in Ratitovec; 10 vzponov je na avstrijskem, drugih 10 vzponov pa na italijanskem ozemlju. Vsi vrhovi so višji od 2000 m nekateri celo čez 3000 m. Najbolj znan je gotovo Veliki Klek (Grossglockner 3797 m), v Italiji pa Montaż (Jof di Montasio, 2753 m).

To dolgo pot sta opravila tudi dva Celjana, prof. Anton Primožič, uslužbenec Razvojnega centra v Celju, na njegovo pobudo pa tudi Jože Teodorovič, čevljarški mojster v Aškerčevi ulici v Celju.

Ves ta zanimivi pohod in z različnimi, večinoma prijetnimi dogodki sta podjetna planinca brez nezgode opravila, kakor kaže tudi njen dnevnik s potrdilom PZ in sicer od 24. 6. 1979 do 10. 9. 1980.

Na poti sta imela priložnost občudovati obsežen gorski svet z lepo urejenimi planinskimi postojankami; pripovedujeta, da so ju povsod prijazno sprejeli. Zanimiv dogodek je doživel Teodorovič na postojanki na gori Cresta Forata, 2463 m, ko ju je oskrbnik planinske kočice nekam skrivnostno, a spoštljivo sprejel, Teodoroviča je namreč zamenjal s tovarišem Titom, ker mu je na pogled podoben...

Oba sta prejela za opravljeno pot značko in diplomu. Njuni planinski znanci in prijatelji v Celju pa obema iskreno čestitamo.

dr. Ervin Mejak

NAČRTI TRIGLAVSKE MUZEJSKE ZBIIRKE

Načrt akcij Triglavskega muzeja v Mojstrani med drugim predvideva tudi tele akcije: Letos bodo počastili 60-letnico ustanovitve TK Skala, zbrali gradivo pri še živih Skalaših v Ljubljani, Bohinju, Jesenicah, Celju in Trzinu, pač povsod, kjer so bile samostojne organizacije TKS, in sredi poletja uredili v Osnovi šoli 16. december v Mojstrani razstavo. Na skalaški razstavi v Mojstrani bodo prikazali dokumente filmov v kraljestvu Zlatoroga in Triglavske strmine, bogato skalaško literaturo (Naš alpinizem, Pomen in razvoj alpinizma in drugo). TK Skala so med obema vojnama zgradili tudi tri visokogorske bivake v Veliki Dnini, na Grunth in Za Akom.

Naslednje leto pa bodo zbirali gradivo in dokumentacijo o delu in življenju naših gorskih reševalcev. S tem gradivom bodo uredili razstavo v počastitev 70-letnice naše GRS.

Leta 1983, ob devetdesetletnici našega organiziranega planinstva, pa bodo v Mojstrani, prav tako v okviru muzeja, uredili razstavo, posvečeno temu dogodku.

Leta 1984 bodo mojstranški planinci in smučarji počastili s posebno razstavo XIV. In prvo jugoslovansko zimsko olimpiado, kajti prav planinci, lovci in gozdarji so bili od leta 1921 naši državni smu-

Tovariško srečanje na Menini

čarski prvaki v vseh smučarskih zvrsteh; od Janeza Hlebanje-Luksa, do Marjana Pečarja in Janeza Polda in drugih. Leta 1985 pa bodo mojstranski planinci počastili 90-letnico Planinskega Vestnika (1895—1985) z bogato razstavo slovenske planinske knjige, kjer bodo prikazali dela planinskih pisateljev.

Uroš Župančič

TOVARIŠKO SREČANJE NA MENINI PLANINI

Delovanje organiziranega slovenskega planinstva se je začelo z ustanovitvijo SPD v Ljubljani leta 1893. Še istega leta pa je bila ustanovljena Savinjska planinska podružnica. Ustanovni občni zbor je bil v Mozirju.

Prvi pobudnik za ustanovitev podružnice je bil Franc Kocbek, nadučitelj v Gornjem gradu. Bil je prvi predsednik od ustanovitve 1893 do leta 1927. V tem letu pa je bil sedež podružnice premeščen iz Gornjega grada v Celje, v Gornjem gradu pa je ostal planinski odsek.

Tedaj, ko so ustanovili Savinjsko podružnico, razmere v avstroogrski monarhiji za organiziranje slovenskega planinstva niso bile ugodne. Narodna zavest Slovencev pa je kljub temu počasi začela osvajati slovenski gorski svet in sicer z graditvijo planinskih koč, poti in v postavljanju mar-

kacij. Tudi na Menini planini so leta 1898 zgradili »Gornjegrajsko kočo«, da bi bila na voljo planincem za prenočišče in odih. Žal pa so jo leta 1917 izropali in požgali. Novo kočo so zgradili leta 1920, tri leta pozneje pa je bila že uničena. Od leta 1923 do druge svetovne vojne pa so planinci prenočevali v pastirski koči na Gospojni.

Po Kocbekovi smrti pa je planinski odsek vodil do druge svetovne vojne Trobej Matija-Tiček. Organizator mladinskih izletov je bil Tonček Bukovec. Tudi med vojno slovenski planinci niso mirovali. Začeli so neizprosno boj za osvoboditev slovenskih planin.

Po osvoboditvi pa se je planinstvo spremenilo. Z načrtnim razvojem smo ustvarili tudi drugačne možnosti za obisk naših planin. Tako so tudi gornjegrajski planinci ustanovili planinski odsek pri PD Domžale.

Razvoj planinstva nas je spodbujal, da smo že leta 1949—50 ustanovili svoje društvo. Bilo je to prvo društvo, ki je bilo ustanovljeno po vojni v občini Mozirje z imenom PD za Gornjo savinjsko dolino s sedežem v Gornjem gradu, zdaj PD v Gornjem gradu. Upravni odbor društva je že začel akcijo, da zgradi skupaj s Kmetijsko pašniško zadrugeto pastirsko-planinsko kočo na Menini planini z dogovorom, da društvo uporabi podstrešje za skupno ležišče, z

eno sobo in to tako dolgo, da bo zgradilo svoj planinski dom.

Takoj po tem je upravni odbor s svojimi člani že začel graditi svoj planinski dom. Delo sta vodila Jože Tratnik, takratni predsednik, in pa Vinko Voščič, gospodar društva.

Po štirih letih naporenega dela je bil dom dograjen in je bil odprt za planinske potrebe.

Zaradi pičlega denarja, s katerim je društvo razpolagalo, pač dom ni bil tehnično povsem dograjen. Zavoljo tega je bil izpostavljen vremenu in že po 18 letih nujno potreben večjega popravila. Zaradi tega je bil takratni upravni odbor prisiljen, da dom zapre. Upravni odbor pa je takoj uredil vse potrebno, da bi dom spet usposobili. Po treh letih vztrajnega dela je dom spet začel obratovati. So pa tudi tokrat ostala še nekatera važna dela nedokončana. Zdi pa se, da bi utegnili zavoljo graditve novega objekta na to pozabiti. O tem bi bilo vredno trezno razmisliti.

Ferdo Rigelj

ZIMSKA ŠOLA NA PESKU

V Radljah že nad 20 let deluje dokaj aktivno planinsko društvo. V tem društvu je vpisanih od 150 do 200 ljubiteljev planin. Že pred petimi leti so v svojo aktivnost vključili tudi spoznanje, da je gibalo vsega dela med članstvom — načrtno delo. Tako za vsako leto posebej izdelajo koledar izletov; izletov se udeleži vedno kar največ planincev. No, lani planincem vreme ni bilo naklonjeno, dež je zalil skoraj sleherni izlet.

Posebno pozornost zasluži MO.

Prav ti mladi želijo spoznati kar največ tistih gorskih skrivnosti, ki jim pomagajo, da je potem hoja po gorah varna in očarljiva. Zaradi tega so se odločili, da pripra-

vijo tudi zimsko planinsko šolo. Organizirali so jo od 12. do 17. januarja in sicer v planinski koči na Pesniku.

»Šole« se je udeležilo nad trideset mladih planincev in planink.

Mlade planince so seznanili z osnovnimi veščinami, ki jih moramo obvladati, da bi bila zimska hoja v gore varnejša in prijetnejša. Program je poleg praktičnega dela vseboval še tele teme: spoznavanje gorstev, vremenoslovje, zaščita narave, flora in fauna, nevarnosti v gorah, oprema in prehrana, moralna vzgoja — lik planinca in organizacija GRS. Udeleženci so ob zaključku tudi preizkusili znanje, ko so ugotovili, da je bil povprečni uspeh 80%, kar je brez dvoma nadvse zadovoljivo. Šola sta vodila Franc Glazer in Ivo Grögl, pri predavanjih pa sta sodelovali še Darinka Lenart in Zora Otič.

Ista skupina bo v sodelovanju s strokovnjaki pripravila še lavinski dan, ki ga bodo obiskale tudi vse skupine iz enot civilne zaščite v občini Radlje.

ln naprej? V tem letu, seveda v letnem času, bodo pripravili še letno planinsko šolo, prav sedanja je namreč pokazala, da je za to vrst izobraževanja izjemno zanimanje. Planince čaka tudi temeljita obnova koče na Pesku. Če samo omenimo, da je bilo vse dni okrog minus 15 stopinj, potem res lahko vemo, da je šlo za pravo zimsko šolo, ki je prinesla obilico praktičnih in teoretičnih izkušenj, ko jih bodo tečajniki lahko s pridom uporabljali sami in prenašali na druge planince, predvsem na mlajše vrstnike.

Kristl Valtl

10 LET PD DELO, LJUBLJANA

Planinci Dela so že desetič preverjali dejavnost svojega društva, ki je nastal iz odseka PD Ljubljana-matica leta 1971. Takrat so imeli 75 članov, zdaj pa jih štejejo 350

Zimska planinska šola na Pesku

Foto K. Walzl

Planinska šola PD Delo na Pokljuki

Foto Lojze Pleš

(z dvema pododsekom OŠ Vita Kraigherja in VP Polje). V srednjeročnem planu (1981—85) pa jih mislijo podvojiti, tako da bi bil vsak četrti član kolektiva tudi planinec.

Poleg mladinskega odseka, ki predstavlja tretjino članstva, je bil najuspešnejši izletniški odsek, ko je od 37 predvidenih izletov opravil kar 31 in to po 24 slovenskih transverzalah. Vsako leto pa se udeležijo tudi 8 spominskih pohodov po poteh NOB. MO ima tri tekmovalne ekipe: planirsko, mladinsko in člansko; udeležujejo se področnih orientacijskih tekmovanj, Frušogorskega planinskega maratona, smučarskih tekmovanj in planinskega kviza.

Osrednja akcija je planinska šola. Lani se je v taboru na Pokljuki udeležilo 18 pionirjev in mladincev pod vodstvom 7 MV, 4 PLV in dveh mentoric. Izpite PŠ je opravilo 28 udeležencev.

AO ima 6 članov; opravili so 72 vzponov, dva pa sta se udeležila tudi odprav v Ande in Nepal. Roman Cerar je v Andih preplezal tudi prvenstveno smer.

Markacisti so označili pot na Krim, tako da je žig zdaj dostopen na sedlu v skrinjici. Skupno s PD Ig in Podpeč-Preserje pa naj bi še zgradili brv čez lški vintgar. Opravili so 150 prostovoljnih delovnih ur. Propagandni odsek izdaja že 10 let planinski bilten; v njem je lani sodelovalo 39 avtorjev. Tri številke so terjale 750 prostovoljnih delovnih ur.

Smučarski odsek je priredil tri skupinska smučanja s 152 udeleženci, veleslaloma pa se je udeležilo 25 članov in mladincev. PD Delo sodeluje z več društvi, pobrateno pa je z zagrebškim »Graficarjem«. Samoupravno so vključeni v ZTKO Bežigrad, delegate pa imajo tudi v MDO in PZS. Letos bodo v okolici Ljubljane razvili svoj društveni prapor in priredili izlet na makedonske vrhove.

Na občnem zboru je PZS podelila prvi častni zlati znak 60-letniku Jožetu Gašpariču, uredniku PB, Roman Cerar pa je pokazal barvne diapozitive o odpravi v Ande.

ČETRTI STOLETJE V DELU

V začetku lanskega novembra je Planinsko smučarsko društvo Železničar iz Šida slavnostno obeležilo 25-letnico delovanja. Na jubilejni slovesnosti se je zbralo čez dvesto članov društva in petdeset delegatov PD iz Jugoslavije, s katerimi planinci iz Šida tesno sodelujejo. Ob teh slovesnostih so organizirali tudi več manifestacij. Naj omenimo le razstavo o njihovem delu, ki jo je pripravila redakcija časopisa Planinar (ta časopis izhaja že pet let).

Imeli so tudi posebno oddajo na Radiu Šid, delovni so bili propagandisti, ko so organizirali niz predavanj s prikazovanjem barvnih diapozitivov, razpisali pa so nagradni natečaj na temo »Gora — moja inspiracija«. Položili so tudi vence na obeležja padlih partizanov, borcev na Sremskem bojišču in bili so na sprejemu, ki ga je priredil na čast tej obletnici predsednik SO Šid.

Prvo samostojno društvo na tem področju so ustanovili leta 1955, vedeti pa je treba, da je planinstvo tu živelo že prej. Tedaj, ko so ustanovili podružnico PD Fruška gora iz Novega Sada, to je bilo leta 1934, začeli so v tem kraju vznikat prve planinske ideje. Čeprav tedaj ni bilo mnogo članov, ki niti svojega programa niso imeli, ampak so delali po zgledu društva v Novem Sadu, je mogoče reči, da je prav ta podružnica zanetila trajno veselje do planinstva, ki v Šidu poslej ni prenehala. Med vojno je delo zamrlo, ponovno pa je oživelo, ko je bilo vojne konec.

Samostojno PD so v Šidu oblikovali novembra leta 1955. Društvo je dobilo ime Srem, v svoji sredi pa je zbiralo študente, dijake, profesorje in učitelje ter samostojne obrtnike. Bilo jih je okoli osemdeset. Sprejeli so pravila društva in se dogovorili tudi za prvi finančni načrt, ki naj bi uravnaval aktivnost društva. Sprva so organizirali nekaj izletov na Fruško goro, Avalo, Cer in na druge vzpetine v sosesčini.

Depandansa na Lipovači (Fruška gora)
Foto R. G. Lezić

Hitro se to društvo začenja razvijati v letih 1960, ko so temeljito spremenili način delovanja. Nastopili so mladi. Osvojili so vrh Triglava in to pozimi; udeleževali so se izletov, orientacijskih tekmovanj, organizirali so prve tečaje za vodnike in alpinistične pripravnike, formirali so planinsko šolo in organizirali ture v oddaljene gore. Sredi februarja 1970 je to društvo zamenjalo ime — dobilo je naziv Planinsko smučarsko društvo Železničar v Šidu. Nova doba v delovanju društva pa začenja z letom 1974, ko organizirajo delo na delegatskem principu. In tako že v začetku osemdesetih let število članstva naraste krepko čez tisoč. Organizirajo izlete v vse kraje v Jugoslaviji, dosegajo pa tudi izredne rezultate v orientacijskih tekmovanjih. V vseh teh petindvajsetih letih je bilo to društvo pobudnik in organizator več akcij.

Med te akcije štejemo predvsem orientacijska tekmovanja (Preboj Sremskega bojišča, Pokal Bačince, Trofeja Lipovače, Dan osvoboditve Šida), masovni pohod po planinski poti »Sremsko bojišče«, tradicionalni vzpon na Triglav v avgustu, sodelovanje na Igmanskem maršu, taborjenje v Vodica.

Za to dejavnost je društvo prejelo vrsto priznanj in odlikovanj. Društvena dejavnost pokriva 23 odsekov, ki imajo čez 1400 članov. Aktivne so tudi komisije, ki delujejo v okviru predsedništva društva. In tako lahko zapišem, da prav to društvo zasluži, da zavoljo njihove široke razvejanosti pa tudi zato, ker so pravzaprav kar precej daleč od »pravih« gora, zasluži, da o njem slišimo in beremo tudi na tem mestu.

Radivoje G. Lazić

varstvo narave

ZAKON O VARSTVU NARAVE IN KULTURNE DEDIŠČINE

Z 21. januarjem 1981 je začel veljati Zakon o varstvu naravne in kulturne dediščine (Ur. list SRS 1-3/81). Za planince, zlasti pa gorske stražarje so zanimivi predvsem deli, ki govorijo o naravni dediščini: poleg splošnih oznak delovnega področja in organizacijskih navodil so opisane tudi možnosti, način in pristojnosti zavarovanja posameznih naravnih znamenitosti ali pa večjih območij naravne dediščine. S tem predpisom preneha veljati Zakon o varstvu narave (Ur. list SRS 7-21/70), ki je doslej pravno urejeval področje naravne dediščine. Ta rubrika ni namenjena za obširnejšo razlago zakona, zato bo o podrobnostih, novostih in spremembah seznanila

gorske stražarje Komisija za varstvo narave in gorsko stražo pri PZS; nov predpis pa bo upošteval tudi ponatis knjižice Narava v gorskem svetu.

Peter Skoberne

ZUGSPITZE — GORA IN GNOJIŠČE

Za tiste bralce, ki še ne poznajo imena, na kratko: Zugspitze je najvišja gora Zahodne Nemčije, visoka je 2963 m, leži na nemško-avstrijski meji, južno od Münchna; prav na vršni konici so postavili betonski kolos za observatorij, restavracijo, razgledno ploščad in za končni postaji žičnice in zobate železnice (op. p.). V reviji Der Bergsteiger, 12/80, je izšla ogorčena novica ali kar »klit v sili« v zvezi z vedno

bolj zapletenim problemom kanalizacijskega odtoka ali bolj natančno povedano, kako ustaviti prost izpust najpogostejšega in najbolj smrdljivega dela kanalizacije, ki mu »strokovno« pravimo fekalije. Zapuščeno mnogih obiskovalcev, ki se desetletja vozijo na vrh in se dan za dnevno zatekajo tudi tja, kamor »gre cesar peš«, preprosto spuščajo po skalah v snežno krnico pod vrhom; nedvomno je taka rešitev najbolj cenena, toda kaj, ko človek ne more vedno zatiskovati oči in nosu, saj »stvar smrdi do neba«. Nihče ni prej pomislil na kakšno boljšo rešitev, iskali so samo izgovore in se izmotavali z lažnimi trditvami. Ko so nedavno začeli graditi še samopostrežno restavracijo, so se domislili nove cvetke: dodatne prečiščevalne učinkne naj bi nudilo kamenje pod snegom v krnici. Uprava železnice in žičnic že dolga desetletja prepričuje planinsko javnost, kako se fekalije v krnici učinkovito prečistijo. Direktor žičnic je še avgusta lani v intervjuju zagotavljal, da ni bojazni za pitno vodo v spodnjih vaseh, saj njihova stalna opazovanja kažejo, da je krnica absolutno varen in neoporečen filter. (Značilna tehnokratska izjava, rekli bi, celo nesramna in neodgovorna!) Kdor pa se malo spozna na stvari ve, kakšen filter je lahko snežna krnica in kaj to pomeni za spodnje studence; četudi bi bila očiščevalna sposobnost apnenčastega kamenja v krnici boljše kot kjerkoli drugje, so jamstva za pitno vodo in v ta namen prirojena opazovanja iz trte zvita. Opazovanja, na katera se neodgovorna uprava sklicuje, so prizadetim le pesek v oči. Zgodilo se je tisto, kar so se gorniki bali že 50 let: gora Zugspitze je postala smetišče z velikanskim gnojiščem; takšna je zgodovinska zasluga velikopoteznega sistema žičnic in zobate železnice na najvišji nemški vrh. Nedavno so z velikim ponosom praznovali 50-letnico te železnice. Žalostno je, da so gnojišču prispevali svoj delež tudi monakovski planinci (20 000 članov DAV, sekcije v Münchnu), ker že dolga leta iz svoje planinske kočice stresajo in zlivajo odpadke v isto snežno krnico. Petdesetletna neodgovornost je jeseni izbila sodu dno, ko je gnojni plaz udaril iz krnice in preplaval smučišča.

Dodam naj, da primer Zugspitze ni edini v Alpah. Obiskovalci Matterhorna ne bodo ušli smrdeči okolici zavetišča Solvay tam pod Ramo na višini 4000 m; odpadki iz zasilnega stranišča padajo v severno steno, vedno bolj pogosto pa tudi navzdol po smeri normalnega pristopa na grebenu Hörnli. Na zgornjem delu kamina, tik pod bivakom, je treba pri plezanju pošteno paziti, da ne bi pohodili ali poprijeli kaj neprimerne in da vrv ne bi drsela po rjavo obloženih skalah. Gore so nam pa res v tolažbo! Nič drugače ni pod Monte Roso: če bi le nekoliko zašli s poti, ki drži h koči Monte Rosa, in bi se odločili za

blížnjico, bi zašli med zaudarjajoče skale in v smetišče zmečkanih papirjev, ki že od daleč pričajo o svojem izvoru. Odtok iz stranišča pod kočjo je naraven kar po skalah navzdol, povsem zraven nadelane poti. Vsemu temu še veter doda svoje. V naših gorah se, za zdaj, še ne smemo in ne moremo zgražati nad polzečimi plaznicami smeti in gnojnice; toda na smetiščih pod Špičko, okoli Kredarice in Planike, ni nič bolje, pa tudi drugod že pošteno zaudarja.

In kaj nam v tem pogledu prinaša vizija povečane Kredarice ali vizija triglavskih žičnic? Smo kdaj pomislili in vemo, kaj postoriti, če se bo kdaj čez 20 ali 30 let tudi s Kredarice odtrgal gnojno-smetiščni plaz in udaril navzdol po ledeniku in čez severno steno v Vrata ali pa na drugo stran proti Krmi?

Janez Bizjak

NARODNI PARK SUTJESKA

Med petnajstimi narodnimi parki v Jugoslaviji sta dva v SR Bosni in Hercegovini in sicer Sutjeska in Kozara. Poglejmo si podrobneje prvega. Obsega 17 250 hektarjev in je skoraj osemkrat večji od Doline Triglavskih jezer, sestavljajo pa ga planota Zelengore ter grebeni Volujka in Magliča, ki je z 2386 metri najvišji vrh te republike. To območje v vsem ustreza strogim načelom narodnega parka. Površina zavarovanega območja je večja od 2000 hektarjev, tudi naravne vrednote so izjemne. Omenim naj le osem zanimivih jezer: Trnovačko, Bijelo, Crno, Borilovačko, Širinsko ter Kotlaničko Jezero ter jezeri v Donjih in Gornjih Barah, poleg tega pa še sotesko Sutjeske ter dolino Peručice in Suhe. Strožje je zavarovano izredno zanimivo območje pragozdnega rezervata Peručica. Na teh 1434 hektarjih so z zakonom prepovedani kakršnikoli človekovi posegi. Za obiskovalca in raziskovalca ni zanimiv pragozd le kot otoček nedotaknjene divjine, temveč tudi kot pravi šolski primer navpične porazdelitve rastlinstva. Z opazovalnih točk na robu rezervata je mogoče videti jasno izražene vegetacijske pasove, od listnatih gozdov na borih 600 metrih nadmorske višine, pa tja do alpinske trate in rastlinstva skalnih razpok (2300 m). Skozi rezervat teče Peručica, ki pada čez skalne pregrade v veličastnem 75-metrskem slapu.

Park so ustanovili leta 1962, uprava pa deluje na Tjentištu. Na območju narodnega parka so se med NOB odigrale pomembne bitke. Kar spominimo se krvavega preboja skozi sovražnikove obroče na Sutjeski, bitke, ki je bistveno pripomogla zmagi partizanskih sil nad okupatorji. Spominski del

na te hude, a častne trenutke naše zgodovine je vklopljen v naravno okolje z mogočnim 19-metrskim spomenikom in spominskim domom. Velika škoda je, da so okoliško spomenika spremenili z nasadi rastlin, ki ne sodijo v to okolje. Ravno za

spomenike te vrste je izredno pomembno ohraniti nespremenjeno naravno okolje, avtentično sliko zgodovinskih prizorišč, saj so poleg drugega prav naravne značilnosti narekovale taktiko in strategijo borbe.

Peter Skoberne

iz planinske literature

MOJE GORE Walter Bonatti

Veliki planinsko-založniški »boom«, katerega vzrok je bila vsaj delno prav gotovo naša zmagovita alpinistična odprava na najvišjo goro sveta, je lansko leto jeseni kot odmev poslal na tržišče knjigo, nekakšen planinski življenjepis slovitega italijanskega alpinista in gorskega vodnika Walterja Bonattija »Moje gore« (Le mie Montagne), ki jo je v slovenščino prevedel Vitomir Smolej, izdala pa mariborska založba »Obzorja« v svoji zbirki »Domače in tuje gore« pod zaporedno številko 20. Knjiga je pisana zanimivo, skozi pripoved se prepletajo čustvena doživljanja gora s povsem racionalnimi razmišljanji o alpinizmu, o vzpenjanju na goro, o etičnih problemih plezalskega športa, pogosto pa avtor zaide tudi a sicer informativno, vendar po slogu izstopajoče in, vsaj po mojem mnenju, manj pomembno faktografsko naštevande dejstev, ki osebno pripoved obremenjujejo in lomijo na različne plasti, kakršne med seboj ne uspeje vzpostaviti trajnejšega miselnega stika. Toda, naj velja, Bonattijeve Moje gore naj vzame v roke vsak, ki mu je planinski svet pri srcu in ki ga vznemirja doživljanje neznanega, pogosto na meji med bivanjem in izničenjem, na meji, kjer neizprosno gospodari smrt. Vsega tega je v Bonattijevi knjigi na pretek, kajti avtor je v gorah preživel velik del svojega življenja, gore pa so, kot vemo v vsej svoji lepoti pogosto krute in neizprosne. In prav v podoživljanju teh krutih strani veličastne igre, kakršna je alpinizem, avtorju pero teče najbolj subtilno in v enem samem zamahu, zato se mi zdi, da knjiga doseže svoj vrh v poglavju z naslovom »V osrednjem Frêneyskem stebru«, granitnem obelisku v južnem ostenju Mont Blanca, v steni, ki jo je Bonatti julija 1961 kot prvi skušal preplezati skupaj z Andreo Oggionijem in Robertom Gallienijem, naključje, kakršnih v alpinizmu niti ni tako malo, pa je hotelo, da so se pod steno našli s četverico francoskih plezalcev, in to z istim namenom. To so bili Pierre Mazeaud, Antoine Vielle, Robert Guillaume in Pierre Kohlman. Stebra takrat niso uspeli preplezati, ker jih je v steni dohitelo hudo

poslabšanje vremena, med nekajdnevnm sestopanjem, bolj begom iz stene in po ledeniku Frêneý proti koči amba na italijanski strani Mont Blanca pa so od izčrpanosti umrli Antoine Vielle, Robert Guillaume, Pierre Kohlmann in Andrea Oggioni. Bonatti, Mazeaud in Bonattijev klient Gallieni, na tej turi je namreč Bonatti opravljal tudi svojo vodniško službo, pa so se rešili. Takrat se je Bonattija, ki ima za to ročevanje največ zaslug, saj je s svojo ogromno energijo, velikim znanjem in izkušnjami ves čas vodil umik, oprijel spoštljiv naziv »mož, ki se vedno vrne«. In res se je vedno vračal in tudi dokončno vrnil z gora.

Poglavje o frêneyskem osrednjem stebru sem bral s toliko večjim zanimanjem tudi zaradi lastne skušnje v isti steni in smeri, kjer je poskušal Bonatti s tovariši, uspeli pa so kasneje angleški alpinisti, ki na srečo ni bila tako tragična, saj sva steber v dveh dneh leta 1969, osem let po tragičnih dogodkih, preplezala z Marjanom Manfredom v čudovitem julijskem vremenu, za družbo pa sva imela tedaj še ne tako vsestransko slovitega, vendar že znamenitega Južno-tirolca Reinholda Messnerja, ki je plezal v navezi z Erichom Lacknerjem.

Kaj naj še dodamo k tej Bonattijevi knjigi. Morda to, da jo v slovenskem prevodu dobivamo z veliko zamudo in da bi bil lahko prevod doslednejši in zato tudi boljši, ko bi delo prevajal »strokovnjak«, alpinist ali nekdo, ki mu je alpinizem tudi terminološko blizu, predvsem pa seveda prevajalec, ki bi znal v naš jezik preliti tiste odtenke, ki izpričujejo avtorjev odnos do gora s poetičnim izrazjem, kakršno je dano italijanskemu jeziku in ki jo tudi slovenščina more in zmora. Le potruditi se je treba.

Knjiga je tako, kot je v tej zbirki običajno, opremljena z vrsto barvnih in črno-belih fotografij, povzetih po izvirniku, in zaradi vsega povedanega ter zaradi tistega, kar sleherni bralec sam zase in v sebi najde v njej, sodi na knjižno polico, tja, kjer na ponovno jemanje v roke čaka cela vrsta planinskih knjig, ki pa bi bila, to pa le priznajmo, lahko še daljša in obsenejša.

Mitja Košir

Spet imajo tisti, ki se načrtno ukvarjajo s svojim prostim časom, predvsem pa tisti, ki delujejo v planinskih organizacijah in drugih organiziranih oblikah, ki pomagajo ustvarjati možnosti, kako ponuditi občanu sprostitev v naravi, pa tudi tisti, ki imajo v svojih delovnih načrtih prenašanje tradicij NOV na naš mladi rod, na voljo nov Koledar planinskih akcij za leto. O tem bi bilo treba sicer spregovoriti že v januarski ali vsaj februarski številki Vestnika, pa tudi zdaj še ni prepozno, čeprav se je nekaj akcij že izteklo. Namen tega zapisa je namreč ta, da pohvali pobudo pripravljalcev takih edicij, ki jih na terenu prav gotovo z veseljem sprejemajo, saj so to priročniki, ki pomagajo marsikomu iz zadrege, pa naj bo to osebna ali pa organizacijska. Pregleden razpored prireditve kaže na veliko aktivnost posameznih planinskih društev, pa tudi na aktivnost meddruštvenih odborov, čeprav prav tu pogrešamo bolj organiziran nastop v načrtovanju skupnih planinskih akcij. To še posebej tedaj, kadar so te akcije povezane z našim družbenim utripom, z obletnicami, ki nam označujejo našo narodovo zgodovino, kar posebej letošnji Koledar v svojem motu poudarja. Posameznih prireditvev, akcij, manifestacij, srečanj, prikazov, seminarjev, strokovnih srečanj itd., je v tej publikaciji toliko, da že površen pregled kaže na veliko zavzetost planincev, organizirano delovati na vseh področjih planinstva, rekreacije, razvijanja množičnega planinstva, skratka delovati na široko tako, kot od planincev pričakuje večina, kot od te dejavnosti pričakuje naša družba, v kateri živimo in ki ji dajemo tudi pobude in možnosti za razvijanje takega delovanja, ki je v planinstvu slej ko prej tradicionalno in bo ostalo tako tudi vnaprej.

V tem, ko pogrešamo bolj organiziran nastop v prikazu teh stalnih planinskih, množičnih, rekli bomo tudi »pohodniških« akcij in manifestacij, ki bi ga pričakovali od meddruštvenih odborov, pa v teh seznamih ni nekaj tistih planinskih društev, ki so svojo dejavnost prav tako že tradicionalno usmerjale v množičnost, ko imajo prav gotovo v svojem delovnem programu take akcije v načrtu tudi za letošnje leto in tudi vnaprej, pa jih v tem seznamu zamenjamo. Osteja torej ob tem, ko knjižici dajemo res visoko oceno, odprto vprašanje, kako je do teh pomanjkljivosti prišlo, ali so društva to možnost, ki jim jo daje ta mala knjižica, spregledala ali pa so znane množične prireditve opustila.

Če bi na primer podrobneje pregledovali seznam nosilcev akcij, bi našli le trikrat podatek, da je nosilec akcije meddruštveni odbor, pa še v tem nosi težo MDO Koroške, medtem ko nastopata kot organizatorja še MDO Ljubljana in pa MDO Savinjske regije. In kje so drugi MDO?

Koledarček ima še eno prednost. Vsebuje namreč seznam planinskih postojank, koč, bivakov in zavetišč, ki je opremljen s podatkom o nadmorski višini, o režimu oskrbe pa tudi z naslovom, kje dobimo natančnejše podatke o postojanki. Upajmo in seveda tudi želimo, da bi tak koledar postal prav tako tradicionalen kot preneka tera množična manifestacija, ki jo pripoča.

M. K.

ALPINISTIČNI RAZGLEDI ŠT. 9/80

Zanimivosti zadnje lanske številke Alpinističnih razgledov se začnajo že na naslovnici, ki je tokrat namenila svoj prostor sliki pokojnega alpinista, slikarja in pisatelja Eda Deržaja, njemu v opombo, nam pa v premislek, ne le ob tej sliki, temveč nasploh o Deržajevi osebnosti, o njegovi vlogi v slovenskem alpinizmu med obema vojnoma in o tistem času bogatih alpinističnih začetkov nasploh. Nadaljujejo pa se te zanimivosti skozi vso številko, od uvodnika izpod peresa Janeza Bizjaka pa tja do Tomazinovih primerjav težavnostnih stopenj za prosto plezanje v kopni skali na zadnjih dveh straneh.

Vmes pa tako, kot že ves čas doslej, najprej Mlačevl »Veliki pionirji alpinizma«, kjer tokrat nastopa veliki alpinistični individualist Eugen Guido Lammer, kritičen do sodobnih pojavov, ki so preraščali njegov čas in njegovo pojmovanje alpinizma, hkrati pa kritičen tudi do svojega početja v gorah. Franc Mulej razmišlja o varnosti na trekingih, ki jih deli na pet kakovostnih skupin, od tistih najlažjih do zelo zahtevnih. Vsekakor ta prispevek volja prebrati in morda bi ne bilo slabo, če bi ga povzel tudi Planinski Vestnik, saj bi bil tako dostopen širši planinski javnosti, tistimi, ki jih trekingi zaradi svoje atraktivnosti in bogate doživljajske skušnje vedno bolj pritegujejo. Trekingi namreč tudi na Slovenskem dobivajo iz leta v leto več privrženecv in častilcev.

Marjan Osterman piše o aktualnem in zapletenem vprašanju kategorizacije alpinistov; piše kritično, tehtno, ko opozarja na pomanjkljivosti točkovanja, ki bolj upošteva kvantiteto kot kvaliteto plezalnih vzponov in tako krepko, čeprav ne vedno objektivno, posega v sestavljanje in selekcijo alpinističnih odprav.

Osrednji del te številke AR spet obvladuje Matterhorn s svojo zgodovino osvajanja ter opisom smeri v Južni steni, dokumentiranim na fotografiji; posebej zanimivi in bralni pa so »Matterhornski kraljčki«, kratke zanimivosti tako iz časov pionirskih osvajanj kot iz najnovejše zgodovine velikih uspehov v stenah in na grebenih »Zermattskega leva«. Tematski sklop o Matterhornu sta pripravila Nada in Bine Mlač.

Izmed malce bolj faktografskih pa zato toliko bolj vzgojnih člankov, ki opozarjajo na varnost v gorah, velja omeniti prispevek Pavleta Šegule, v katerem obravnava nesreče v snežnih plazovih v sezoni 1979/80. Kronika teh nesreč je zgovorna, opisi sleherne izmed njih pa govorijo o podcenjevanju te velike nevarnosti zasneženih gora, marsikdaj celo o pomanjkljivem znanju, čeprav slednje, vsaj glede na zapisano, manj velja za alpiniste kot pa za turne smučarje in planince, večja udeležba alpinistov v tovrstnih nesrečah pa se da razložiti z dejstvom, da so v zimskem času prav alpinisti najpogostejši obiskovalci gora. O skladu za pomoč pri reševanju v tujini, ki ga naši alpinisti še vedno ne izkoriščajo dovolj, piše Jure Ulčar; o lanskem srečanju alpinistk (Rendez-vous Hautes Montagnes), ki je bilo v švicarskem Samedanu, pa piše Irena Markuš in ugotavlja, da je bilo bistveno slabše pripravljenost kot leto prej v Franciji.

Zelo zanimiv je tudi zgodovinski pregled izdaj osnovnega vodnika za Vzhodne Dolomite, posebej glede na vodnik Antonia Bertia »Dolomiti orientali«, ki ga je pripravil Stanislav Gilič, na koncu pa tudi tokrat pestri branje vrsta opisov plezalnih smeri v Južni steni Mangrta in v severni steni Malega Koritniškega Mangrta s skicami in vsemi najnujnejšimi podatki, ki sodijo h tehničnim opisom plezalnih smeri. Ista ugotovitev velja tudi za poročili Petra in Pavla Podgornika o alpinističnem tečaju v črnogorskih Prokletijah in o dejavnosti koroških alpinistov v Cordilleri Vilcanoti (Peruanski Andi).

Fotografske priloge pa nas tokrat približe seznanjajo z južno steno Mangrta, južno steno Matterhorna, južno steno Pachanta (5727 m) v Peruijskih Andih z vrhano Tivotovo smerjo in s Picom Tres, prav tako v Perujskih Andih, z vrhansim grebenskim prečanjem.

Mitja Košir

ENAJSTI MEDNARODNI FESTIVAL ALPINISTIČNIH FILMOV V DIABLERETSU (FIFAD)

Da je ta festival postal že običaj, potrjuje tudi število lani prikazanih filmov; okrog trideset jih je bilo. Seveda pa je ta uspeh žiriji zastavil dovolj vprašanj; saj si je morala ogledati vse prikazane filme, kar je predstavljalo 17 do 18 ur programa, v dveh dneh in pol. Razen števila filmov so še drugi razlogi, ki jih podpirajo tudi številke, ko potrjujejo, da je festival v Diableretsu eden najpomembnejših, kar zadeva planinsko tematiko.

Če bi sodili po navzočnosti in mnenju občinstva in po navzočnosti alpinistov in »cineastov«, je to najbolj renomirani filmsko-planinski festival v Evropi. Tak pa je tudi, ali bolje rečeno, tak je predvsem zato, ker so organizatorji zelo strogi že

pri izboru prikazanih filmov, še bolj pa pri nagradah. To je seveda vedno tudi razlog za negodovanje, vendar je to pogoj, da žirija lahko ocenjuje in nagraduje dosežke v alpinističnem filmu, tako kot to terja ena izmed vej sedme umetnosti, ne pa preprosta, na trak zabeležena gorska krajina ali alpinistični dosežek v njej. To je razlog, zaradi katerega ne bi smeli želeti povečanja števila nagrad. Če bi preveč nagrajevali, bi nagradam vzeli njihovo veljavo. Seveda pa bodo prav gotovo drugačnih misli tisti, ki so ostali praznih rok. Odgovorni pri FIFAD so vedno podpirali ustvarjalnost — lani so to skušali podčrtati z nagrado CAS. CAS je potreboval precej časa, da je spoznal pomembnost prireditve v Diableretsu. Da bi zamudo popravil, so ustanovili to nagrado. Skrb centralnega komiteja pa naj bo, skupaj z organizatorji oblikovati kriterije, po katerih se bo moral odlikovati film, ki naj bi dobil to nagrado.

Nagrada CAS je namreč namenjena tistemu filmu, ki najbolj filmsko prikazuje alpinistično izkustvo človeka, ljubitelja gora, čeprav je povprečen alpinist.

V umetniških in literarnih krogih še vedno živi miselnosti, po kateri gora ne more biti objekt, ki ga lahko umetniško obdelamo. Gora navdihuje le povprečnost, razen pri športnih temah. Gide in še precej drugih so le iz besede »alpski« naredili sinonim za »sentimentalen«.

Tak nesmisel v mišljenju se je seveda moral umakniti bolj treznemu razmišljanju o teh vsekakor globoko umetniških smereh. Zasluge za to ima vsekakor mnogo planinskih pisateljev, vendar je celo Ramuz ostal zelo nezaupljiv do »literature alpinističnega društva«. Sem in tja celo sovražen. Gora, to je treba reči, je tako impresivna in močna, da že čisto navadna fotografija »pritegne pozornost«. V nekem intervjuju za »24 Heures« je René Desmaison dejal: »Občinstvo je vedno bolj zahtevno. Treba se je izogniti temu, da mu brez prestanka prikazujemo vedno eno isto stvar. Pričakuje dogodek, sploh ne vem več, kaj še vse... Začenjam premišljevat...«

Tudi mi smo začeli razmišljati in pričakovanje je postalo lastnost nas vseh... Razmišljajo organizatorji FIFAD, razmišljajo poznavalci sedme umetnosti, razmišlja občinstvo FIFAD, ki je nagrado občinstva letos z veliko večino podelilo poljskemu filmu »Memory«, v katerem se avtor z dokumenti in intervjuj preživelih članov odprave sprašuje po smislu alpinistične »pustolovščine« in žrtvovanju življenja, ki jo tako često spremlja. Vendar samo po sebi je razumljivo, da mora film doživljati svoj razvoj, če hoče ostati umetnost; če hoče ostati sedma umetnost, se ne sme ustavljati le pri vernem zapisu resničnosti, pač pa mora izražati obče človeški in intimni pomen dogajanja, četudi gre za dogajanja na gori, v stenih.

Zato se ni treba čuditi odločitvi žirije, da ni bilo filma, ki bi izpolnjeval vse pogoje za nagrado CAS. Film, ki so mu to nagrado vseeno dolelili »La journée d'une caravane« (Dan neke karavane) se je tem kriterijem najbolj približal. Ob tem, kar nam je ta festival ponudil, se sprašujemo, ali niso smemalna in zvokovna tehnika in tudi plezalna tehnika dosegle vrha, ki ga ni moč preseči? Toda prav o tem smo se spraševali že prej...

Barbara Berce

DIE ALPEN, 4. četrletje 1980

Tako se imenuje glasilo švicarskega Alpen Cluba, izhaja pa štirikrat letno. Revija je okusno in sodobno urejena, lepo opremljena, grafična tipologija je disciplinirana in usklajena. Prijetno preseneča odličen izbor črnobelih in barvnih fotografij, naj bodo to motivi tirolskih dolin, ekstremno plezanje v vertikalah Druja ali pa panorame Pamirja, kakršnih nismo vajeni. Po-udarim naj, da je to ena zelo redkih planinskih revij, ki ni obremenjena z reklamami, saj brez njih shaja, bralcu pa posreduje zanimivo branje od prve do zadnje strani. Povzetek lanske zadnje številke: Začetna članka sta namenjena goram Pa-

mirja, dopolnjena sta s tehnično neoporečnimi fotografijami, kakršne iz naših tiskarn težko pridejo. Sledi dolg članek o popotovanju po gorah in dolinah Vzhodne Tirolske; s prijetnimi črnobelimi (tudi celostanskimi) fotografijami. Osrednji in najdaljši del revije predstavlja znanstvena analiza ter poročilo o švicarskih ledenikih v letih 1978/79; zanimiv pristop in metodologija, veliko podatkov, tabel, grafikov; visoka poljudna raven, razumljivo za bralce in uporabna za raziskovalce. Simpatični so dnevniški zapiski enotedenskih doživetij v iglaju, gorniki so si ga postavili pozimi v Alpah, potem pa v njem živeli ves teden, opazovali so svoja početja in reakcije, posrečen poskus samoopazovanja, odkrivanje drobnih malenkosti, ki so v arktičnih razmerah zelo pomembne, doma pa niti ne pomisliš nanje. Barvne fotografije še poživljajo tekočo pripoved. Vsebinsko revije zaključujeta izrazito alpinistična članka, oba posegata v ekstremno plezanje: opis direktissime v Zahodni steni Druja prinaša še celostranske barvne posnetke prostega plezanja v granitnih vertikalah te slovite špice nad Chamonixom. V francoskem jeziku je opisan vzpon čez Marinellijev ozebnik na Monte Roso, od tam pa še prečenje na Lyskamm.

Janez Bizjak

alpinistične novice

KRATKO POROČILO O 7. JAHU V LA MONTAGNE ET ALPINISME 80/236

V Alpinistični kroniki, ki jo vsako leto objavi revija La Montagne et Alpinisme, je zabeležen tudi uspeh jugoslovanske odprave na Mt. Everest.

Pomlad 79:

Jugoslovanska odprava, ki jo je vodil T. Škarja, je odprla originalno smer na Mt. Everest in pomembno direktno varianto na Zahodni greben čez sedlo Lho-La. Celotni Zahodni greben torej predstavlja novo smer, po kateri so dosegli vrh Mt. Everesta. Spust so opravili po Hornbainovem ozebniku, ki se združuje s to novo smerjo na Zahodnem grebenu.

Uporaba kisika, 5 višinskih taborov. Vrh so osvojili: N. Zaplotnik in A. Štremfelj, 13. 5. 1979; Ang Phu, šerpa (sirdar), S. Belak in S. Božić, 14. 5. 1979. Smrtni padeč Ang Phuja med spustom.

To smer je želela opraviti tudi chamoniška odprava leta 1974, pa je morala odnehati potem, ko je izginil njihov vodja G. Devouassoux in ko je na pobočju Lho-La plaz odnesel tri višinske nosače — šerpe.

B. B.

MEDNARODNI ALPINISTIČNI TABOR V PAMIRU 1980

Nemška zveza za popotovanje, planinstvo in orientacijski tek NDR je tudi lani poslal svoje državno alpinistično moštvo na mednarodni alpinistični tabor v Pamir. Alpinisti so se zadržali v Pamiru od 9. 7. do 3. 8. 1980. V moštvo je bilo deset udeležencev, ki so si za glavni cilj zastavili vzpon na Pik Korženevske — 7105 m ter Pik Komunizma — 7495 m.

Po prihodu v glavni bazni tabor v dolini Ačik Taš pod Pikom Lenina je helikopter že naslednjega dne ponesel skupino v bazni tabor na ledenik Moskvini-Walter. Tabor od leta 1980 dalje redno vzdržujejo. Alpinistom iz NDR je rabil za izhodišče za naslednje podvige:

Od 17. do 21. 7. so se povzpeli na Pik Korženevske po južnem grebenu (5 A);

Med 19. in 21. 7. sta dva člana skupine opravila vzpon na Pik štirih z jugozahoda (4 A);

Osem mož se je med 24. in 28. 7. povzpelo na Pik Komunizma po Borodkinovem stebri (5 B);

Med 30. 7. in 2. 8. sta se povzpela na Pik Korženevske dva moža po J grebenu (5 A).

V dejavnostih mednarodnega alpinističnega tabora v Pamiru so leta 1980 sodelovali številni alpinisti, vsega 233 iz 12 držav. Večina si je — kot običajno — zastavila za cilj Pik Lenina, 7134 m. Po podatkih vodstva tabora je šestdeset udeležencev ta cilj tudi doseglo.

Kandidati za vzpon na Pik Komunizma so imeli izhodišče v že tradicionalnem baznem taboru na gornjem Fortambek ledeniku ter na ledeniku Moskvin-Walter. Potek vzpona iz baze na ledeniku Fortambek je bil takle:

Vzpon čez steber Burevestnik do začetka platoja Pik Komunizma — ca. 5900 m; Prečenje platoja v dolžini približno 11 km do vznožja vršnega dela gore na višini približno 6100 m;

Vzpon na predvrh — Pik Dušanbe, približno 7000 m in vzpon na glavni vrh, 7495 m.

Alpinisti, ki se lotijo vzpona po tej smeri, navadno bivakirajo trikrat, člani ekipe ZRN so tretji višinski tabor na Pik Dušanbe izpustili.

Pavle Šegula

(Povzetek po »Der Turist« 11/12-80)

HORSKA SLUŽBA — GRS — V ČSSR

GRS v ČSSR ima približno 1800 aktivnih članov, od tega slabo desetino poklicnih reševalcev.

Med poglavitne naloge reševalcev sodi preprečevanje nesreč — preventiva, zato imajo predavanja v počitniških domovih, šolah in pionirskih taborih, skrb za varnost ob večjih športnih prireditvah, kjer sodeluje dosti ljudi, skupaj z vremenslovci pripravljajo napotke ter jih oddajajo po radiu. V Jasni v Nizkih Tatrach je institut za raziskavo snega in plazov. Tu preiskujejo pogoje za nastanek nevarnosti ter na podlagi ugotovitev opozarjajo na nevarnost plazov. K preventivi štejejo tudi postavljanje skrinjic s podatki, ki opisujejo goro in navajajo, katera je najbolj enostavna pot v dolino.

Najbolj se pokaže Horska služba takrat, ko mora reševati. Oporišča so zasedena noč in dan, člani v živo rdečih oblačilih pa tudi ves čas patrolirajo po planinskih poteh. Samo na območju Jizerske Hory je 25 točk za prijavo nesreč, te so povsod v planinskih kočah in pri žičnicah. Največ je nesreč s poškodbami nog in glave, dosti je pogrešanih — poizvedbe se vrste proti večeru, če se prizadeti dotle še niso vrnili z izletov.

Pozimi 1977 so reševalci skupine v Bedrihovu iskali skupino desetih otrok. Ti so s svojim učiteljem prepoznali šli v dolino. Presenetila jih je tema, zašli so s poti. Ponoči je bilo hudo mraz. V akciji je sodelovalo vse, kar leze in gre, tudi policijski helikopter. Ko so otroke jutraj našli, reševalci niso vedeli, če bodo vsi preživeli, pa so jih kar po vrsti odpremili v bolnišnico. Vsi so ostali pri življenju.

GRS na Slovaškem je že stara. Že leta 1873 so ustanovili zvezo, v kateri so se združevali gorski vodniki in izvajali reševalne akcije. V današnji obliki pa je Horská služba stara 26 let; ustanovili so jo leta 1954.

Kandidatov za delo v Horskí službi ne manjka, kot drugod pa je izbor dokaj strog in tudi veččin, ki jih mora reševalec obvladati, preden dobi značko, ni malo. Za razliko od naše GRS se v ČSSR uče še meteorologijo, obvladati pa morajo tudi orientacijski tek.

Pavle Šegula

(Prirejeno po »Der Turist«, 11/12-80)

ALPINIZEM IN UMETNOST

»Der Bergsteiger« nam je decembra posredoval izveček iz časopisa Tiroler Tageszeitung, v katerem opisuje, kako znani alpinist Kurt Diemberger pripravlja nenavadno umetniško razstavo. Zadeva se je začela na šaljiv način v ateljeju nemškega slikarja Herberta Finsterja, ko je umetnik razočarano vprašal svoje goste, kje na svetu bi še lahko razstavljal. Nekdo mu je za šalo odgovoril: »Na vrhu Mt. Everesta pač!« Diemberger je šalo izkoristil za dobro idejo; Finster zdaj pripravlja štiri slike, v velikosti štiri krat šest centimetrov (!), biti morajo sprejemljivo lahke, da ne bi preveč obremenile teže alpinistovega nahrbtnika. Diemberger jih misli ponesti na vrh Sagarmathe in jih tam zgoraj razstaviti oz. zakopati v večni led. Svoj drugi pristop na Everest načrtuje Diemberger skupaj z italijansko odpravo, ki naj bi iz Benetk odpotovala 12. avgusta.

Če nič drugega, obeta se edinstvena slikarska razstava, ki bo dobesedno na najvišji svetovni ravni.

Janez Bizjak

BOLGARI IN HIMALAJA

Bolgarski alpinisti se pridno pripravljajo na vzpon na Lhotse, ki ga bodo naskočili leta 1981. Doslej so v ta namen že opravili poizvedovanje pod Lhotsejem, poleg tega so v Pamiru »pospravili vse sedemtisočake«, na Piku Komunizma je stalo kar 13 Bolgarov, ko so poleti 1980 tekle priprave. V poizvedovalni odpravi so bili kandidat za vodjo odprave zaslužni mojster športa Kristo Prodanov, zaslužni mojster športa Motedi Savov in mojster športa Rumen Vodeničarov. Zasluga izvidnice naj bi bila določitev trase vzpona ter bodočih višinskih taborišč bolgarske odprave 1981.

Bazni tabor bo — kot je navada — na ledeniku Khumbu na višini 5300 m. Ostali tabori naj bi bili na višini 6080 m, 6580 m, 7300 m; na višini okoli 8000 m bodo postavili jurišni bivak.

Glede na vremenske razmere bodo napredovali bodisi po klasični smeri, po kateri

so bile doslej na Lhotseju štiri odprave, morda pa se bodo lotili bolgarske direktive.

Da bi odprava bolje uspela, se Bolgari marljivo posvetujejo z drugimi, v Himalaji izkušenimi alpinisti, tako s Poljaki, s katerimi so se srečali v baznem taboru in jih je vodil Andrzej Zawada.

Tedaj, ko so bili na poizvedovalni odpravi, so v bližini baze preplezali nekaj šesttisočakov, srečali pa so se tudi z Edmundom Hillaryjem, ki se zdaj ukvarja z gradnjo šol, mostov in bolnišnic v Nepal. Novozelandski filmarji so v nepalskih šerpovskih vasch snemali film; denar za to so prispevale razne države, ki se zanimajo za ta del sveta, kjer naj bi šerpam pripomogli do boljšega življenja. Seveda si producenti in tisti, ki jih pošiljajo, obetajo tudi denarcev za svoje žepe, kajti film naj bi v Nepal privedel nove trekinge. Bolgarska himalajska odprava, ki jo financira država, gre na pot v jubilejnem letu — poteklo bo namreč 1300 let, odkar je bila ustanovljena prva bolgarska država.

Pavle Šegula

(Prirejeno po »Der Tourist«, 11/12-80)

USPEH AVSTRIJSKE ODPRAVE NA IRISHANCA, 6126 m

Tirolska šestčlanska odprava, vodil jo je Erich Gatt iz Innsbrucka, je 8. junija lani prvič preplezala severni stebor Irishanca (6126 m), imenovanega tudi Južno-Ameriški Cervin.

Ta perujski vrh, katerega ime pomeni v jeziku quechua »ledeni kolibrijev kljun«, je eden izmed najtežjih v Južni Ameriki. 1957 ga je prvič po vzhodni steni preplezala tirolska naveza Toni Egger in Siegfried Jungmair. V 70 letih sta italijanska in francoska odprava odprli dve smeri v zahodni steni. Avstrijska odprava (1978) in angleška odprava (1979) nista uspeli zavzeti severnega vrha čez severni stebor. Tega neuspeha je bil kriv nevaren pristop čez dolgi ledenik Rondoy, nekaj pa tudi velike tehnične težave, na katere so alpinisti naleteli v steboru (v skali in v ledu). Tirolska odprava 1980 je uporabila izkušnje, ki sta si jih nabrala Erich Gatt in Fred Pressl kot člana odprave 1979. Avstrijska plezalca sta 1979. leta prvič v celoti prečkala ledenik Rondoy po novi smeri. Ko sta dosegla vzhodno severnega Stebra sta se povzpela do višine približno 5700 m, kjer sta si lahko ogledala ključni prehod v steboru (približno 80 metrski ledeni slap) in našla prehod za tokratno odpravo.

Avstrijsko odpravo 1980 so sestavljali: Erich Gatt, Arnold Larcher, Hannes Condin, Bernard Hangl, Walter Hauser in Dietmar Küng (Les Alpes No. 11, 1980/236).

Barbara Berce

POPRAVKI IN PISMO UREDNISTVU:

V lanski novembrski številki PV se je v sestavek Himalajska kronika 1980 nerodno vmešal tiskarski škrat; pri pretipkavanju prevoda je bil pomotoma izpuščen cel odstavek, tako da je bil videti podatek o poljskem uspehu na Everestu kot torzo s tragičnim koncem. Pa ni bilo tako. Nasprotno. Pravilno poročilo s popravkom smo imeli že pripravljeno, ko nam je pisal še urednik poljskega Tatarnika Josef Nyka in nas tudi on opozoril na pomoto, zraven pa še dodal nekaj dopolnilnih novosti. Njegovo pismo z dne 26. 12. 1980 se takole glasi:

Dragi Planinski vestnik!

Himalajska kronika 1980, objavljena v št. 11/1980, vsebuje nekaj grobih napak, ki potrebujejo popravek in pojasnilo:

1. Mount Everest. Nobene poljske nesreče ni bilo na Everestu 1979-80. Dva Poljaka, A. Czok in J. Kukuczka sta srečno preplezala Steber (južni) in sta se zdrava vrnila z vrha. Napačna informacija je toliko bolj čudna, ker je Planinski Vestnik predtem v številki 8/1980 pravilno predstavil potek odprave. Messner v Južnem steboru ni poskušal, ampak je svoj namen samo objavil.
2. Lhotse. Španci niso dosegli vrha in so se domov vrnili brez uspeha. Druga španska odprava pa je dosegla Mount Everest po normalni smeri.
3. Dhaulagiri. Ne dva Poljaka, ampak: Dva Poljaka, en Anglež in en italijanski Francoz (Wojciech Kurtyka, Ludwig Wilczynski, Alex Mac Intyre in René Ghilini). Normalna smer ne pelje čez tako imenovano Hruško, ampak čez severovzhodni greben. Smer čez Hruško so že večkrat poskušali, toda do nadaljnjega je ostala nerešen problem. Švicarsko odpravo (treking) ni vodil Eiselin.
4. Fang. Na vrh je priplezal tudi Hermann Neumair. Ne smemo pisati o najvišjem, še neosvojenem sedemtisočaku, ker je še nekaj deviških vrhov, kot so: Guria Mandhata, Ulug Mustagh, Bokalik Tagh in drugi.

Josef Nyka

Naš pripis: Himalajske informacije dobivamo od vsepovsod. Naša kratka kronika je povzetek glavnih odprav, kar smo napisali že na začetku. Podatke smo črpali največ iz nemških virov. Videti je, da tudi na alpinističnem področju krožijo različne informacije, ki jih ponekod po svoje prikrojijo, iz malomarnosti ali pa iz nepoštenih namenov.

Toliko bolj smo hvaležni Josefu Nyki za poslano dopolnitve in popravke. Urednik Tatarnika je dolgoletni prijatelj Planinskega vestnika in naših alpinistov, spada pa med najboljše poznavalce dogodkov v Himalaji in drugod po svetu.

Janez Bizjak

O SLOVENSKE GORAH SE V TUJEM TISKU VEDNO VEČ PIŠE

V zadnjem času postajajo obiski tujih planincev in plezalcev v naših gorah vse pogostejši. To se odraža tudi v tujem strokovnem tisku, ki svojim bralcem ponuja vse več vabljivih nasvetov za ture ali vzpone v naših gorah. Tako je objavila lanska oktobrska številka znane zahodnonemške revije »Bergwelt« kar osem prispevkov, v katerih avtorji neposredno, deloma pa tudi posredno z navdušenjem govorijo o naših gorah. Tokrat predvsem o svetu Kamniških in Savinjskih Alp ter Karavank. Zgornja opomba glede neposrednosti se nanaša na opise gorskega sveta ob avstrijsko-jugoslovanski meji, torej na tisti del Savinjskih Alp in Karavank, ki ležijo za nas onstran meje. To je najprej sestavek »K najbolj južni točki Avstrije«, v katerem je opisana pot od Jezerskega do Savinjskega sedla. Poimenovanja vseh krajev in gora so seveda ob redkih izjemah izključno nemška. Še veliko bolj nemški pa je prisiljen humoristični vložek, v katerem je opisan krik sopotnice, ki je na dušek izpraznila čutarico, misleč, da je v njej voda — pa je bila le slivovka! Toda takšen krik povzroča vsega še politično obarvati in ga povzdigniti do glasov Tita in Kreyskega, ki naj bi mu bila zadonela na meji vzhoda in zahoda — je v najmanjši meri znamenje skrajno slabega okusa.

Drugi naslov, ki smo ga dolžni povezati z gornjo opombo, se glasi »Kalter Berg, 2204 m und Jenkalm« (Mrzla gora in Jenkova planina). Glede zemljepisnih imen velja tudi zanj isto kot pri prvem, vendar pa pisec svoj sestavek ob prekipavajočem navdušenju zlasti za tamkajšnje planinsko floro spjel do konca brez kakršnih koli motečih pretiravanj. Oba pa seveda še svoj živ dan nista slišala, da tudi na oni strani te trdne meje velenemštva že tisočletje in čez živijo kleni Slovenci.

Sicer pa navedimo še vseh šest drugih sestavkov, ki opisujejo gore v današnjih slovenskih mejah. To so: Kamniške Alpe, Kranjski Storžič, Skalnata pot na Skuto, Slovenska planinska transverzala, Plezalska pot »Skozi Zrelo« na Kranjski Storžič, in slednjič še »Srditi«, 2558 m (Grintavec). Pri spisovanju vsega tega so imeli nemški pisci očitno pri roki slovenske predloge, saj so vsa gorska in krajevna imena — seveda z izjemami, ki izvirajo še iz zdavnaj rajnkih avstro-ogrskih časov — navodena v njihovi slovenski obliki. Le pri zanesljivo nasmehnemo se lahko, če so se jim pri tem vtihotapile nekatere prepisovalne ali tiskovne napake. Občutljivi pa smo in vedno bomo za vsakršno hudobno politično podtikanje, ki zanesljivo iz-

vira, saj je to zlahka razbrati iz samega besedila, iz najbolj poniglavega neznanja, posploševanja ali tudi omalovaževanja vsega, kar pač ni zahodna Evropa. Zdi se, da preostaja nemškemu planinskemu publicistom edino le objektivnost v vseh zadevah, ki se nanašajo na nadelane poti, zavarovanje, markacije, planinske kočje, žige in vpisne knjige na vršcih. V vseh teh primerih so pripravljeni celo priznati, da so srečali v naših gorah vse v najboljšem redu pa še pravo mero človečnosti in skrbi za nedotaknjeno naravo.

Samo še ena pripomba naj nam bo dovoljena ob članku »Skalnata pot na Skuto«. Po vzponu naj bi bil eden izmed oskrbnikov neimenovane planinske postojanke na tem območju dejal: »Tukajšnji Slovenci so revni, ne morejo daleč potovati, zato ljubijo svoje gore, skrbijo zanje in za čistočo, na vrhovih in v kočah pa pišejo in štepijo kot v uradu...« Četudi bi to bilo res, čeprav smo trdno prepričani, da ga med vsemi Slovenci, kaj šele med oskrbniki, ni, ki bi mogel blekniti takšno neumnost, bi od razgledanega tujega popotnika pričakovali vsaj malo več razsodnosti in kritičnega vrednotenja. Če pa gre za podtikanje, tedaj bi utegnil takšnega pisarja v prihodnje pričakati tudi med tako gostoljubnimi Slovenci še vse drugačen odgovor.

Milan Avguštin

CIRCOLO FOTOGRAFICO ISONTINO GORIZIA

Fotografski album, ki obsega obdobje delovanja tega kluba od leta 1970 do lani, vsebuje vse bistvene podatke za zanimive amaterske skupine iz Gorice. V tekstovnem delu — objavljene podatke lahko najdemo zapisane tudi v lepo tekoči slovenščini — med drugim piše:

Fotografska amaterska skupina je 30. oktobra 1970 ustanovila v Gorici krožek CIRCOLO FOTOGRAFICO ISONTINO z namenom, »da bi pripomogel k širjenju in praktičnemu poznavanju fotografije in da bi se udeleževal tovrstnih prireditev in razstav«. Čeprav ni imel nikoli več kot šestdeset članov, si je krožek znal od tedaj pridobiti dober sloves ne samo v Furlaniji-Julijski Krajini in Italiji, ampak tudi na Koroškem v Avstriji, v Sloveniji in drugod.

Njegovi člani so bili večkrat nagajani na raznih državnih in mednarodnih natečajih, krožek sam pa je v teh desetih letih organiziral neposredno ali posredno številne manifestacije: priredil je skupinske in osebne razstave ter didaktične tečaje, izdelal avdiovizuelna sredstva, sodeloval pri sestavi knjig in revij, se udeležil konferenc

in razprav ter projiciral barvne fotografske posnetke.

En član krožka je sedaj deželni delegat pri Federazione Italiana Associazioni Fotografiche, ki je najvišji italijanski organ te vrste.

Krožek ima tudi posebno zaslugo, da je bil leta 1973 spodbudnik posebnih meddržavnih natečajev, ki jih od todaj izmčnično organizirata v Sloveniji tudi Planinska zveza Slovenije iz Ljubljane, na Korškem pa Turistenverein Naturfreunde iz Celovca.

Circolo Fotografico Isontino je ob desetletnici svoje ustanovitve pripravil za prijateljce in simpatizerje to delo, ki je izšlo po zaslugi goriške Cassa di Risparmio in je knjigo posvetil spomenu Luigija Cargnola, ki je bil eden od ustanoviteljev krožka in do svoje smrti leta 1979 neutrudljiv animator socialne dejavnosti.

SKUPŠČINA CAS V MARTIGNYJU

Bilo je to 120. zasedanje tega znanega Švicarskega kluba in sicer lani konec leta. Zasedanje se je odvijalo v muzeju ustanove Pierre Gianadda. Dosedanji predsednik je Carlo Sganzzini, navzočih pa je bilo 183 predstavnikov — delegatov sekcij. Skupščine se je udeležil tudi Valaiski državni svetnik Bernard Comby in pa seveda častni član prof. dr. h. c. Ed. Imhof, dr. G. Calonder in arh. Y. Eschenmoser, prav tako tudi oba prejšnja predsednika dr. O. Mayer in Hauspeter Wenger.

Prvič so se skupščine udeležile tudi delegatke in štiri bivše glavne predsednice CSFA, gospe Elisabeth Naegel, Mireille Ziegler, Antoinette Rust in Regine Schneider. To je vsekakor napredek, saj je znano, da doslej tem skupščinskim dogodkom CAS ženske niso imele pravice prisostvovati.

B. B.

SMUČANJE IN SMUŠKI ŠPORT (Poskus analize in ovrednotenja)

Smuški šport je doživel v zadnjih desetletjih tako množičen razvoj, da ga je treba gleda na sedanje pojave oblike na novo analitično oceniti in ovrednotiti. Prav v odločilnem razdobju razčiščevanja stališč med varstvom narave in nadaljnjimi tehničnimi posegi vanjo naj bi tudi blološka vrednost planinstva na splošno in smučarstva posebej pomagala najti odgovor na pereče vprašanje: ali je odgovorno, da naše Alpe spremlinjamo v velikansko areno smuških naprav in prog ali pa bi bilo pametneje, če bi ohranili nedotaknjeni del naših gora v njihovi prvobitnosti.

Prednostim množičnega smučarskega razvoja je treba iz medicinskega vidika po-

staviti nasproti nevarnosti za zdravje in življenje. V tem razmišljanju bomo ocenjevali smučanje samo toliko, kot se zanj ogrevajo velike množice. Za vrhunski šport, ki ga je srečati tako v okviru planinstva kot pri smučanju, bi morala veljati drugačna merila.

Alpsko smučanje

Milijoni alpskih smučarjev ubežijo vsako leto stresu velemest in poklicev, da bi na bolj ali manj oskrbovalnih progah našli počitek, sprostitvev in pristna doživetja ter si tako znova pridobili veselje do življenja. Predvsem mladina ne zadosti tukaj le svojemu navdušenju nad športom in gibanjem, marveč velikokrat najde tudi sprostitvev svojih kipečih moči. Poleg teh vseskozi pozitivnih vidikov, ki bi jih ne želeli pogrešati, je pogostnost nesreč dosegla že narodno-gospodarski pomen. Če upoštevamo vse značilne vrste nesreč, do katerih je v zadnjih dveh zimah prišlo, tedaj je alpsko smučanje iz zdravstvenih vidikov mogoče oceniti kot škodljivo. Nezgode bi bilo mogoče zmanjšati z boljšim oskrbovanjem prog, nujno potrebnimi predpisi, z opozorili na nevarnosti zunaj prog, pravilno uporabo dobre opreme ter z izboljšanjem telesne kondicije in psihične sposobnosti.

Smuški tek

V nasprotju z alpskim smučanjem je smuški tek predvsem izvrsten trening vzdržljivosti. Če je takšno aktivno smučanje pravilno odmerjeno, z njim ne pridobivamo samo kondicije in si ne ohranjamo le zdravja v vsakršni starosti. Redna vadba na tekaških smučeh znatno povečuje osebno zmogljivost, še posebej z učinkom na gospodarnejše delovanje srca in ožilja, česar ne moremo doseči v taki meri niti z najučinkovitejšimi zdravili. Ugotovljene pa so bile tudi še druge zdravstvene prednosti, saj velja smuški tek kot odlično sredstvo proti poapnenju žil, za izboljšanje telesne drža, zmanjšanje telesne teže in izboljšanje kroničnih pljučnih bolezni. In zdaj še k senčnim stranem smuških tekov. Nenadna smrt ljudi v starosti nad 40 let na tekaški progi ni dandanes več nikakršna redkost. Število smrtnih primerov pa se bo še povečevalo, in to v zlastjašujoči meri, vse dokler se ne bo vsak posamezni tekač zavedal, kaj in koliko sme početi glede na svoje splošno zdravstveno stanje ali glede na določeno bolezen. Poglavitno načelo: vsekakor se je treba izogibati slehernemu tekmovalnemu vzdušju ali občutkom, ki bi ne bili v skladu s splošnim telesnim stanjem. Posebno nevarni so tako sloviti ljudski smu-

ški teki, ki tudi najmanj pripravljenega udeleženca spodbujajo k nevarnemu tekmovalnemu boju.

Turno smučanje

je oblika smučanja, ki nam posreduje najvišjo stopnjo doživljanja. V vsakem primeru gre za spopad med obiskovalcem in samotno zimsko pokrajino v gorah, pri čemer prihaja do največjega osebnega tveganja in najvišje stopnje osebne odgovornosti. Ob vseh že v prejšnjih odstavkih obravnavanih pogojih in dodatnih nevarnostih vsekakor ne smemo pozabiti na posebno zahtevnost višine in njene učinke na ne dovolj aklimatiziran organizem.

Predvsem je premalo znano dejstvo, da osebnih izkušenj ni mogoče z ničimer nadomestiti — tudi ne z najboljšo opremo.

Zimske počitnice

Razmeroma nova so višinsko-fiziološka in višinsko-medicinska spoznanja o vplivu srednjih višin — med 1500 in 3000 m — na zdrav in na bolan človeški organizem. Zmanjšani delni pritisk kisika, povečano ultravijolično sevanje in hormonska prilagoditev povzročijo pri večtedenskem bivanju v takšni višini izboljšanje delovanja srca, ožilja in dihal. Skratka gre za nekakšen pasivni telesni trening, čigar ugodne učinke je še mogoče stopnjevati s primerno dejavnostjo. Tako za zdrave kot za bolnike je še posebnega pomena dejstvo, da se doseženi višinski učinek tudi po vrnitvi v nižino ohranja skozi več mesecev. Pričujoči zapis je povzetek iz razprave, ki jo je pod istim naslovom objavil v lanske letni zadnji številki Obvestil avstrijskega alpskega združenja sanitetni polkovnik dr. Elmar Jenny, strokovni referent za zdravstvo in gorsko reševalno službo.

M. A.

KDO JE KRIV? TELEVIZIJA!

(Ljubiteljski smučar med vodenjem in zavajanjem v medijih)

Naš čas je nedvomno zapolnjen s športnimi interesi, toda samo pri dejavnih ljudeh se porajajo želje po sodelovanju. Pri veliki večini vseh drugih se interesi največkrat končujejo na tribunah za gledalce. Za takšno stanje so krivi sodobni mediji, pred vsemi — televizija. Kajti TV zasloni nam največkrat posredujejo napačno podobo športa, ko nam vsiljujejo vznemirljive športne dogodke, češ to je »ta pravo« in edinstveno. Seveda sodijo velika tekmovalna v televizijske sporede in časniške stolpce. Slabo je le to, da jim velja izključna pozornost. Našemu športnemu novinarstvu primanjkuje kritične besede in

poznavalskih komentarjev. Kaj malo je zaslediti tudi razpravljanj o fenomenu športa, poročil o športni vzgoji v šolah in prispevkov, ki bi obsojali zaslepljenost na tribunah. Prispevki o družbenih, socioloških in politoloških vidikih sodobnega športa so prav tako redki kot poročila o prepotrebnosti športa za vsakogar.

In ali ne sodijo v športno publicistiko tudi druga področja, kot na primer opozorila, da ponuja šport velike možnosti za pridobitev novih prijateljev, da prinaša verjetnost številnih veselih in brezskrbnih uric, ki nas vsaj začasno odtegnejo nečloveškim zahtevam časa?

Vse to, kar smo povedali na splošno, velja še prav posebej za smučanje, kakor nam ga posredujejo mediji. Prenosi številnih tekmovalnih za svetovni pokal gotovo nikogar ne spodbudijo za turno smučanje v globokem snegu in sredi samotnega gorskega sveta.

Toda tudi pred navidežno učinkovitim geslom »Dolgoprogaši živijo dlje« je treba posvariti. Kajti to geslo je v svetu, v kakršnem živimo, prej nevarno kot spodbudno. Ljudje dandanes pač veliko preveč sedimo, se veliko premalo gibljemo, veliko preveč in preveč dobro jemo. Potem pa se nenadoma in brez kakršne koli priprave odpravimo na tekaške proge. Ali je potem kakšen sploh čudno, da po izkušnjah in ocenah športnih zdravnikov prihaja razmeroma pogostejše do slabosti in omedlevic na tekaških progah kot na alpskih terenih. Smučski teki brez ustreznega treninga so pač tudi nevarni. In kako redko slišimo nasvet, naj bi se nihče ne pustil zapeljati, da bi tekel več, kot zmore, več kot je za to sposoben.

Toda tudi moč sodobnih medijev je omejena in je gotovo manj učinkovita, kot to številni domnevajo. Šport je pač samo zrcalna podoba našega sveta, kakršen je, in ne takšnega, kakršnega bi si želeli.

To je povzetek daljšega prispevka z istim naslovom, ki ga je za zadnjo lanske leto številko avstrijske revije »Der Naturfreund« napisal športni moderator drugega nemškega televizijskega programa Heinz Maegerlein.

M. A.

QUO VADIS SMUČANJE?

Ravnatelj zveznega zavoda za telesno vzgojo v Gradcu mag. dr. Helmut Aigelsreiter je napisal za lanske leto zadnjo številko avstrijske revije »Der Naturfreund« daljšo uvodno razpravo z gornjim naslovom. Za naše bralce povzemamo iz nje naslednje pomembnejše misli in ugotovitve:

Vse od uvedbe smučanja v alpskih deželah v letu 1890 ni prišlo na področju smučarske tehnike in metodike niti v mednarodnem niti v državnih merilih do enot-

nosti. Tako imenovani veliki smučarski učitelji posameznih razdobij so zastopali in zastopajo tudi danes najrazličnejše nazore o pravilnem poteku gibanja v smučarskem športu. V začetku so prevzemali tehniko severnjakov, nato so vgrajevali v učne načrte izkušnje iz tekmovalnega športa ali celo konstruirali smučarske tehnike, ki so temeljile na mehaničnih zakonitostih. V najnovejšem času pa prihaja v modo — v skladu s sodobnim razvojem — »biomehanika«, ki zaradi neznanja vse premalo upošteva zlasti prvi del skokanke.

Nikakor bi se ne smelo dogajati, da v tako številnih učbenikih sploh ne upoštevajo naravnega gibalnega modela. Proti naravnemu gibanju namreč povzročajo pri nenehnem ponavljanju neizogibne hude poškodbe človeškega telesa, kar je še posebno nevarno pri otrocih v najzgodnejši dobi.

Zgodovinsko gledano so povzročale vse dosedanje enostransko uporabljane smučarske tehnike značilne poškodbe. V časih telemarka so bile najpogostejše poškodbe kolen. Naslednja arlberska tehnika je imela po daljših spustih največkrat za posledico mišične krče in ne tako redko zlome zaradi preutrujenosti. V času rotacijskega ziba niso bili spiralni zlomi golennice nobena redkost. V sedanjem trenutku pa so najštevilnejše poškodbe vezi in hrbtnice.

Tako torej nekoč, in danes?

Ali veljavni učni načrti (za smučanje seveda) v resnici upoštevajo anatomske pogoje in naravni gibalni model človeka? Športnih tehnik pač ni mogoče konstruirati po mehaničnih zakonitostih, denimo, za risalno desko, kot da bi šlo za stroje, saj lahko temeljijo izključno na anatomiji človeka in njegovih naravnih mišičnih funkcijah. Prav tako zmotne so vse primerjave smučanja z drugimi športnimi zvrstmi.

Quo vadis — smučanje? Kam vodiš v resnici, to je žgoče vprašanje, ki zadeva nas vse. Kajti kot ni razlik med posameznimi narodi, tako tudi ne bi smelo biti različnih smučarskih šol in tehnik. Z drugimi besedami: v šoli ali na tečaju se je treba priučiti naravnemu smučanju, ki upošteva vse številne različice ter ga je mogoče prilagoditi vsem položajem in zahtevam. Kajti vsakršna situacija pa naj gre za poledenela smučišča ali za globok in težak spomladanski sneg, zahteva drugačne gibe. Sleherni protinaravni gib v omenjenih razmerah nujno pripelje do nevarnih poškodb. S tem smo hoteli poudariti, da mora varnost pri smučanju, če jo gledamo z vidika tehnike, temeljiti na najraznovrstnejšem izboru naravnih in vsekokratnim razmeram prilagojenih gibov. Vsekakor se je treba pri smučanju izogibati togi držji, pri njej namreč udje zavirajo naravne gibe trupa. Že med kondicij-

skim treningom je zato pomembno, da izbiramo pravilne in naravne gibe našega mišičevja.

Za smučanje, ki naj ne bi bilo škodljivo za zdravje, bi morale veljati naslednje ugotovitve:

1. naravna drža, 2. raznovrstna smuka, 3. prilagojenost različnim razmeram, 4. dinamično in ne statično smučanje, 5. nobenih pretiravanj, 6. nobenih omejitvenih predpisov glede gibov, 7. na smučeh nikakršnega kroženja nog, 8. roke in noge so le okrepljeni podaljševalci hrbtničnih gibov, 9. pri prevladujočih gibih trupa (prežja) se prenaša zavoj na močnejše upognjeno nogo, 10. kolenski zibi imajo za posledico sočasne zibe v kolkih in skočnih sklepih.

Quo vadis — smučanje? Na vprašanje, kam naj bi šlo, je treba iskati in najti odgovor v človeku samem in v njegovih anatomsko pogojenih naravnih gibalnih možnostih.

M. A.

VSE VEČ NESREČ PRI SMUŠKIH TEKIH

Zima 1979/80 je komaj minila, ko se je v Garmisch-Partenkirchnu že zbralo 2000 športnih zdravnikov in kirurgov iz vsega sveta na 14. kongresu mednarodnega društva za smučarsko travmatologijo in zimsko-športno medicino. Znova so preučevali predvsem nesreče pri smučanju. Letošnja prva številka revije »Alpinismus« poroča, da je bilo nasplošno v več kot 40 referatih ugotovljeno, da se je znova povečalo število nezdod, pri čemer so na prvem mestu zlomi v kolenskem sklepu, do česar prihaja zaradi uporabe sodobnih visokih čevljev, sledijo pa komplicirani zlomi kosti v nogah in poškodbe hrbtnic. Tudi pri navidezno nenevarnem smučskem teku prihaja vse pogostejše do nezdod. Samo v omenjenih obeh zimah so morali v bolnišnici v Garmischu oskrbeti 103 tekače. Njihove poškodbe se pri tem niso bistveno razlikovale od tistih, ki pestijo alpske smučarje. Največjo nevarnost povzročajo težave z ohranjanjem ravnotežja na zelo ozkih smučeh in pomanjkanje varnostnih vezi. K temu bi bilo pristeti še bistveno višjo povprečno starost tekačev in pomanjkljiv trening tovrstnih priložnostnih športnikov. Sicer pa so skušali ugledni zdravstveni strokovnjaki podtakniti črnega petra predvsem smučarjem samim in njihovi opremi.

V razpravi sploh niso omenili dejstva, da so nezdode pri smučskih tekih v veliki meri odvisne od pokrajinskih značilnosti posameznih področij. Starejši tekači so praviloma slabi smukači. Če so na tekaških progah številni in hitri spusti, potem seveda prihaja pogostejše do nezdod kot na položnejših terenih. Zbrani strokovnjaki v Garmisch-Partenkirchnu so naposled ugo-

tovili, da so se nezgode in z njimi poškodbe pri alpskem smučanju zmanjšale v zadnjih desetih letih kar za 40 odstotkov.

M. A

PTT NOVICE, 21/22-80

Tudi tokrat (tako kot je bilo za ptt Novice značilno doslej) posveča to glasilo, ki ga izdajajo ptt delavci Slovenije, ustrezno pozornost planinstvu, ki je med ptt delavci zakoreninjeno, razvito in je našlo prav v tej sredini zelo veliko prijateljev.

Tako bomo v tej številki našli na straneh 16—17 in 20 zgolj sestavke s tako vsebino, seveda bogato ilustrirane tudi s fotografijami. Z letošnje podelitve Tz značk: Transverzala Kurirjev in vezistov NOB Slovenije je prestopila meje naše ožje domovine. Letos so končali Tz kurirjev in vezistov NOB Slovenije (sledí seznam planincev); posebej pa naj opozorimo na sestavek Častna značka za Jancza Vipotnika in Miho Potočnika (Domicilni odbor jima je podelil za izredne zasluge pri obnavljanju tradicij NOV častno značko Tz); osrednja pozornost velja tudi sestavku z naslovom Plan razvoja PD PTT Ljubljana za obdobje 1981—85, opremljen s planinskimi fotografijami, ki jih je prispeval Jože Dobnik.

M. K.

PD OČNICA

Planinci tega društva ugotavljajo: OO sindikata DO »Intertrade« nudijo društvu vso podporo in pogoje, da uresniči svoje program rekreacije. V svojem enoletnem delovanju so vzpostavili dejavna razmerja z družbenopolitičnimi organizacijami, s telesno kulturnimi organizacijami na področju občine Center, v matični KS Kolodvor, krajevni organizaciji SZDL; povezujejo se tudi z MDO Ljubljanske regije, svojega delegata pa imajo tudi v ZTKO SO Center. Za letošnji delovni program predvidevajo vrsto izletov in pohodov; posebej pa se bodo letos posvetili mladinskemu planinstvu.

GLASILO HP

Tudi to glasilo, ki ga je konec leta 1980 začela izdajati SOZD HP (Živilska-predelovalna industrija SRS), posveča potrebno pozornost planinstvu. Tako je v 2. št. 1. letnika objavljen sestavek Ljudje in planine, ki govori o turl na Triglav. V njem vabijo tudi na zbiranje denarja za akcijo »Kredarica«.

29. FESTIVAL V TRENTU

29. mednarodni festival planinskega in raziskovalnega filma v mestu Trentu v Italiji bo letos trajal od 3. do 9. maja. V propozicijah ni sprememb in dopolnitev, kar pomeni, da se bo tudi letošnji odvijal v okviru že znanih pravil pa tudi že znanih nagrad.

ODDAJE O PLANINSTVU NA RADIU

Tudi tokrat bodo oddaje Odmevi z gora pozorne na mikavne in aktualne teme s planinskega področja.

20. februarja bo na primer na sporedu oddaja Helene Giacomelli — Hodimo v gore, naslednji teden pa bo Miro Štebe govoril o lanskem našem alpinizmu. Prva oddaja v mesecu je navadno namenjena novicam s planinskega področja, tako bo tudi petek, 6. marca, namenjen temu. Mitja Košlr pa je avtor oddaje 13. marca, v kateri govori o Urošu Župančiču ob njegovi 70-letnici.

Radio Ljubljana posveča pozornost planinstvu tudi v drugih programskih priložnostih. Posebej opozarjamo na popoldanski II. program ob nedeljah, v katerem je nekaj stalnih oddaj na temo o našem planinstvu, naravi in alpinizmu, tudi petek med 15.45 in 17.55 na II. programu je rezerviran za planinska sporočila in opozorila.

Oddaje Odmevi z gora pa so, kot rečeno, na sporedu na II. radijskem programu RTV Ljubljana in sicer vsak petek ob 17.35 do 17.45.

HOJA, številka 1/81

Hoja, glasilo DO z istim imenom, ukvarja se s predelavo lesa, posveča potrebno pozornost tudi planinstvu. Sploh je razveseljivo, da številna glasila delovnih organizacij, organizacij združenega dela, odmerjajo v svojih glasilih prostor tudi za planinsko življenje, saj je prav to rekreativno zanimanje za naravo in za gore postalo eden izmed bistvenih sestavnih delov načrtnega izkoriščanja prostega časa našega delovnega človeka. V prvi številki objavlja daljši sestavek Naši planinci v Triglavskem narodnem parku, v katerem doživeto obnavljajo pot, ki so jo kot planinci prehodili po enem izmed najlepših delov naših gora. Avtor ing. Andrej Kos z občutkom dobrega opazovalca gorskega sveta ponovno podoživlja svet, ki je planincem tako prirasel k srcu — svet nekdanje Zlatorogove tišine.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE: 61000 LJUBLJANA, DVOŘAKOVA 9

Vam nudi

<i>Zemljevide:</i>	1. Julijske Alpe — Bohinj 1 : 20 000 (1977)	40,00
	2. Julijske Alpe — Triglav 1 : 20 000 (1978)	65,00
	3. Julijske Alpe — vzhodni del 1 : 50 000 (1979)	60,00
	4. Julijske Alpe — zahodni del 1 : 50 000 (1980)	100,00
	5. Karavanke 1 : 50 000 (1980)	120,00
	6. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (1979)	60,00
	7. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (stari)	7,00
	8. Polhograjsko hribovje 1 : 50 000 (1977)	60,00
	9. Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000 (1975)	18,00
	10. Kozjak 1 : 50 000 (1976)	25,00
	11. Panoramska karta Gorenjske	10,00
	— Škofjeloško hribovje 1 : 40 000	v tisku
<i>Planinske vodnike:</i>	1. Julijske Alpe (1978)	100,00
	2. Karavanke, 2. popravljena izdaja (1975)	100,00
	3. Kamniške in Savinjske Alpe, 2. popravljena izdaja (1977)	120,00
	4. Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	120,00
	5. Po gorah severovzhodne Slovenije (1980)	240,00
	6. Blegoš (1980)	70,00
	7. Lubnik (1977)	30,00
	8. Ratitovec (1978)	50,00
	9. Šmarna gora (1974)	20,00
	10. Bil sem na Triglavu (1973)	12,00
	11. Durmitor (1979)	100,00
	12. Biokovo (1978)	15,00
<i>Vodnike in dnevnike po veznih poteh:</i>	1. Slovenska planinska pot (1979)	130,00
	Dnevnik	45,00
	2. Od Drave do Jadrana — E 6 YU (1977)	70,00
	3. Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije (1980)	150,00
	Dnevnik	25,00
	4. Notranjska planinska pot (1977)	25,00
	5. Loška planinska pot (1973)	40,00
	6. Ljubljanska mladinska pot (1975)	20,00
	7. Gorenjska partizanska pot (19)	15,00
	8. Bohinjska planinska pot (1978)	30,00
	9. Jezerska planinska pot (1980)	50,00
	10. Vodnik po poti NOB — Domžale (1980)	50,00
	11. Vodnik po Badjurovi krožni poti (1974)	20,00
	Dnevnik	20,00
	12. Šaleška planinska pot (1974)	40,00
	Dnevnik	10,00
	13. Savinjska planinska pot (1980) — dnevnik	20,00
	14. Bratska planinska pot Ljubljana—Zagreb (1980)	60,00
	15. Trdinova pot (1975)	70,00
	Dnevnik	30,00
<i>Alpinistične ter druge vodnike:</i>	16. Pot prijateljstva (1980), trijezičen	100,00
	17. Planine Jugoslavije (1977)	40,00
	18. Transverzala PDŽ Jugoslavije (1980)	70,00
	19. Transverzalni vodič po planinama Bosne i Hercegovine (1975)	36,00
	20. Kroz Samoborsko gorje	40,00
	— Kranjski vrhovi	v tisku
	1. Ravenska Kočna (1977)	125,00
	2. Paklenica (1979)	60,00
	3. Stijene Hrvatske (1975)	120,00
	4. Stijene Jugoslavije I (1977)	120,00
<i>Vodnike v tujih jezikih:</i>	5. Stijene Jugoslavije II (1979)	225,00
	6. Klek stijene penjači (1980)	100,00
	7. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1978) — trijezičen	90,00
	1. Die Slowenische Berg — Transversale, 2. popravljena izdaja (1979)	70,00
	2. Triglav — ein kurzen Führer (1980)	120,00
	3. How To Climb Triglav (1979)	70,00
	4. Triglav v angleščini (1975)	5,00
	5. Triglav v italijanščini (1975)	5,00
	6. Priloga za vodnik po E 6 YU v nemščini	30,00

	7. Ravenska Kočna — Kletterführer (1978)	190,00
	8. Escursioni nelle Alpi Giulie Orientali (1973)	105,00
	9. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1978), slovensko-nemško-italijanski	90,00
Vzgojno literaturo:	1. Alpinistična šola I (1979)	47,00
	2. Planinska šola (1980)	60,00
	3. Program snovi za MV in PŠ (1975)	7,00
	4. Pravilnik o planinskem vodniku (1980)	20,00
	5. Oris zgodovine planinstva (1978)	35,00
	6. Jakob Aljaž (1980)	50,00
	7. Dr. Henrik Tuma (1976)	25,00
	8. Pesmi z gora (1980)	20,00
	9. Nevarnosti v gorah (1978)	60,00
	10. Pozor plaz	20,00
	11. Prehrana v gorah (1978)	40,00
	12. Vremenoslovje za planince (1978)	30,00
	13. Dnevnik ciciban-planinec	12,00
	14. Dnevnik pionir-planinec	12,00
	15. Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	25,00
	16. Alpska flora (1980)	460,00
	— Hoja in plezanje	v tisku
	— Narava v gorskem svetu	v tisku
In druge edicije:	1. Triglav, gora in simbol (1979)	395,00
	2. Kjer tišina šepeta (1980)	690,00
	3. Kangbačen (1976)	228,00
	4. Himalaja rad te imam (1978)	445,00
	5. Everest (1979)	450,00
	6. Plakat »Makalu«	10,00
	7. Plakat »Triglav«	12,00
	8. Grafika »Everest 79«	15,00
	9. Kaseta »Oj, Triglav moj dom«	90,00
	10. Razgled s Triglava (1978)	40,00
	11. Razglednice s Triglava (1978)	20,00
Značke, našitke:	1. Planinska zveza Slovenije, našitek	15,00
	2. Planinska zveza Slovenije, samolepilni	5,00
	3. 200 let Triglava, samolepilni	6,00
	4. Gorska straža, GS, našitek	15,00
	5. Pionir-planinec, našitek	5,00
	6. Everest 79, samolepilni	10,00
	7. »stopalo«, našitek za odeje	5,00
Značke:	1. Triglav, ena iz serije treh	30,00
	2. Dan planincev 1975	15,00
	3. Dan planincev 1979	20,00
	4. Dan planincev 1980	20,00
	5. Planinska zveza Slovenije	15,00
	6. Planinska zveza Jugoslavije	15,00
	7. Slovensko planinsko društvo Gorica	20,00
	8. Everest 79	60,00
	9. Everest 79, ena iz serije treh	20,00
	10. Ekvador 80, ena iz serije treh	15,00
	11. Pot prijateljstva Ljubljana—Zagreb	20,00
	12. X. planinski tabor MDO Ljubljana 1980	20,00
	13. Gorska straža (za člane GS)	25,00
ter drugo blago:	1. Zastavica Planinske zveze Slovenije	70,00
	2. Zastava Planinske zveze Slovenije	
	3. Vpisna knjiga za planinsko postojanke	250,00
	4. Skrinjica za vpisne knjige na vrhovih	280,00
	5. Članske izkaznice	9,00
	6. Izkaznice GS	9,00
	7. Članska kartoteka	2,00
	8. Obrazec »Priznanje ...«	35,00
	9. Obrazec »Cenik za planinske postojanke«	25,00
	10. Obvezna navodila za planinske postojanke	5,00
	11. Blok »Nakaznice za prenočišče«	40,00

Rabat ob nakupu najmanj petih izvodov ene edicije, oziroma dvajsetih kosov značk je 15 %. Naročila sprejemamo tudi pisno (z naročilnico) ali po telefonu (061) 312 553 in pošljemo po povzetju.
Vse navedeno lahko kupite ob ponedeljkih med 14. in 18. uro, ob torkih, sredah, četrtnih in petkih pa med 8. in 12. uro.